

Vlaanderen
is milieu

Milieuverklaring 2019

Gegevens 2018

VLAAMSE
MILIEUMAATSCHAPPIJ

DOCUMENTBESCHRIJVING

Titel

Milieuverklaring 2019 – Gegevens 2018

Samenstellers

Ilde Delaere, logistieke en administratieve ondersteuning

Sander Devriendt, verantwoordelijke milieumonitor

Isabel Peiremans, redacteur Interne Milieuzorg

Kristien Gevers, verantwoordelijke Interne Milieuzorg, EMAS -coördinator

Dank aan de Stuurgroep Interne Milieuzorg en aan de vertegenwoordigers van de directieraad:

Micheline Van Den Langenbergh, Afdelingshoofd Algemene Zaken

Eric Vreje, Afdelingshoofd Kennisbeheer

Inhoud

Milieuverklaring 2019 is de EMAS-milieuverklaring van de VMM, opgemaakt volgens de vereisten in verordening (EG) nr. 2017/1505 van het Europees Parlement en de Raad van 28 augustus 2017.

Deze milieuverklaring bevat de cijfergegevens van 2018. Relevante aspecten van begin 2019 zullen ook vermeld worden. Deze milieuverklaring behandelt het hoofdbestuur in Aalst en in Brussel (Ferraris) en de VMM-vestigingen in

- Buitendienst Bovenschelde, Gentse Kanalen en Dender: Gent LAK;
- Buitendienst IJzer, Leie en Brugse polders: Oostendeadministratie en Oostende onderhoudsdienst;
- Buitendienst Demer, Dijle en Maas: Leuven VAC, Leuven CBG en Hasselt;
- Buitendienst Nete en Benedenschelde: Antwerpen VAC, Mechelen en Herentals;
- De dienst Lucht in Antwerpen: Antwerpen PIH (Kronenburgstraat) en Vuurkruisenplein.

Uitbreiding met drie technische locaties: Lummen, Merelbeke en Nieuwpoort.

NACE-code van de VMM: 84.120 (openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen)

Wijze van refereren

Vlaamse Milieumaatschappij, Milieuverklaring 2019 – Gegevens 2018

Verantwoordelijke uitgever

Bernard De Potter, Vlaamse Milieumaatschappij

Vragen in verband met dit rapport

Vlaamse Milieumaatschappij

Dokter De Moorstraat 24-26

9300 Aalst

Tel: 053 72 62 10

info@vmm.be

Depotnummer

D/2019/6871/027

INHOUD

1	Inleiding.....	7
2	voorstelling Vlaamse Milieumaatschappij	8
2.1	Geregistreerde EMAS-locaties	9
2.1.1	Hoofdbestuur Aalst en Brussel Ferraris.....	9
2.1.2	Buitendienst Bovenschelde, Gentse Kanalen en Dender	10
2.1.3	Buitendienst IJzer, Leie en Brugse polders.....	10
2.1.4	Buitendienst Demer, Dijle en Maas.....	11
2.1.5	Buitendienst Nete en Benedenschelde	12
2.1.6	De dienst Lucht in Antwerpen.....	12
2.2	Nieuwe locaties in 2019	13
2.2.1	Technische locaties.....	13
2.3	Situering VMM-locaties in Vlaanderen	15
3	Milieubeleid.....	18
4	Organisatorische context van de VMM.....	20
4.1	Context	20
4.1.1	Voortrekkersrol	20
4.1.2	Partner van Green Deals ‘Circulair aankopen’, ‘Circulair bouwen’ en ‘Bedrijven en Biodiversiteit’	20
4.2	Veranderde omstandigheden	22
4.2.1	Een organisatie in verandering.....	22
4.2.2	Voorbeeldfunctie zit in VMM-DNA	23
5	Milieumanagementsysteem.....	24
5.1	Structuur en verantwoordelijkheden.....	24
5.2	Beheersing van noodsituaties	24
5.3	Proces.....	25
5.4	Communicatie en deelname van interne stakeholders	26
5.4.1	Goede praktijk	26
5.4.2	Communicatie	26
5.4.3	Deelname aan activiteiten	26
5.4.4	Lezingen ter inspiratie	27
5.4.5	Selectie nieuwe personeelsleden.....	28
5.4.6	Opleidingen duurzaam aankoopbeleid	28
5.5	Externe stakeholders betrekken	31
5.5.1	Milieu-informatie	31
5.5.2	Externe fora.....	31
5.5.3	Genomineerd voor EMAS awards 2019	31
5.5.4	Duurzame evenementen.....	31

5.5.5	CO2-compensatie vliegverkeer dienstreizen	31
5.5.6	Citizen-science: CurieuzeNeuzen Vlaanderen	32
5.5.7	Datacenter: een voorbeeld voor velen	32
6	Significante milieufactoren	33
6.1	Activiteiten	33
6.2	Milieuanalyse	34
6.3	Significante milieuaspecten	34
6.3.1	Directe milieuaspecten.....	34
6.3.2	Indirecte milieuaspecten.....	35
7	Doelstellingen 2020.....	36
8	Milieuprestaties.....	38
8.1	Water.....	39
8.1.1	Watergebruik.....	39
8.2	Energie.....	42
8.2.1	Elektriciteitsverbruik	42
8.2.2	Gasverbruik	45
8.3	Mobiliteit.....	48
8.3.1	Dienstreizen bij de VMM.....	48
8.3.2	Woon-werkverkeer bij de VMM.....	52
8.3.3	Telewerken bij de VMM	54
8.4	Emissies	55
8.4.1	Dieselwagens.....	56
8.4.2	Gereden kilometers met dienstwagens	57
8.4.3	Broeikasgasemissie.....	58
8.5	Biodiversiteit: bodemgebruik en verontreiniging	62
8.6	Grondstoffen: papierverbruik	64
8.7	Afval.....	67
8.8	Duurzame overheidsopdrachten	70
9	Wettelijke aspecten.....	72
9.1	Verbetering van de milieuprestaties.....	73
9.2	Verklaring van de milieuverificateur over de verificatie en valideringswerkzaamheden.....	73
10	Sociaal engagement	75
11	Besluit.....	75
12	Bijlagen	75

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Referentiecijfers watergebruik (VMM-benchmark en EU-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis.....	39
Tabel 2: Totaal waterverbruik in m ³ /VTE	40
Tabel 3: Referentiecijfers gas en elektriciteit (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis.....	42
Tabel 4: Elektriciteitsverbruik per locatie in kWh/VTE.....	43
Tabel 5: :Reëel gasverbruik in kWh/m ²	46
Tabel 6: Totaal aantal kilometers dienstverkeer naar modus.....	49
Tabel 7: Totaal aantal kilometers dienstverkeer per locatie.....	49
Tabel 8: Aantal Bluebike ritten per locatie	50
Tabel 9: Referentiecijfers CO ₂ -emissie gebouwen (EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis	55
Tabel 10: Aantal wagens naar modus	56
Tabel 11: Totaal aantal gereden kilometers van dienstwagens per locatie	57
Tabel 12 Emissies: overzicht van de directe emissie CO ₂ (ton) voor de hele VMM (2013-2018)	58
Tabel 13: Emissies gebouwen naar locatie in ton CO ₂ naar locatie	59
Tabel 14: Emissies van de dienstwagens in ton CO ₂ per locatie	59
Tabel 15: Referentiecijfers papierverbruik (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis.....	64
Tabel 16: Papierverbruik per locatie in kg/VTE	65
Tabel 17: Referentiecijfers afval (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis 67	
Tabel 18: Soort afval totaal VMM in kg/VTE	68
Tabel 19: Totaal afval per locatie in kg/VTE	68

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 EMAS locaties van de VMM.....	15
Figuur 2: Waterverbruik: overzicht van de waterverbruiken voor de hele VMM (2012-2018)	40
Figuur 3: Elektriciteit: overzicht van het verbruik voor de hele VMM (2013-2018), per kWh/VTE	42
Figuur 4 Gasverbruik: overzicht van het reële gasverbruik voor de hele VMM (2013-2018), per kWh/m ²	45
Figuur 5 Dienstverplaatsingen: personenkilometers dienstverkeer (km) voor de hele VMM (2013-2018)	48
Figuur 6 Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de hele VMM (2011-2016).....	52
Figuur 7 Percentage duurzame vervoersmiddelen voor de hele VMM (2009-2018).	53
Figuur 8: Evolutie telewerk VMM werkjaar 2014-2018	54
Figuur 9: Aantal wagens en percentage dieselwagens	56
Figuur 10 Emissies: overzicht van de directe emissie CO ₂ (ton) voor de hele VMM (2013-2018).....	58
Figuur 11 Papierverbruik voor printen en kopiëren bij VMM (2011-2018)	64

1 INLEIDING

De medewerkers van de VMM zetten zich dag na dag samen in voor een beter leefmilieu in Vlaanderen. Als agentschap van de Vlaamse overheid helpen we de doelen van het Vlaamse milieubeleid organiseren. Onze kernactiviteiten richten zich op proper water, zuivere lucht en milieuraapportering. Een belangrijke drijfveer voor onze medewerkers is de kans om een steentje bij te dragen aan een beter leefmilieu en hiermee een meerwaarde te realiseren voor de samenleving.

Wij kozen ervoor om bij de VMM een milieumanagementsysteem conform de EMAS-verordening te hanteren. EMAS (Eco-management en audit schema) is een milieumanagementinstrument dat door de Europese Commissie werd ontwikkeld in lijn met de ISO 14001-norm. Door dit systeem kunnen we onze milieuprestaties op een continue manier evalueren, rapporteren en verbeteren. Bovendien beklemtoont dit milieuzorgsysteem de betrokkenheid van het personeel en een transparante communicatie. Dat vinden wij de belangrijkste aspecten van het EMAS-systeem. De VMM vraagt van bedrijven en burgers grote inspanningen voor een beter milieu. Om geloofwaardig te zijn, moet de VMM het dus minstens even goed doen als de doelgroepen op wie haar beleid gericht is.

Sinds begin 2014 beschikt de VMM over zowel een ISO 14001-certificaat als een EMAS-registratie voor haar vestigingen in Aalst. In 2015 werd de EMAS-registratie uitgebreid naar de VMM-vestigingen in Hasselt, Herentals en bij de dienst Lucht in Antwerpen. Oostende administratie en Gent werden in 2016 toegevoegd. Eind 2017 behaalden de VMM-vestigingen in Antwerpen VAC, Leuven VAC, Leuven CBG en Oostende onderhoudsdienst de EMAS registratie. In 2018 voegden we daar de kantoorlocaties in Brussel Ferraris en Mechelen aan toe. Momenteel zijn er twaalf VMM-vestigingen geregistreerd onder het EMAS nummer BE-VL-000021, dit zijn al de kantoorlocaties - al dan niet met labo - van VMM.

Het is de bedoeling om in 2019 de laatste drie vestigingen aan de EMAS-registratie toe te voegen, met name de drie technische locaties Merelbeke, Nieuwpoort en Schulen. Samen met de vestigingen die voorgaande jaren aan de scope werden toegevoegd zal op dat moment de volledige VMM geregistreerd zijn. De overige technische locaties (o.a. Boekhout, Ieper en Herentals) zijn beperkt tot loodsen zonder personeelsvoorzieningen en vallen niet onder de scope. De locatie in Brussel die voor IRCEL wordt gehuurd valt eveneens niet onder de scope omwille van het zeer beperkt aantal betrokken VMM personeelsleden en de intergewestelijke samenwerkingsvorm.

Deze milieuverklaring bevat de cijfergegevens van 2018. Relevante aspecten van begin 2019 zullen ook vermeld worden.

2 VOORSTELLING VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

De Vlaamse Milieumaatschappij of VMM werd opgericht in 1990. Sinds 1 april 2006 werkt ze als agentschap van de Vlaamse overheid mee aan een beter leefmilieu in Vlaanderen. De VMM behoort tot het beleidsdomein Omgeving.

De Vlaamse Milieumaatschappij vervult een cruciale rol in het integraal waterbeleid. Ze meet en controleert de kwantiteit en kwaliteit van water, beheert watersystemen, int een heffing op watervervuiling en op grondwaterwinning, adviseert over omgevingsvergunningen, en zorgt voor de planning van en het toezicht op de zuiveringsinfrastructuur. De VMM geeft advies aan de Vlaamse Regering over de kwaliteit en de beschikbaarheid van drinkwater, en vervult de taak van regulator¹ voor leidingwater.

Verder bewaakt de VMM de luchtkwaliteit, inventariseert ze wie wat loost, en doet ze beleidsvoorstellen. Ze stelt ook het Milieurapport Vlaanderen (MIRA) op. MIRA analyseert en evalueert de toestand van het leefmilieu en het milieubeleid, en kijkt vooruit op mogelijke milieuentwikkelingen.

De VMM neemt deel aan het internationaal milieubeleid. Via informatie en sensibilisering wil ze de bedrijven, de burgers en de landbouwers aanzetten tot milieusparend gedrag. Voor tal van thema's (o.a. luchtkwaliteit, beheer waterlopen, incidenten, riolering en waterzuivering) doet de VMM vandaag al een beroep op de Vlaamse steden en gemeenten. Daarmee is het lokaal bestuur een van de belangrijkste partners om te werken aan een beter leefmilieu. Elke dag zetten meer dan 800 medewerkers van de VMM hun kennis en vaardigheden in om het milieu van morgen in Vlaanderen te helpen verbeteren. De gedetailleerde personeelsaantallen per locatie en het organogram vindt u in **bijlage 1 en 2** van dit document.

Volgens een onderzoek van Randstad 'employer brand research april 2019' is VMM de vierde beste publieke werkgever in België. Randstad voert elk jaar een onderzoek naar de aantrekkelijkste werkgevers van België. Aandacht voor milieu en samenleving en nieuwste technologie zijn twee criteria waarop de VMM het best scoort. Dit is een knappe prestatie waaraan we allen ons steentje bijdragen.

Onze maatschappelijke zetel is in Aalst. Daarnaast hebben wij verschillende vestigingen in elke provincie in Vlaanderen. Deze milieuverklaring behandelt het hoofdbestuur in Aalst en in Brussel Ferraris en de VMM-vestigingen in

- Buitendienst Bovenschelde, Gentse Kanalen en Dender: Gent LAK;
- Buitendienst IJzer, Leie en Brugse polders: Oostende administratie en onderhoudsdienst;
- Buitendienst Demer, Dijle en Maas: Leuven VAC, Leuven CBG en Hasselt;
- Buitendienst Nete en Benedenschelde: Antwerpen VAC, Mechelen en Herentals;
- De dienst Lucht in Antwerpen: Antwerpen PIH (Kronenburgstraat) en Vuurkruisenplein.

In 2019 zullen drie technische locaties toegevoegd worden van de afdeling Operationeel Waterbeheer: Lummen, Merelbeke en Nieuwpoort.

¹ De WaterRegulator is een subentiteit van de VMM en heeft de volgende opdrachten:

- de transparantie over drinkwaterproductie en -levering in Vlaanderen verhogen;
- de prestaties en de efficiëntie van de drinkwatermaatschappijen die in Vlaanderen actief zijn vergelijken, met de bedoeling na te gaan of water geleverd wordt tegen een correcte prijs;
- studies uitvoeren, en op basis van de resultaten advies verlenen aan de Vlaamse Regering;
- de drinkwatertarieven reguleren.

2.1 Geregistreerde EMAS-locaties

2.1.1 Hoofdbestuur Aalst en Brussel Ferraris

2.1.1.1 Aalst, Dokter De Moorstraat 24-26

Het gebouw is eigendom van de VMM. Het is U-vormig en bestaat uit een receptie, keuken, eetruimte, eerstehulplokaal, auditorium, vergaderlokalen, sanitair incl. douches, kantoren, magazijn, technische lokalen, archiefruimtes, fietsenberging, en parkeergarage. Het gebouw wordt verwarmd met centrale verwarming op aardgas. Het sanitair water wordt voorverwarmd met zonnepanelen en verder opgewarmd met elektrische verwarmingselementen of via een warmtewisselaar die aangesloten is op de verwarmingscollector. Het gebouw beschikt over zonnepanelen. Deze installatie zal jaarlijks ongeveer 63.000 kWh elektriciteit produceren wat overeenstemt met het gemiddeld verbruik een 15-tal gezinnen. Het elektriciteitsverbruik van het kantoorgebouw Dr. De Moor zal door deze investering dalen met ongeveer 40%. Voor de site Aalst (Dokter De Moorstraat 24-26, Gasthuisstraat 42 en 38A) werd één energieprestatiecertificaat (EPC) opgemaakt. Het kengetal bedraagt 351.86 kWh/m².²

2.1.1.2 Aalst, Gasthuisstraat 42

Dit gebouw is eigendom van de VMM. Het is L-vormig en bestaat uit een hal, keuken, eerstehulplokaal, sanitair, kantoren, vergaderlokalen, opleidingslokaal; archiefruimtes en technische ruimtes. Het water aan de spoelbak in de keuken wordt verwarmd door middel van een kleine lokale elektrische boiler. Het water in de doucheruimte op de eerste verdieping wordt verwarmd door een elektrische boiler. Dit water wordt voorverwarmd door een zonneboiler. De ruimtes worden verwarmd met centrale verwarming op aardgas. Een deel van de derde verdieping wordt verwarmd of gekoeld door een warmtepomp, type VRF.

2.1.1.3 Aalst, Gasthuisstraat 38A

Het stook- en servergebouw op de hoek van de Gasthuisstraat 38A is eigendom van de VMM. Het is een technische ruimte die werd gebouwd volgens duurzame en ecologische principes met het Europese GreenLight Label.

De kelder biedt plaats aan een stookinstallatie op aardgas, die de twee kantoorgebouwen van de VMM, een Sociaal huis, 200 sociale appartementen en het kantoorgebouw van het OCMW verwarmt. Op de gelijkvloerse verdieping bevindt zich een werkplaats, opslagruimte en een sanitaire ruimte met douche. Het sanitair warm water wordt sinds 2018 opgewekt met een elektrische doorstroomer in de kelderverdieping. Op de eerste en de tweede verdieping bevindt zich het servergebouw van de VMM. Op het platte dak werden frequentie gestuurde, traag draaiende ventilatoren geplaatst. Die zorgen voor dubbele milieuwinst: minder lawaaiproductie en minder energieverbruik. Verder maakt het datacenter optimaal gebruik van de gratis koude buitenlucht om de servers te koelen. Dit kan tot een buitentemperatuur van 20 graden. Wordt het warmer, dan wordt een ijswatermachine gebruikt. In het datacenter worden de koude en de warme lucht volledig gescheiden. Voortdurende optimalisaties vinden plaats. Op dit moment (september 2019) bevindt de apparatuur van 3 collega-entiteiten zich in het datacenter. Deze entiteiten werden gesensibiliseerd en begeleid zodat het totale energieverbruik nog steeds hetzelfde is, ondanks het stijgende aantal servers. Moderne en energiezuinige apparatuur wordt daarvoor ingezet.

² Een energieprestatiecertificaat (EPC) is een document dat aantoont hoe energiezuinig een gebouw is, rekening houdend met de gebouwschil en de installaties. De energiescore die op het energieprestatiecertificaat staat vermeld is een kengetal dat aangeeft hoeveel het primaire energieverbruik bedraagt per vierkante meter vloeroppervlak (kW/m²).

2.1.1.4 Brussel Ferraris, Koning Albert II-laan 20

Het Graaf de Ferrarisgebouw is geen eigendom van de VMM, maar van de Vlaamse overheid. Het gebouw staat aan de Koning Albert II-laan 20 en ligt op wandelafstand van het NMBS-station 'Brussel-Noord'. Er zijn 1.416 werkplekken en het gebouw is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Het belangrijkste kenmerk van het gebouw is de hoge voorgevel die in glas is opgetrokken. Naast het glas is er ook gebruikgemaakt van graniet om de gevels te bekleden. Het gebouw heeft 13 bovengrondse bouwlagen en een hoogte van ongeveer 46 meter. De VMM bevindt zich op de tweede verdieping. Het kengetal van het EPC bedraagt 214 kWh/m².

2.1.2 Buitendienst Bovenschelde, Gentse Kanalen en Dender

2.1.2.1 Gent LAK, Sint-Denijs-Westrem, Raymonde de Larochelaan 1,

Het LAK Gent is gebouwd voor de VMM en wordt gehuurd voor een periode van 27 jaar. Het gebouw is L-vormig en bestaat uit 7 verdiepingen met een administratief deel en een laboratoriumgedeelte. Er is ook een datacenter aanwezig. De opslag van de producten voor de laboratoriumtoepassingen bevindt zich op de technische verdieping en in de gasverdeelcentrale op -2. Verder zijn er kleinere hoeveelheden van producten aanwezig in de verschillende laboratoria zelf. In het gebouw werden een aantal milieutechnieken toegepast. Zo zijn er voor de verwarming en de koeling warmtepompen en een warmtepompkoeling aangesloten op een BEO-veld (Boorgat Energie Opslag-veld), in de laboruimten zorgen ventiloconvectoren voor een constante temperatuur, de platte daken zijn groendaken met infiltratiebalken, er zijn fotovoltaïsche zonnepanelen, en er is een ondergrondse waterbuffer voor vertraagde afvoer. Getoetst aan de duurzaamheidshandleiding 'Waardering van kantoorgebouwen' van de Vlaamse overheid behaalt dit project het maximum aantal van 4 sterren. Het kengetal van het EPC bedraagt 101.43 kWh/m².

2.1.3 Buitendienst IJzer, Leie en Brugse polders

2.1.3.1 Oostende administratie, Zandvoordestraat 375

Het gebouw is eigendom van de VMM. Het ligt in een industriezone in een half stedelijke omgeving en is bestemd en uitgerust voor administratieve werkzaamheden en laboratoriumactiviteiten. Een klein gedeelte van de kantoren wordt onderverhuurd aan een andere Vlaamse overheidsdienst. Op het aangrenzende terrein bevinden zich de gebouwen van Aquafin NV (waterzuiveringsstation) en de onderhoudsdienst (cf. 2.1.3.2). Het gebouw bestaat uit een receptie, eerstehulplokaal, sanitair, administratieve lokalen, een eetruimte, een biologisch laboratorium, vergaderzalen, een patchlokaal, archiefuimten, sanitair, administratieve lokalen, een stooklokaal, een opslagruimte en een koelcel. De ruimten worden verwarmd met centrale verwarming op aardgas. Het gebouw beschikt ook over zonnepanelen. De pv- installatie zal ongeveer 86 MWh elektriciteit per jaar produceren. Dit komt overeen met het totale jaarlijks elektriciteitsverbruik van dit kantoorgebouw (incl. verbruik van de laadpalen) of met het gemiddelde elektriciteitsverbruik van zo'n 22 gezinnen. Het gebouw is omringd door een tuin die ecologisch beheerd wordt. Het kengetal EPC bedraagt 155,45 kWh/m².

2.1.3.2 Oostende onderhoudsdienst, Zandvoordestraat 375 (ingang langs rioolwaterzuiveringsinstallatie Aquafin NV)

De dienst is gevestigd op het terrein van het waterzuiveringsstation van Aquafin NV. Op deze site bevindt zich de onderhoudsdienst van Aquafin NV van de VMM. De onderhoudsdienst is gehuisvest in een gebouw dat eigendom is van Aquafin NV. Het bevindt zich achteraan de site en wordt voor de helft gebruikt door de VMM en voor de helft door Aquafin NV. Het is voor één vierde uitgerust voor administratieve

werkzaamheden, maar doet hoofdzakelijk dienst als werkplaats voor kleine herstellingen en controle van het wagenpark, inrichtingen en indienststellingen van de dienstwagens. Het gebouw bestaat uit administratieve lokalen, een magazijn, sanitair, een technisch lokaal, laslokaal, een algemene werkplaats, een vergaderzaal en een keuken/eetruimte.

De ruimten worden verwarmd met centrale verwarming op aardgas. De stookinstallatie, die eigendom is van Aquafin NV, bevindt zich in het Aquafin-deel van het gebouw en voorziet alle gebouwen op de site van verwarming. Dit gebouw heeft geen EPC kengetal want het is niet publiek toegankelijk.

2.1.4 Buitendienst Demer, Dijle en Maas

2.1.4.1 Leuven VAC, Diestsepoort 6

Het Dirk Boutsgebouw is een voorbeeld op het gebied van energieverbruik en isolatie. De VMM is geen eigenaar van het gebouw maar heeft er kantoorruimte op de derde verdieping. In de toren is er een laboratorium met beperkte opslag van gevaarlijke producten. Dit laboratorium wordt gebruikt voor de biologische analyse van waterstalen en als uitvalsbasis van de staalnamerondes. In de kelder gebruikt de VMM een technische ruimte waar o.a. het gevaarlijk afval wordt verzameld. In het middengedeelte van de sokkel neemt de VMM kantoorruimte in.

Het Dirk Boutsgebouw scoort uitstekend volgens de wetgeving 'Energieprestatie en Binnenklimaat' (EPB) en bereikt een E-peil 49. De verwarming van het gebouw gebeurt met convectoren met thermostatische kranen. De koeling gebeurt met statische koelbalken boven een geperforeerd verlaagd plafond. De verlichting werkt via aanwezigheidsdetectie en daglichtcompensatie. Ook aan een efficiënt waterverbruik werd gedacht. Regenwater wordt gebruikt voor de toiletten en de dienstkranen. Kranen starten en stoppen automatisch, en zowel de toiletten als de douches zijn voorzien van een spaarknop. Verder is er energierecuperatie door middel van een boorgatenergie-opslagsysteem: de warmte wordt in de zomer in de grond opgeslagen, en in de winter wordt ze beschikbaar gesteld voor verwarming. In de zomer zorgt dit systeem voor de koeling. Tot slot is het gebouw uitgerust met zonnepanelen. Het EPC kengetal voor het VAC Leuven is 223,86 kWh/m².

2.1.4.2 Leuven CBG, Terbankstraat 22

Het CBG-Leuven is eigendom van de VMM. In geval van hoogwater kunnen ook externe personen/diensten aanwezig zijn en wordt het gebouw als crisiscentrum gebruikt. Het CBG werd conform de passiefhuisstandaard ontwikkeld. Er worden geen fossiele brandstoffen gebruikt en er is dus geen rechtstreekse CO₂-uitstoot. Een deel van de energieproductie gebeurt door fotovoltaïsche zonnepanelen. Een warmtepomp verwarmt de lokalen. Het gebouw is bijna volledig zuidgeoriënteerd. Een horizontaal bandraam op de verdieping geeft zonnewarmte in de winter en de tussenseizoenen. Wegens de ligging/inplanting kon het CBG niet aangesloten worden op de openbare riolering. Het huishoudelijk afvalwater van de vestiging wordt opgevangen in een septische put en vervolgens door een rietveld geleid. Het gezuiverde afvalwater wordt naar het grondwater geïnfiltreerd via een wadi. Het regenwater van het groendak wordt gebufferd en gebruikt voor de toiletspoeling en de schoonmaak. De overloop van de regenwateropvang infiltreert via de wadi naar het grondwater. Rond het gebouw zijn er geen ondoorlatende verhardingen. Er is een houtwal, een kleine boomgaard en een begroeide omheining. Het CBG-gebouw is geen publiek gebouw en kreeg dus geen EPC kengetal toegekend.

2.1.4.3 Hasselt, De Schierveldelaan 7

Het gebouw is eigendom van de VMM en voorzien van technische ruimtes en een laboratorium. Het bestaat uit een hal, receptie, lab, technische ruimte, douches en kleedkamers, administratieve lokalen, een keuken, vergaderzalen, archief ruimtes, een stooklokaal, een aparte fietsenstalling en parkeerplaatsen. In

het gebouw is er gebalanceerde ventilatie met een warmteterugwinningseenheid van 4.000 m³/h. De verwarming in het gebouw gebeurt centraal d.m.v. radiatoren. De stookketel op aardgas en de zonneboiler bevinden zich in de kelder. De lokalen op de gelijkvloerse verdieping aan de straatkant bezitten een aparte verwarming via een in het plafond ingebouwde ventiloconvector. Het dak werd voorzien van zonnecollectoren die hun warmte afgeven aan de zonneboiler, die wordt naverwarmd door de stookinstallatie. Daarmee voorziet de vestiging Hasselt zich van het nodige warm water. Het kengetal EPC bedraagt 187,81 kWh/m².

2.1.5 Buitendienst Nete en Benedenschelde

2.1.5.1 Antwerpen VAC, Anna Bijnsgebouw, Lange Kievitstraat 111-113

Het Vlaams Administratief Centrum Antwerpen (VACA) is gevestigd aan het Kievitplein. Het is niet in eigendom van de VMM. Het Anna Bijns gebouw wordt exclusief gebruikt door de Vlaamse overheid en wordt overwegend gebruikt door administratief personeel. Het gebouw heeft 16 verdiepingen met een eenvoudig rechthoekig ontwerp. Aan de VMM werd kantoorruimte ter beschikking gesteld op de 6de verdieping. Het gebouw bestaat uit een receptie, administratieve lokalen, een koffiешop, sanitair, een afvallokaal, vergaderzalen, archiefruimten, en een eerstehulplokaal. De ruimten worden verwarmd met centrale verwarming met 2 gasketels.

2.1.5.2 Mechelen OVAM, Stationsstraat 110

Het gebouw is niet in eigendom van VMM. Het wordt door OVAM gehuurd en is exclusief in gebruik door de Vlaamse overheid. Het bestaat uit 5 bovengrondse verdiepingen met een eenvoudig rechthoekig ontwerp. De VMM is gehuisvest in een deel van de 2de verdieping. In de zone van VMM onderscheiden we individuele werkplekken, 1 cockpit, 1 overlegkamer, een lounge en een rolarchief. Het gebruik van gas, water en elektriciteit wordt gefactureerd op basis van het huurdersaandeel zodat de evolutie in het VMM-gebruik bepaald wordt door de beheerder. Er is zonnewering aanwezig op alle verdiepingen. De ruimten worden verwarmd met een centrale aardgasverwarming. Het kengetal EPC bedraagt 368,69 kWh/m².

2.1.5.3 Herentals, Belgiëlaan 6

De locatie Herentals is eigendom van de VMM. Het bestaat uit een kantoorgebouw met technische ruimtes en een biologisch laboratorium. Het gebouw bestaat uit een laboratoriumlokaal, receptie, keuken, eetruimte, eerstehulplokaal, sanitair en kantoren, administratieve lokalen, technische lokalen en vergaderruimten, archiefkamer, opslagruimte, parkeergarage, fietsenberging, afvalberging, douches en kleedkamers.

De ruimte wordt verwarmd met centrale verwarming op aardgas. Er werden veel inspanningen gedaan om het watercircuit te scheiden en zoveel mogelijk regenwater te gebruiken. De verwarming en de databekabeling zijn gerenoveerd. Halogeenverlichting werd vervangen door energiezuinige armaturen, aangestuurd door aanwezigheidsmelders. Het kengetal EPC bedraagt 126,49 kWh/m².

2.1.6 De dienst Lucht in Antwerpen

2.1.6.1 Antwerpen PIH, Kronenburgstraat 45 bus B3

Het gebouw is in eigendom van de provincie en huisvest naast de VMM, het Provinciaal Instituut voor Hygiëne (PIH) en de AP Hogeschool. De VMM huurt er kantoorruimte. De collega's van de VMM delen 3 verdiepingen met personeelsleden van het PIH. Dat zijn de verdiepingen 5, 10 en 11. De 9de verdieping wordt enkel gebruikt door VMM-personeel. De provincie is begonnen met de renovatie van het gebouw en draagt zorg voor het milieu, ook in haar eigen organisatie. Ze koopt duurzaam aan en voert een verregaand klimaatbeleid. Dat blijft niet onopgemerkt: dankzij deze inspanningen behaalde het PIH al in februari 2010

het internationale milieucertificaat ISO 14001. Het verbruik van water, elektriciteit en gas wordt bepaald aan de hand van een vast percentage (12,82 %) van het verbruik in het gehele gebouw. Daarom is een evolutie in het gebruik niet alleen te verklaren door veranderingen bij de VMM, maar in het gehele gebouw.

2.1.6.2 Vuurkruisenplein

Dit technisch gebouw is eigendom van het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV). De collega's van de VMM betrekken er 3 kantoren. De VMM betaalt geen bijdrage voor het gebruik van de lokalen in het gebouw aan het Vuurkruisenplein, noch voor de nutsvoorzieningen daar. Dit maakt het moeilijk om een opvolging te doen van het gas- en elektriciteitsverbruik. De meterstanden van het leidingwater worden wel sinds 5 januari 2015 door een medewerker van de VMM genoteerd. Deze waarden worden opgenomen in de milieumonitor, al zijn ze niet representatief voor het verbruik van de VMM-personeelsleden alleen. Rondom het gebouw ligt een tuin met een vrij grote biodiversiteit in deze stedelijke omgeving. Er is een vast meetstation voor fijn stof in de omgevingslucht, 42R817, en de ijk- en meetwagens (aanhangwagens) van de dienst Lucht vinden een parkeerplaats op dit terrein. Voor de opslag van kleine volumes speciale gasmengsels onder druk (tot circa 30 m³) in N2 of O2, heeft de VMM een gascontainer van 10 m³ op de terreinen in gebruik. Er werd geen EPC kengetal toegekend omdat het geen publiek gebouw is.

2.2 Nieuwe locaties in 2019

2.2.1 Technische locaties

2.2.1.1 Lummen, het pompgemaal Schulen, Begijnbroekstraat

Het pompgemaal "Wachtbekken Schulensbroek" is eigendom van de VMM. Het is een pompgemaal dat in 1985 werd gebouwd om bij vulling van het wachtbekken (met hoge waterstanden als gevolg) het overtollige water uit het omliggende gebied rondom het Schulensmeer over te pompen (via een aangelegde pompboezem) naar de Demer.

Het gebouw is voorzien van drie zware pompen van 1m³/s en twee pompen van 0.5 m³/s.

In een speciaal voorziene ruimte in de garage wordt materiaal van het team rattenbestrijding opgeslaan. Er is een archief langs de pompzaal. In de garage bevindt zich één generator en één aanhangwagen voor het onderhoud en beheer van de waterlopen in Demer- en Maasbekken-Oost van de buitendienst Demer, Dijle en Maas.

Er is stockageruimte aanwezig voor materiaal en producten. Er zijn vijf gesloten kasten voor kledij. Er is één kast met lekbakken, een kast voor gevaarlijke producten, opslagruimte voor 400 kg rodenticide (1palet) en 1 kleine diepvriezer (voor tijdelijke opslag van dode bruine ratten voor het resistentieonderzoek).

Er is een sanitaire ruimte (na renovatie 2019), een keuken, een bureel, een vergaderzaal (maandelijkse teamvergaderingen rattenbestrijding) en een werkplaats in de garage (aankomen of kleine herstellingen vangmateriaal).

2.2.1.2 Merelbeke, Burg. Van Gansberghelaan 92

Op het terrein ILVO zijn voor de Rattenbestrijding twee loodsen aanwezig. Deze loodsen zijn geen eigendom van de VMM.

De eerste loods werd in 2006 omgebouwd van stal naar een opslagruimte die dient voor de opslag van vangmaterialen (klemmen, fuiken, gifbuizen), boten en kano's, aanhangwagens en rodenticide (die nodig zijn voor de dagelijkse werking van de afdeling Operationeel waterbeheer). In deze loods worden ook een aantal producten opgeslagen volgens de nodige veiligheidsvoorschriften.

De tweede loods werd in 2006 omgebouwd van stal naar vergaderzaal, werkplaats, bureau en kledingmagazijn. Hier worden vergaderingen voor de rattenbestrijding georganiseerd. Deze loods wordt ook gebruikt voor de afhaling van de nodige kledij en beschermingsmiddelen. De werkplaats is voorzien van machines om herstellingen te kunnen uitvoeren aan het materiaal die nodig zijn voor de werking in het kader van de bestrijding van ratten.

2.2.1.3 Nieuwpoort, Pompgemaal Veurne Ambacht, Toevluchtweg 6

Het Veurne ambachtgemaal is eigendom van de VMM. Het is een pompgemaal dat in 1988 werd gebouwd om het water bij overvloedige regenval (met hoge waterstanden als gevolg) ook bij vloed vanuit de polderwaterlopen via een aangelegde pompboezem en een perskanaal te kunnen overpompen naar zee. Bij eb kan er gravitair geloosd worden. Het gebouw is voorzien van 5 zware pompen.

Er is een sanitaire ruimte, een keuken, een bureel, een vergaderzaal (maandelijkse teamvergaderingen rattenbestrijding) en een werkplaats (aanmaken of kleine herstellingen vangmateriaal) aanwezig.

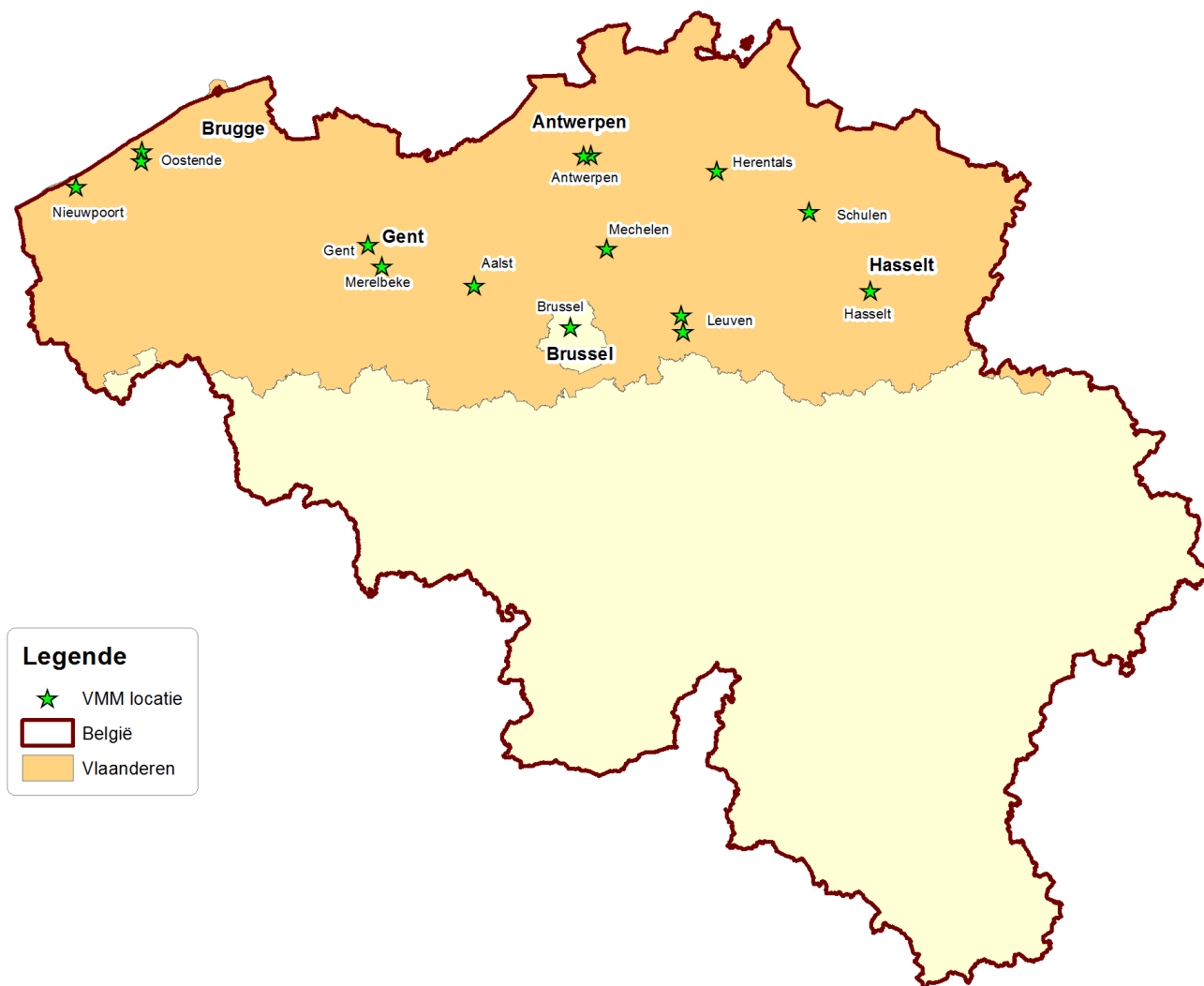
Het gebouw wordt gebruikt als uitvalbasis voor het onderhoud en beheer van waterlopen in West Vlaanderen en de buitendienst. IJzer, Leie en Brugse polders. De site doet ook dienst voor:

- de opslag van oliën en vetten in een speciaal voorziene ruimte in de kelderverdieping met lekbakken;
- de opslag van reserve onderdelen van pompen en generatoren op zolder;
- het onderhoud van alle VMM kunstwerken in de pompzaal en buiten op het terrein.

Ook het rollend materiaal (boten en aanhangwagens), vangmaterialen (klemmen, fuiken, lokaasdozen en buizen), een kleine voorraad rodenticiden, buitenboordmotoren en opslag benzine, enz. van team rattenbestrijding IJzer wordt op deze site ondergebracht.

2.3 Situering VMM-locaties in Vlaanderen

Nieuwpoort, Merelbeke en Lummen worden toegevoegd aan de scope in 2019.

Figuur 1 EMAS locaties van de VMM

Aalst, Dokter De Moorstraat

Aalst, datacenter

Aalst Gasthuisstraat

Gent

Brussel Ferraris

Oostende administratie

Hasselt

Oostende Onderhouds-
dienst

VAC Leuven

Leuven CBG

Antwerpen VAC

Mechelen

Herentals

Dienst Lucht Kronenburg

Nieuwpoort

Merelbeke

Dienst Lucht Vuurkruisen

Lummen

Sea

3 MILIEUBELEID

De directieraad van de VMM keurde in maart 2016 de volgende milieubeleidsverklaring goed.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wil een actieve rol spelen en toonaangevend zijn in haar inspanningen bij de zorg voor het leefmilieu.

De VMM vraagt van bedrijven en burgers grote inspanningen voor een beter milieu. Om geloofwaardig te zijn, streeft de VMM ernaar het minstens even goed te doen als de doelgroepen op wie haar beleid gericht is.

Milieusparend gedrag is een van de kernwaarden die de organisatiecultuur van de VMM bepalen. De zorg voor het milieu maakt deel uit van al onze activiteiten en wordt bij elke beslissing in overweging genomen.

Om dit te bereiken, voert de VMM haar activiteiten uit in overeenstemming met de volgende krachtlijnen.

De VMM:

1. leeft op alle domeinen de geldende milieu- en veiligheidsnormen na, en vervult al haar verplichtingen inzake milieuzorg.
2. engageert zich voor het rationeel gebruik van energie, grondstoffen en water, en vertaalt dit in een duurzaam aankoopbeleid.
3. beperkt de productie van afval en selecteert haar afvalstromen.
4. voorkomt zo veel mogelijk dat door haar activiteiten afvalstoffen en gevaarlijke stoffen in het milieu terechtkomen en neemt alle mogelijke maatregelen om milieu-incidenten te beperken.
5. promoot een milieuvriendelijke mobiliteit bij haar personeelsleden, niet alleen voor dienstreizen, maar ook voor woon-werkverkeer.
6. streeft naar een continue verbetering van haar milieuprestaties. Om de evolutie op te volgen, registreert ze haar prestaties op een kwaliteitsvolle manier.

7. bevordert het milieubewust handelen van haar dienstverleners aan de hand van sensibilisering, werkvoorschriften en milieucriteria in bestekken.

8. doet inspanningen om op haar patrimonium de biodiversiteit te verhogen, en draagt op die manier bij tot de EU-biodiversiteitsstrategie 2020.

9. onderschrijft de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties.

10. engageert zich tot het behalen en het behoud van het milieukwaliteitslabel EMAS.

11. verstrekt vanuit haar expertise milieu-informatie aan klanten, overheden en andere belanghebbenden.

Dit milieubeleid wordt kenbaar gemaakt aan de VMM-personeelsleden, aan relevante dienstverleners, en is ook beschikbaar voor het publiek.

De directieraad, de leidinggevenden en alle medewerkers engageren zich om deze beleidsprincipes dagelijks toe te passen binnen en buiten de organisatie.

Maart 2016

Philippe D'Hondt
Administrateur-generaal

4 ORGANISATORISCHE CONTEXT VAN DE VMM

4.1 Context

4.1.1 Voortrekkersrol

Werk maken van een beter leefmilieu in Vlaanderen is de kerntaak van de Vlaamse Milieumaatschappij. Daarom willen wij een voortrekkersrol in milieuzorg vervullen en zelf de impact van onze werking op het milieu zo veel mogelijk beperken.

Met de EMAS-registratie beogen we namelijk een dubbel doel:

- vanuit onze voorbeeldfunctie zorgen dat we via een gerichte aanpak en met medewerking van al onze personeelsleden onze milieuprestaties voortdurend verbeteren;
- iedereen ervan bewust maken dat we elke dag opnieuw duurzaam met het milieu moeten omgaan en dat we daartoe allemaal een bijdrage kunnen leveren.

Milieuzorg is evenwel een continu proces en het kan altijd nog beter. Zo wil de VMM actief meewerken aan de transitie naar een duurzamere samenleving en aan de realisatie van de ambitieuze doelstellingen van de Vlaamse Regering.

4.1.2 Partner van Green Deals 'Circulair aankopen', 'Circulair bouwen' en 'Bedrijven en Biodiversiteit'

4.1.2.1 Circulair aankopen

De VMM levert al jaren inspanningen voor een duurzaam aankoopbeleid, dus is het logisch dat we deelnemen aan het project Green Deal 'Circulair aankopen'. Vlaanderen wil tegen 2050 een circulaire economie hebben, waarin grondstofkringlopen gesloten worden. Daarvoor hebben we andere producten, diensten en verdienmodellen nodig. Met dit project willen de deelnemende bedrijven en organisaties via hun aankoopbeleid circulaire producten en diensten een boost geven.

De renovatie van de tweede verdieping van het hoofdbestuur in Aalst is al een mooi voorbeeld waarbij 1.003,2 kg CO₂ bespaard werd, wat overeenkomt met 7.119,9 vermeden km met een gemiddelde auto.

Ook het refurbishen van de bureautafels bij de verhuis van buitendienst Mechelen past in het plaatje. Daar werd 757,5 kg CO₂ bespaard.

Deze Green Deal is een initiatief van Vlaanderen Circulair, VVSG, The Shift en Bond Beter Leefmilieu.

4.1.2.2 Circulair bouwen

Op 22 februari 2019 lanceerde de Vlaamse minister van Omgeving, Natuur en Landbouw op initiatief van Vlaanderen Circulair, de OVAM en de Vlaamse Confederatie Bouw de Green Deal 'Circulair Bouwen' op Batibouw. Via dit gezamenlijk engagement zullen bouwbedrijven, bouwmaterialproducenten, lokale en regionale overheden, private bouwheren, onderzoekers en andere organisaties samenwerken om in de toekomst circulair bouwen in Vlaanderen tot dagelijkse realiteit te

maken. Het specifieke doel van deze Green Deal Circulair Bouwen (2019-2023) is om tot een versnelde toepassing te komen van principes van de circulaire economie binnen de bouwsector (cf. beleidsprogramma “Materiaalbewust bouwen in Kringlopen”).

4.1.2.3 Bedrijven en biodiversiteit

VMM ondertekende op 14 februari 2019 de Green Deal ‘Bedrijven en Biodiversiteit’ en engageert zich daarmee om enkele acties te ondernemen. Enkele voorbeelden zijn:

- de opmaak en uitvoering van een natuurvriendelijk beheerplan op een oppervlakte van ca. 1.000 m² voor de terreinen rond de pompgemalen Nieuwpoort en Schulen;
- het uitvoeren van proefprojecten rond het beheersen van exoten langs en in de waterlopen;
- het plaatsen van een insectenhotel aan het technisch gebouw in Merelbeke, Nieuwpoort en Schulen enz...

Via deze Green Deal wordt bijgedragen aan minstens 7 van de 17 SDG’s. De Green Deal ‘Bedrijven en Biodiversiteit’ is volledig gelinkt aan SDG 15 rond bescherming, herstel en bevordering van ecosystemen. Daarnaast is deze Green Deal gelinkt aan goede gezondheid en welzijn (SDG 3), biedt het grote kansen voor duurzame economische groei (SDG 8), bouwt het mee aan een veerkrachtige infrastructuur (SDG 9), kan het bijdragen aan meer duurzame steden en gemeenschappen (SDG 11), onderneemt het actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden (SDG 13), en past het binnen en veronderstelt het nieuwe partnerschappen om de doelstellingen te bereiken (SDG 17).

4.2 Veranderde omstandigheden

4.2.1 Een organisatie in verandering

De Vlaamse Milieumaatschappij legt de vinger aan de pols en werkt momenteel aan een nieuwe strategische visie, het 'traject 2030'. Onze sterktes zoals onze expertise, gedrevenheid, onze aanwezigheid in Vlaanderen, het maatschappelijk belang en de internationale context willen we behouden.

Maar hoe moeten we omgaan met data, tijdsdimensie, klimaat- en gedragsverandering? Het zijn uitdagingen waar we voor staan. Er is een stakeholders- en omgevingsanalyse gebeurd om te kijken in welke richting de VMM zou moeten groeien de komende jaren...

DE OMGEVING WAARIN WE WERKEN VERANDERT...

WAT BETEKEN DAT VOOR VMM?

4.2.2 Voorbeeldfunctie zit in VMM-DNA

In het traject 2030 ontwerpen we de strategie en willen we de voorbeeldfunctie van VMM definiëren om het 'VMM-DNA' te bepalen. In de voorbeeldfunctie van VMM wordt vertrokken van Sustainable Development Goals (SDG's) en van waarden.

Enkele SDG's die aan bod komen:

- VMM is een early adopter van technieken en businessmodellen voor hernieuwbare energie en energie-efficiëntie
- VMM zet 100% in op duurzaamheid en circulariteit
- VMM maakt zo snel mogelijk werk om zelf CO2 neutraal te zijn
- VMM is spil in het Vlaamse klimaatbeleid
- VMM beschermt, herstelt en bevordert het duurzaam gebruik van ecosystemen en werkt actief aan het tegenhouden van het verlies ervan

De gezamenlijke waarden van de Vlaamse overheid en de directieraad en van de VMM zijn voortdurend verbeteren, klantgerichtheid, samenwerken en betrouwbaarheid. De VMM heeft als bijkomende waarde milieusparend gedrag waarin ze haar voorbeeldrol inzake duurzame mobiliteit en energie uitdraagt.

5 MILIEUMANAGEMENTSYSTEEM

Om het milieubeleid uit te voeren, ontwikkelde de VMM een milieuzorgsysteem dat voldoet aan de ISO 14001-norm, en aan de vereisten van de Europese verordening betreffende EMAS (Verordening EG nr. 2017/1505 van het Europees Parlement en de Raad van 28 augustus 2017). In aanvulling op de algemene eisen die de ISO 14001-norm oplegt, hecht EMAS speciale aandacht aan de betrokkenheid van het personeel, externe communicatie, naleving van de regelgeving en verbetering van de milieuprestaties.

5.1 Structuur en verantwoordelijkheden

De coördinatie van EMAS ligt in handen van de stuurgroep Interne Milieuzorg en de verantwoordelijke Interne Milieuzorg. Elke afdeling van de VMM heeft een vertegenwoordiger in die stuurgroep. De directieraad van de VMM heeft de eindverantwoordelijkheid in het milieuzorgsysteem.

Naast een stuurgroep Interne Milieuzorg is er ook een werkgroep Intern Leefmilieu (WIL) die vertegenwoordigers telt uit elke vestiging van de VMM. Deze werkgroep versterkt, bevestigt, mobiliseert en steunt. Want VMM-medewerkers zijn milieubezorgd en doen al heel wat. Ze willen respect voor hun eigen daadkracht en inzichten.

5.2 Beheersing van noodsituaties

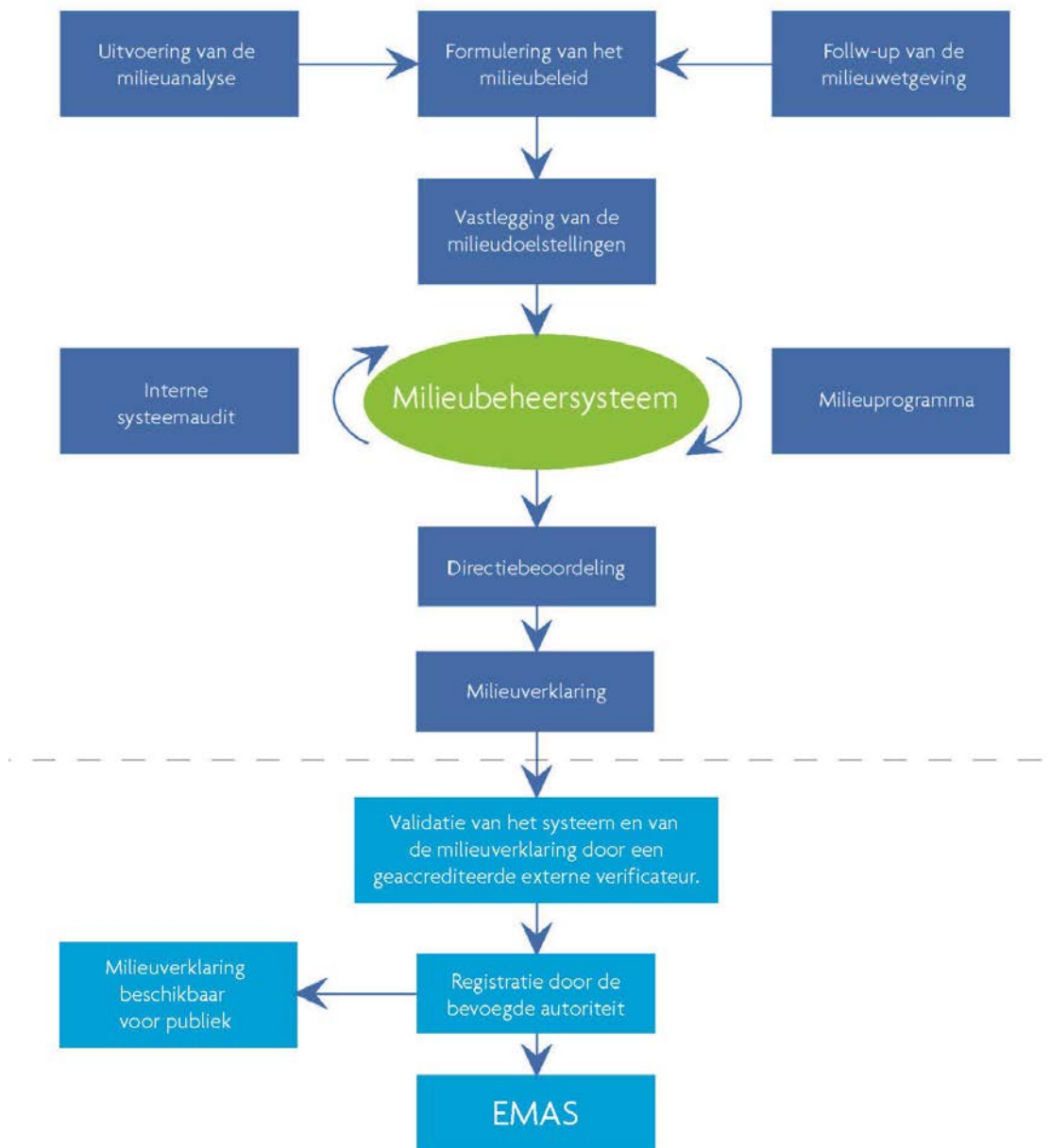
De VMM beschikt voor alle locaties over noodplannen die aangeven hoe te reageren in een noodsituatie. De mogelijke noodsituaties (bv. brand) zijn geïdentificeerd en worden in de noodplannen behandeld. De noodplannen voor alle vestigingen zijn beschikbaar op het intranet. De VMM beoordeelt en evalueert deze noodplannen jaarlijks. Verder heeft de VMM een werkinstructie voor opslag, gebruik en lekkages gevaarlijke producten in al haar locaties.

De VMM voert een adequaat bedrijfscontinuïteitsmanagement om de organisatie voor te bereiden op het voorkomen of minimaliseren van tal van incidenten die het goed functioneren van haar dienstverlening in gevaar kunnen brengen of een hindernis vormen in de verwezenlijking van haar doelstellingen. Bedrijfscontinuïteitsmanagement, kortweg BCM, wordt binnen de Vlaamse overheid gedefinieerd als het beheersproces dat risico's identificeert en beperkt, de mogelijke impact van een onderbreking van (tijds)kritieke bedrijfsprocessen en ondersteunende systemen minimaliseert met als ultieme doel het tijdig herstellen van de kritieke bedrijfsprocessen.

5.3 Proces

Het stroomschema EMAS-registratie toont de verschillende stappen die VMM heeft doorlopen om een EMAS-registratie te krijgen. Het hele systeem steunt op de systematische en permanente uitvoering van de beschreven opeenvolgende stappen.

5.4 Communicatie en deelname van interne stakeholders

5.4.1 Goede praktijk

De betrokkenheid van onze medewerkers is onze grootste troef. Ze zijn wetenschappelijk geïnteresseerd, gefascineerd, enthousiast, open, gedreven en vooral positief. Ze zijn ook bezorgd, milieubewust en hebben zin in een duurzame toekomst. Ze zijn fier op de VMM. Uit ons personeelstevredenheidsonderzoek (eind 2018) blijkt dat 93% van de respondenten vindt dat we maatschappelijk waardevol werk leveren en 80% vindt dat de VMM als organisatie vooruitgang boekt op vlak van leefmilieu. Er is een zeer grote algemene werktevredenheid van 87%.

In elke vestiging zijn medewerkers actief die (bottom-up) het draagvlak voor EMAS verbreden. Deze medewerkers zijn lid van de Werkgroep Intern Leefmilieu (WIL) en komen regelmatig samen. Ze krijgen zo steeds uit eerste hand informatie over uiteenlopende milieuthema's.

5.4.2 Communicatie

We ontwikkelden een KLIM site waar inspiratie en communicatie rond milieuzorg centraal staat. KLIM staat voor Kennislab Interne Milieuzorg. Dit is een interne site van de VMM.

Via campagnes "Durf te vragen" stimuleren we een vraag & antwoord rubriek op de KLIM-site zodat personeelsleden vragen stellen aan elkaar en van gedachten kunnen wisselen over allerlei thema's.

In de nieuwsbrieven laten we de personeelsleden aan het woord. Via BLOG's delen zij hun ervaringen over duurzaam leven. We accentueren groepsverwezenlijkingen.

5.4.3 Deelname aan activiteiten

Thema afval

Sommige afdelingen en locaties kiezen vrijwillig om een zwerfvuilactie op poten te zetten. De collega's van Gent verzamelden eind 2018 heel wat plastic en blikjes maar ook sigarettenpeukjes of groter afval. In totaal werden 19 afvalzakken gevuld. Sinds november 2018 zijn er in de kantoren van VMM geen individuele vuilbakken meer. Hierdoor besparen we heel wat plastic zakjes.

Thema mobiliteit

VMM streeft naar een wijziging in de modal shift van haar personeel.

- **Nationale applausdag fietsers**
Sommige locaties nemen deel aan de nationale applausdag voor fietsers. Herentals en de dienst Lucht in Antwerpen doen hier graag aan mee om de fietsers te belonen.
- **Groepsaankoop beschermende fietskledij**
In samenwerking met een duurzame partner organiseerden we in maart-april 2019 een groepsaankoop van beschermende kledij voor fietsers. Drie pasdozen gingen de VMM rond met daarin jassen, broeken, schoenbeschermers...
- **Jaarlijks mobiliteitsontbijt**
Naar jaarlijkse traditie organiseerden we in april het mobiliteitsontbijt in alle vestigingen.
- **Fietspool**
In Aalst hebben we dit jaar een fietspool gekoppeld aan het mobiliteitsontbijt. We merken dat collega's het leuk vinden om samen af te spreken om met de fiets naar het werk te komen
- **Gratis fietsonderhoud in Aalst**
In december 2018 kregen 30 collega's een gratis fietsonderhoud op het werk. In mei 2019 werden nog eens 60 collega's gelukkig gemaakt met een gratis fietsonderhoud.

- **Incentives personeel**

We geven duurzame fietstassen aan personeelsleden die zich inzetten voor duurzame mobiliteit via een wedstrijd of via blogs in de interne nieuwsbrief. De bloggers delen hun ervaringen om te leven zonder auto of om over te stappen naar een elektrische fiets en dat werkt zeer inspirerend voor andere personeelsleden.

- **Deelname Testkaravaan**

In 2018 schreef de VMM zich in voor de Testkaravaan. De locaties Aalst, Gent en het VAC Leuven namen in juni 2019 deel aan de woon-werkcampagne “de testkaravaan komt eraan!”. Dit is een initiatief van de Provinciebesturen waarbij personeelsleden gedurende 3 weken een duurzaam vervoermiddel gratis kunnen testen voor de rit van en naar het werk. De vervoermiddelen die kunnen getest worden zijn elektrische fietsen, speed pedelecs, vouwfietsen (geen elektrische), elektrische bakfietsen en fietskarren.

Thema biodiversiteit en voeding

- Als beloning voor hun EMAS -registratie kregen de personeelsleden van Leuven CBG een **biodiversiteitslezing**.

- De Werkgroep Intern Leefmilieu organiseerde in november 2018 een **workshop veggie lunch**

- **Nieuw insectenhotel voor Gent en Oostende**

In 2018 kregen Gent en Oostende een luxueus insectenhotel.

- In Hasselt werden **zwaluwkasten** opgehangen.

- **Project gierzwaluwen Oostende**

Begin oktober 2018 werden 35 nestbakken opgehangen aan het gebouw. Deel van het project is om de gierzwaluwen effectief te lokken. Door het afspelen van hun geroep hopen we gierzwaluwen te lokken naar de nieuwe nestkasten.

- **Heraanleg binnentuin Aalst**

In 2018 werd de heraanleg van de voortuin van het hoofdbestuur in Aalst voorbereid. In het voorjaar van 2019 werden deze werken uitgevoerd. Intussen hebben al heel wat bijen en andere insecten hun weg gevonden naar dit nieuw biodivers paradijsje. De oude buxushaag, moerbeibomen en het gazon hebben plaatsgemaakt voor eetbare bessen en kruiden, vier laagstammige fruitbomen, lavendel en een bloemenweide. Er is volop gekozen voor biodiversiteit, met een maximale opbrengst voor zowel de VMM'er als de natuur. De kikkervijver en het insectenhotel zijn uiteraard gebleven.

5.4.4 Lezingen ter inspiratie

De interne lezingen bij VMM, onze bioscope sessies, kennen intussen een lange traditie en worden zeer gewaardeerd. In 2018 lieten we ons inspireren door:

- **Bio-scope lezing: Nic Balthazar in Aalst en Leuven**

In deze interactieve lezing probeert filmregisseur, televisiemaker en klimaatactivist Nic Balthazar uit te leggen waarom hij zich zoveel zorgen maakt over de klimaatcrisis.

- **Bio-scope film: ‘Plannen voor plaats’ in alle vestigingen**

“Plannen Voor Plaats” is een documentaire van Nic Balthazar die op zoek gaat naar vernieuwende ruimtelijke projecten en frisse ideeën over de inrichting van onze leefomgeving.

- **Workshop LAK Gent voor WIL-leden en personeelsleden LAK Gent**

Betergem 2038 is een workshop waarbij deelnemers met de nodige humor geprojecteerd worden naar het jaar 2038, in de stad Betergem.

5.4.5 Selectie nieuwe personeelsleden

In de biografische vragenlijst, die de kandidaten invullen bij elke sollicitatie, wordt naar milieusparend gedrag geïnformeerd. Tijdens het gesprek wordt daar verder op ingegaan. Kandidaten krijgen hier een aparte score voor. We raden de kandidaten aan om te komen solliciteren met de trein of met de fiets. Elke nieuwe medewerker (niet enkel het nieuwe personeelslid, maar ook alle stagiairs) ontvangt een onthaalbrochure voor nieuwe medewerkers "Welkom bij de Vlaamse Milieumaatschappij". Tijdens het onthaal wordt de informatie van de onthaalbrochure mondeling toegelicht.

5.4.6 Opleidingen duurzaam aankoopbeleid

We organiseren opleidingen over duurzaam aankoopbeleid voor onze aankopers en bij uitbreiding alle geïnteresseerde VMM-personeelsleden.

- In 2018 gaf professor productontwikkeling Karine Van Doorselaere (Universiteit Antwerpen) twee maal een opleiding over Levenscyclus denken bij de VMM in Aalst (september 2018) en Leuven (december 2018).
- Coduco gaf een opleiding over duurzame overheidsopdrachten. Personeelsleden lieten in mei-juni 2019 hun bestekken screenen in verband met duurzaamheidscriteria.

Testkaravaan in Aalst

Fietsonderhoud In Aalst

Mobiliteitsontbijt Antwerpen VAC

Mobiliteitsontbijt Herentals

Fietsapplaas Herentals

Workshop veggie lunch Aalst

Zwerfvuil Gent

Biodiversiteitslezing Leuven CBG

Zwaluwkasten Oostende

Zwaluwkasten Hasselt

Binnentuin Aalst

Insectenhotel Gent

5.5 Externe stakeholders betrekken

Het milieubeleid van de VMM kiest voor een open informatie-uitwisseling en dialoog met alle belanghebbende partijen. De VMM verstrekt vanuit haar expertise en voorbeeldfunctie op een constructieve manier milieu-informatie aan klanten, overheden en andere belanghebbenden, en neemt deel aan externe fora rond milieuzorg.

5.5.1 Milieu-informatie

In deze milieuverklaring vindt u informatie over de ontwikkeling van ons milieuzorgsysteem en onze milieuprestaties. Het is de hoeksteen van de externe communicatie over ons milieubeleid. Op de VMM website staat de info over EMAS maar ook heel wat tips en tricks om zelf bij te dragen bij een beter milieu.

5.5.2 Externe fora

Op 4 oktober 2018 vond de jaarlijkse EMAS-meeting plaats. Onze verantwoordelijke Interne Milieuzorg gaf er een presentatie over implementatie, betrokkenheid en participatie bij de VMM.

Binnen het overlegforum V13 voor Vlaamse overheden promoten we actief het belang van EMAS met tot gevolg dat het e-sight monitoring programma werd uitgebreid en gepromoot voor het opvolgen van de milieuprestaties van de overheidsgebouwen.

In 2019 gaven we lezingen over de resultaten van EMAS op het vastgoedforum van de Vlaamse overheid – bij een opleiding van de Vlaamse vereniging milieucoördinatoren. De EMAS infosessie gaat over het belang van EMAS als milieumanagement systeem.

5.5.3 Genomineerd voor EMAS awards 2019

Elke twee jaar reikt de Europese Commissie de EMAS Awards uit aan organisaties die zich in hun categorie onderscheiden hebben op vlak van milieu. Het thema voor 2019 is "EMAS as a driver of change".

VMM is genomineerd in de categorie middelgrote en grote overheidsorganisaties. De uitreiking van de award zal plaatsvinden op 25 november in het Guggenheim museum in Bilbao, Spanje.

5.5.4 Duurzame evenementen

We trachten onze externe evenementen zo duurzaam mogelijk te organiseren.

- De keuze van de eventlocatie is in functie van duurzame mobiliteit.
- De uitnodiging versturen we elektronisch.
- We informeren de deelnemers hoe ze afval kunnen vermijden.
- Er is aandacht bij de catering voor streekeigen en vegetarische producten.
- De VMM respecteert het beleid duurzame aankopen waarbij rekening gehouden wordt met milieuprestaties en de kosten tijdens de volledige levensduur van de aangekochte goederen en diensten, met inbegrip van de planning, aankoop, gebruik en recyclage op het einde van de levensduur.

5.5.5 CO2-compensatie vliegverkeer dienstreizen

Eerst en vooral doen we er alles aan om het vliegverkeer te beperken. Maar voor de dienstreizen die toch met het vliegtuig moeten gebeuren zal de VMM voortaan een compensatie betalen. Op 24 januari 2019 is VMM ingestapt in het raamcontract van de Vlaamse Overheid met Green Logic om alle CO2-uitstoot voor vliegverkeer voor dienstreizen te compenseren.

5.5.6 Citizen-science: CurieuzeNeuzen Vlaanderen

Het citizen-scienceproject “CurieuzeNeuzen Vlaanderen” heeft in mei 2018 de concentraties van stikstofdioxide (NO₂) in de buitenlucht in Vlaanderen zeer fijnmazig in kaart gebracht. Het project is een samenwerking tussen de Universiteit Antwerpen, de Vlaamse Milieumaatschappij en de krant De Standaard, met ondersteuning van HIVA-KU Leuven en VITO. Het is internationaal de eerste keer dat burgers op een dergelijke grote schaal actief betrokken worden bij een wetenschappelijk project rond luchtkwaliteit. Het resultaat is een internationaal toonaangevende dataset, die wetenschappers in staat stelt om de impact van verkeer op luchtkwaliteit beter te analyseren.

Stikstofdioxide is een belangrijke indicator voor luchtvervuiling door verkeer. Het citizen-scienceproject was een ongezien succesvol experiment. In totaal schreven 52.626 kandidaten zich voor het project in. De grootste groep waren particulieren en gezinnen (94,6%), maar ook scholen stelden zich kandidaat (1,8%) net zoals bedrijven (1,7%), organisaties (1,8%) en overheidsinstellingen (1,1%). Uiteindelijk werden op basis van wetenschappelijke criteria 20.000 deelnemers geselecteerd, ze ontvingen een meetpakket om de NO₂-concentratie in hun straat te meten.

5.5.7 Datacenter: een voorbeeld voor velen

Sinds de oprichting van het VMM datacenter zijn we bezig met de energiebeheersing van de koel- en serverinfrastructuur. Daarom bestelt de VMM een jaarlijkse energie audit die gebaseerd is op de meest voorkomende normen, namelijk deze van ASHRAE en de Green Grid. Deze houdt rekening met het energetisch vermogen, het koelvermogen en de prestaties ervan. De Europese normen (EN) zijn afgeleid van deze normen, maar zijn nog steeds in ontwikkeling. Wij volgen de ASHRAE normering die strenger is dan de Europese Normen. De normen behandelen ook de bedrijfsvoering zodat er een volledig beeld kan gevormd worden over hoe energiezuinig er wordt gewerkt. Deze audit heeft in het verleden al geleid tot aanzienlijke besparingen. Bv. door het inzetten van energie-efficiënte servers, maar ook de laatste investering, namelijk de vervanging van de koelinstallatie waarbij het aandeel free-cooling duidelijk is toegenomen. Het resultaat is een daling van het energieverbruik met 30% MW tussen 2017 en 2016.

Het audit rapport suggereerde ook het optimaliseren van de ruimte in het datacenter. Door dit uit te voeren was er voldoende plaats om de server infrastructuur van andere entiteiten van de Vlaamse Overheid te huisvesten. We verplichten deze entiteiten bij het inhuisen om ook bij de aankoop van hun hardware energie en duurzaamheidscriteria op te nemen. Onze knowhow over het managen van een datacenter werd door het studie bureau Gartner onder de loep genomen en kreeg een “experten” score. Niettegenstaande dat de hoeveelheid servers in het datacenter vergroot, verbetert onze energiestaat. Daarvoor werd het onderhoud en de monitoring uitbesteed aan de firma Schneider. De hard- en software van Schneider laat ons toe om onze koelinstallatie tot in de kleinste details te configureren en op te volgen. Dit stelt ons in staat om in de toekomst nog energiezuiniger te gaan werken en zelfs te gaan voorspellen wanneer er een defect zou kunnen ontstaan. Onderhoud en reparaties gebeuren steeds volgens de EMAS reglementering. Het Datacenter staat ook open voor anderen als bron van inspiratie. De Navo, firma's zoals Telenet, Delhaize, AlphaCloud datacenter, ... komen kijken hoe om te gaan met monitoring en alarmverwerking en hoe wij onze energie efficiëntie bereiken. M.a.w. het VMM datacenter vervult een voorbeeldfunctie voor velen.

6 SIGNIFICANTE MILIEUFACTOREN

6.1 Activiteiten

Het is de opdracht van de VMM om voor de huidige en toekomstige generaties in Vlaanderen:

- de toestand van het milieu te beschrijven,
- proper, aantrekkelijk en voldoende water te waarborgen,
- gezonde lucht te bewerkstelligen,
- de klimaatadaptatie mee te sturen.

De VMM is ervan overtuigd dat:

- Vlaanderen op het vlak van milieu een plek in de top 5 van vergelijkbare Europese regio's moet opnemen;
- we onze regio moeten aanpassen aan de effecten van de klimaatverandering;
- Vlaanderen moet voldoen aan de internationale normen en doelstellingen voor water en lucht;
- we daarom richting moeten geven aan de meest effectieve en efficiënte inzet van de inspanningen hierrond, op een ecologisch, economisch en sociaal verantwoorde wijze.

Om haar missie te verwezenlijken, voert de VMM volgende taken uit:

- gegevens en informatie verzamelen, beoordelen en verwerken door de uitbating van de meetnetten lucht en water, en de registratie van emissies in lucht en water;
- het Milieuraapport Vlaanderen opstellen;
- de planning van het integraal waterbeleid coördineren en organiseren;
- instrumenten ontwikkelen en maatregelen uitwerken om de verontreiniging van de atmosfeer en van de watersystemen te voorkomen en te beperken;
- water- en vuilvrachtbalansen opstellen en bijwerken per stroomgebied en bekken;
- het economisch en ecologisch toezicht op de uitbouw en het beheer van de zuiveringsinfrastructuur, met inbegrip van het opstellen, controleren en opvolgen van investeringsprogramma's en subsidiëringsprogramma's, en de opmaak van zoneringsplannen;
- de regulerende heffing op waterverontreiniging en op de winning van grondwater vestigen, innen en invorderen;
- reguleren van drinkwatertarieven;
- de ecologische aspecten van water bestemd voor menselijke aanwending opvolgen;
- het grondwater beheren en voorstellen doen tot afbakening van waterwinningsgebieden en beschermingszones;
- de werking, technische ondersteuning en subsidiëring van het waterbeheer van polders en wateringen controleren en opvolgen;
- het beheer van de onbevaarbare waterlopen van eerste categorie, met inbegrip van de waterbodems;
- ratten bestrijden in of nabij waterlopen;
- advies uitbrengen bij de watertoets;
- adviseren bij milieuvergunningsaanvragen;
- milieu-informatie en -educatie verstrekken;

- deelnemen aan het internationale milieubeleid;
- inventariseren, evalueren, adviseren en rapporteren over alle aangelegenheden met betrekking tot water bestemd voor menselijke aanwending.

6.2 Milieuanalyse

Op basis van een milieuanalyse inventariseren en beoordelen wij de milieuaspecten van de VMM – d.w.z. de milieueffecten van de activiteiten en opdrachten van de organisatie. Wij stemmen het milieubeheer van de VMM af op de 'significante milieuaspecten' - dat zijn de milieuaspecten die het meeste effect op het milieu hebben en die door de VMM beheerd kunnen worden. In de 'Initiële milieuverklaring 2013' (raadpleegbaar op www.vmm.be) beschreef de VMM met welke criteria de significantie werd bepaald. Deze criteria gelden voor alle vestigingen van de VMM.

6.3 Significante milieuaspecten

EMAS maakt een onderscheid tussen directe en indirecte milieuaspecten. Directe milieuaspecten hebben betrekking op activiteiten, producten of diensten van de organisatie waarover ze zelf een rechtstreekse beheers- controle heeft, bijvoorbeeld afval en emissies in water en lucht. Indirecte milieuaspecten hebben meer betrekking op de opdrachten van de organisatie. De beheers-controle is indirect (bv. leveranciers en aannemers, effecten van het beleid, planningsbesluiten, subsidies en leningen, investeringen).

Significantiebepaling van de milieuaspecten			
	1	2	n.v.t.
Wet	Wettelijke milieueisen die permanente bewaking vragen	Algemene zorgplicht of geen wetgeving van toepassing	geen bevoegdheid om dit milieuaspect te beïnvloeden
Milieu-impact	Belangrijke bijdrage tot de milieu-impact	Geringe bijdrage tot de milieu-impact	
Kosten	Belangrijke kosten die continue bewaking vragen	Kosten niet beïnvloedbaar of verwaarloosbaar	
Beleid	Aandachtspunt van het milieubeleid of stakeholders	Geen aandachtspunt van milieubeleid of stakeholders	

6.3.1 Directe milieuaspecten

Vanuit haar voorbeeldfunctie als milieumaatschappij beschouwt de VMM alle directe gevolgen voor het milieu met betrekking tot haar kerntaken als significant. Omdat de organisatie zo groot is, namen wij ook de factor mobiliteit mee op. De VMM wil zo haar geloofwaardigheid bij de belanghebbenden versterken.

Gelden als significante directe milieuaspecten: waterverbruik, afvalwater, luchtmissies (gebouwenverwarming, dienstwagens), energie (elektriciteits- en gasverbruik), mobiliteit (woon-werkverkeer personeel, dienstreizen). We verwijzen naar deel 8 Milieuprestaties voor de analyse van deze kernindicatoren.

6.3.2 Indirecte milieuaspecten

De VMM oefent rechtstreeks en onrechtstreeks invloed uit op overheidsinstanties, bedrijven en burgers aan de hand van rapporten, publicaties, samenwerkingsovereenkomsten, Europese campagnes en nog zoveel meer. Ook in haar adviezen over milieuvergunningaanvragen van bedrijven (met betrekking tot luchtkwaliteit, afvalwater en grondwater) streeft de VMM naar een minimale belasting van het milieu. Naast de uitbating van de meetnetten, verspreidt de VMM zoveel mogelijk haar kennis over luchtkwaliteit en waterkwaliteit. De talloze jaarrapporten en detailrapporten zijn een meerwaarde voor lokale bedrijven, lokale besturen en overheidsinstanties die bevoegd zijn voor de controle van de bedrijven en voor de inschatting van de gezondheidsrisico's. Zie: <https://www.vmm.be/publicaties>

Met onze activiteiten en beleidsinstrumenten willen wij in interactie met derden de negatieve impact op het milieu beperken. De VMM besloot om binnen haar milieuzorgsysteem in al haar vestigingen maximaal in te zetten op de doelstelling rond duurzame overheidsopdrachten.

7 DOELSTELLINGEN 2020

De EMAS-doelstellingen werden tot 2020 geformuleerd, omdat dit zowel overeenkomt met bestaande Vlaamse en Europese beleidsintenties als met de looptijd van de vernieuwde beheersovereenkomst van de VMM.

Algemeen:

- Doel: Stapsgewijs uitwerken van een EMAS-milieumanagementsysteem in de overige vestigingen vanaf 2014, met het oog op registratie van alle vestigingen in 2019.
- Doel: Regulariseren van de milieuvergunningen en van de naleving van al de wettelijke milieueisen in de overige vestigingen vanaf 2014
- Doel: Streven naar 100 % duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 100 % van de afgesloten overheidsopdrachten in elke VMM-afdeling duurzaam moet verlopen, en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.

Voor de kernindicator water (leidingwater/hemelwater/grondwater)

- Doel: Het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) minimaliseren en de substitutie door regenwater maximaliseren (RW) (best in class). Infiltratie op de eigen domeinen maximaliseren.
- Doel: De VMM behandelt haar afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater voor de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert.

Voor de kernindicator energie

- Doel: De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh/vte) met een totaal van 10 % tegen 2020 en met minimum 5 % in elke vestiging, met 2013 als referentiejaar.
- Doel: De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m2) met 10 % tegen 2020, met 2013 als referentiejaar.

Voor de kernindicator materialen

- Doel: Het papierverbruik met 50 % reduceren tegen 2020 (kg/vte), met 2011 als referentiejaar.

Voor de indicator mobiliteit

- Doel: Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split verbeteren ten opzichte van 2011.
- Doel: De VMM verhoogt het aantal dagen telewerk met 20 % tegen 2020, ten opzichte van 2012.

Voor de kernindicator emissie (lucht)

- Doel: De VMM zal tegen 2020 slechts 60 % dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.
- Doel: Het aantal kilometers met dienstwagens met 20 % reduceren in 2020 door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen en de aankoop van wagens aangedreven met schone technologie.
- Doel: De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (kiloton CO₂-equivalenten) met 30 % tegen 2020 ten opzichte van 2013 door directe emissiereductie.

Voor de kernindicator biodiversiteit

- Doel: De gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer.
- Doel: Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake het tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020.
- Doel: De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden zoals voorzien in het Pesticiden decreet.

Voor de kernindicator afval

- Doel: Het afvalbeheer van VMM-breed optimaliseren tegen eind 2014.
- Doel: De restfractie met 50 % terugdringen tegen 2020, met als referentiejaar 2012. En de pmd-fractie met 10 % terugdringen tegen 2020, met als referentiejaar 2013.

Hoe ziet onze visie op 2030 eruit?

We denken na over de doelstellingen voor 2030. Om de wereld voor de toekomstige generaties op een gezonde en houdbare wijze door te geven, zetten we nu belangrijke stappen. De VMM heeft als kerntaak te zorgen voor een beter leefmilieu en wil er voor zorgen dat dit beleid verder doorwerkt in haar eigen DNA. Milieubevorderend gedrag is een van de kernwaarden die de organisatiecultuur van de VMM bepalen en maakt deel uit van al onze overwegingen en activiteiten. In 2020 zullen we een strategie uitwerken en duidelijk maken hoe we de uitdagingen voor de toekomst willen aanpakken.

8 MILIEUPRESTATIES

Om onze milieuprestaties te evalueren, hebben we bij de opstart de VMM-milieumonitor ontwikkeld. Door middel van een set van meetbare indicatoren gaan wij na in hoeverre wij onze doelstellingen bereiken. Het gaat onder meer om de kernindicatoren bepaald door de EMAS-verordening³ en verplichte metingen op basis van wettelijke bepalingen en voorschriften.

De milieuprestaties in dit hoofdstuk bevatten de cijfergegevens van bij het begin van de metingen tot en met 2018. Bij de gedetailleerde opsplitsing van de milieuprestaties per locatie vindt u in de voorlaatste kolom een overzicht van de besparing van 2018 ten opzichte van het referentiejaar. In de laatste kolom vindt u het overzicht van de besparing van het laatste jaar 2017-2018. We vermelden de acties en mogelijke knelpunten van 2018 en relevante aspecten van begin 2019. Voor een overzicht van de acties die genomen zijn van 2011 tot en met 2017 verwijzen we u graag naar de milieuverklaringen van voorbije jaren. U kunt deze raadplegen via www.vmm.be/publicaties. In **bijlage 4 en 5** van deze milieuverklaring vindt u de operationele doelstellingen per locatie en een kort overzicht van enkele cijfergegevens van onze milieuprestaties.

Elk jaar proberen we de methodes en metingen te verbeteren. Zo werden dit jaar opnieuw enkele kleine verbeteringen aangebracht in de methodologie. Vanaf deze versie wordt gewerkt met de beschikbare VTE's gedurende het volledige jaar in plaats van op het einde van het jaar. Alle personeelsleden werden toegewezen aan een locatie en worden dus meegenomen in de cijfers, hierdoor is het aantal personeelsleden in de locatie Herentals en Brussel - Ferraris sterk gestegen. De daling in de verbruiken per VTE zullen hierdoor aanzienlijk dalen in deze locaties. Door gebruik te maken van het onlineplatform 'e-sight' kan meer detailinfo worden opgevraagd voor water, gas en elektriciteit. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld het verbruik van de datacenters en de opbrengst van zonnepanelen eenvoudig afzonderlijk worden gerapporteerd. De omrekeningsfactoren, die gebruikt worden voor bijvoorbeeld omzetting van volume naar kilogram, voor de milieumonitor vindt u terug in **bijlage 6**.

Water

Energie

Mobiliteit

Emissies

Biodiversiteit

Materialen

Afval

Duurzame overheids-opdrachten

³ Energie-efficiëntie, Materiaal-efficiëntie, Water, Afval, Biodiversiteit en Emissies

8.1 Water

8.1.1 Watergebruik

VMM doelstelling 2020

- Het gebruik van leidingwater (LW) en grondwater (GW) minimaliseren en de substitutie door regenwater maximaliseren (RW) (best in class).
- Infiltratie op de eigen domeinen maximaliseren.

In al onze vestigingen streven wij naar het maximaal inschakelen van regenwater in het watercircuit van de gebouwen. In onze interne en externe communicatie sensibiliseren wij voor rationeel watergebruik.

	Water (m ³ /vte)
VMM-kantoor	5,9
VMM-lab	34,9
EMAS (EU) groep 1	6,4

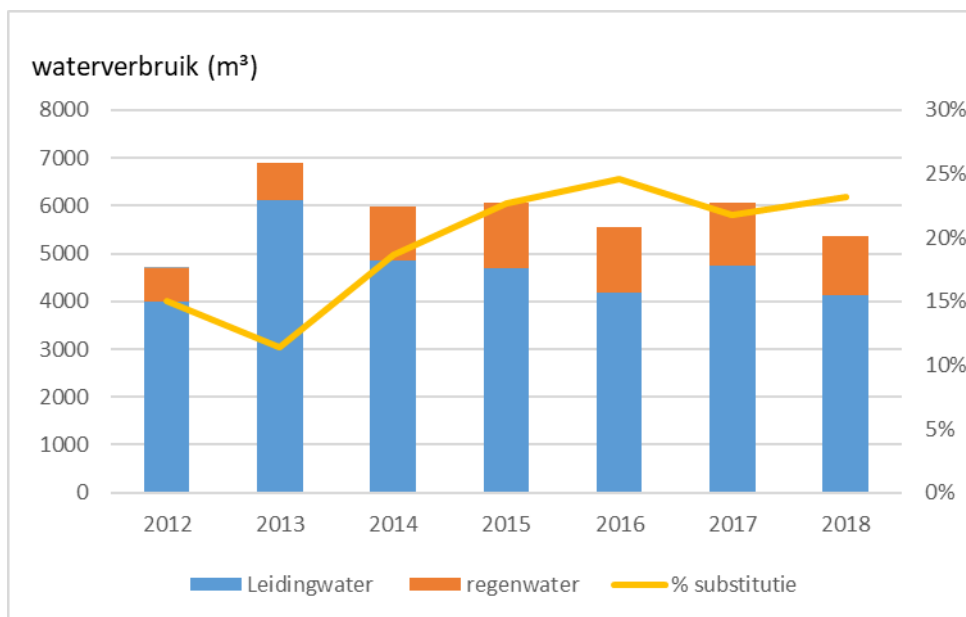
Tabel 1: Referentiecijfers watergebruik (VMM-benchmark en EU-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis⁴

In 2018 was het totale waterverbruik van de VMM 5356,3 m³ of 7,7 m³/VTE, dit is een daling van het verbruik per VTE van 35% ten opzichte van 2013. Hiervan was 5,9 m³/VTE leidingwater of 4111,8 m³. In 2013 was 11% van het gebruikte water regenwater tegen 2018 is dit gestegen tot 23%, goed voor 1244,5 m³ of 1,8 m³/VTE regenwater.

⁴ De benchmarks die werden opgenomen in deze milieuverklaring zijn gebaseerd op volgende bronnen.

Benchmark VMM: benchmarkgegevens gegenereerd uit de gemiddelde cijfers voor VMM locaties in 2013

Benchmark EMAS: benchmarkgegevens van groep 1 van het EMAS-netwerk over de jaren 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013

Figuur 2: Waterverbruik: overzicht van de waterverbruiken voor de hele VMM (2012-2018)

Tabel 2: Totaal waterverbruik in m³/VTE⁵

Locatie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Aalst	5,1	5,1	5,3	5,6	5,6	5,1	5,2	2%	3%
Antwerpen - PIH	14,5	13,5	12,6	11,7	13,2	13,0	11,3	-16%	-13%
Antwerpen - VAC				7,3	7,2	6,4	5,5		-15%
Brussel - Ferraris						12,0	12,0		0%
Gent - LAK		17,0	17,8	16,7	18,5	19,0	13,9	-19%	-27%
Hasselt	4,1	4,4	4,3	4,7	4,2	3,5	3,5	-20%	1%
Herentals	5,5	4,7	5,9	5,0	4,7	5,4	4,4	-8%	-19%
Leuven - CBG				2,1	2,8	3,2	3,7		16%
Leuven - VAC				9,8	8,3	8,9	6,2		-31%
Mechelen - OVAM		8,9	9,5	10,5	11,1	16,6	12,5	41%	-24%
Merelbeke							7,4		
Oostende - Administratie	6,1	5,8	6,5	6,9	5,7	6,2	4,8	-17%	-22%
Oostende - Onderhoudsdienst		6,9	7,2	5,3	7,3	6,9	7,7	11%	12%
Erembodegem	11,4	7,2	6,5	7,3	6,9				
Oostende - Labo	84,0	92,8	93,8	71,2	37,1				
VMM - Totaal	8,5	11,9	10,8	10,7	9,1	9,3	7,7	-35%	-17%

Verbeterprogramma VMM breed

- Overbodig waterverbruik elimineren.

⁵ Mechelen OVAM = Mechelen – Van Benedenlaan 2012-2016; Vanaf 2017 Mechelen – OVAM. Sinds 2018 werden alle personeelsleden toegewezen aan een locatie, hierdoor kende de locatie Herentals en Brussel – Ferraris een stijging in het aantal personeelsleden. Voor het waterverbruik van Nieuwpoort zijn er nog geen gegevens beschikbaar. De cijfers voor Aalst van 2017 werden bijgesteld. Voor de gebouwen die niet in eigen beheer zijn van VMM werd het aandeel bepaald aan de hand van het aandeel VMM-VTE's ten opzichte van het totaal aantal VTE's in het gebouw.

- Lekken opsporen door controle van het verbruik.
- Verdere inspanningen om het personeel tot rationeel waterverbruik aan te zetten.

Knelpunten

- CBG Leuven: Wegens de aanhoudende droogte was de regenwaterput leeg en moest gebruik gemaakt worden van leidingwater.
- Oostende administratie: De regenwaterpomp slaat af en toe af zodat de toiletten tijdelijk op leidingwater moeten worden aangesloten.
- Hasselt: De regeling van het urinoir op de vierde verdieping was defect in mei 2019.
- In Herentals werd een waterlek ontdekt aan een koudwaterkraan van de lavabo in de toiletten op de eerste verdieping en er was ook een waterlek aan de keukenkraan. De doorspoelknoppen van de urinoirs bleven lopen.

Acties in 2018

- Op de tweede verdieping van de Dokter De Moorstraat in Aalst en in het LAK Gent werd het binnenklimaat geoptimaliseerd door de aanpassing van de instelling adiabatische koeling/bevochtiger op hygiënische ventilatie. Dit heeft geleid tot een meerverbruik van het drinkwater in Aalst. We verwachten ook in Gent hierdoor een stijging in het watergebruik in 2019.
- In het datacenter in Aalst is er een zeer klein extra verbruik omwille van luchtbevochtiging.
- Oostende administratie: het probleem met het uitvallen van de regenwaterpomp wordt aangepakt. De pomp zal worden vervangen.
- Bij de onderhoudsdienst Oostende werd in 2018 een richtlijn opgesteld om de wagens niet meer te wassen op de eigen locatie. Voortaan gebeurt het wassen in de wasstraat en worden de wasbeurten opgevolgd.
- In Herentals werd een nieuwe koudwaterkraan en keukenkraan geplaatst en werden de drukknoppen van de urinoirs nagekeken door een loodgieter.

8.2 Energie

8.2.1 Elektriciteitsverbruik

Milieudoelstelling 2020 elektriciteit

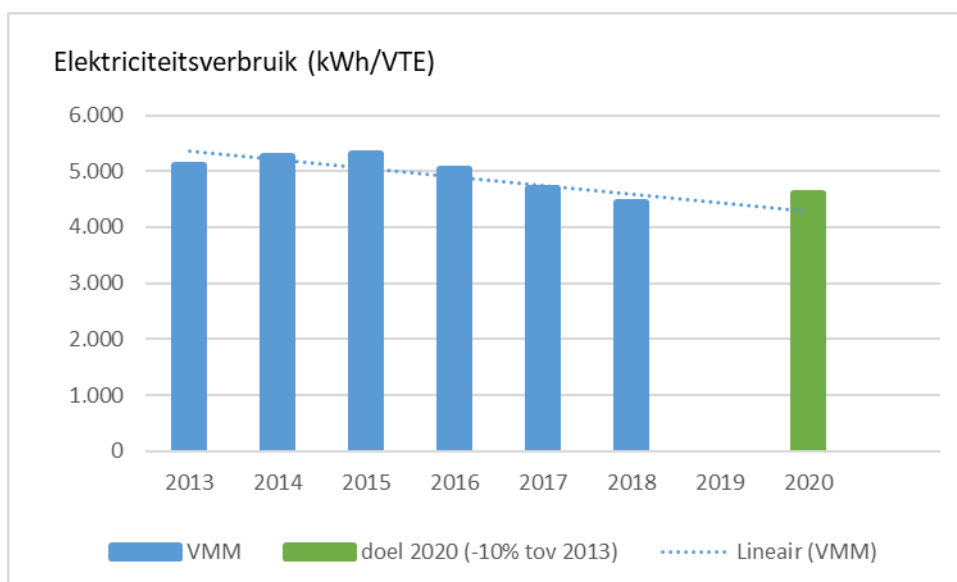
- De VMM verlaagt haar primair elektriciteitsverbruik (kWh/VTE) met een totaal van 10% tegen 2020 en met minimum 5 % in elke vestiging, ten opzichte van 2013.

	Gas (kWh/vte)	Gas (kWh/m ²)	Elektriciteit (kWh/vte)
VMM-kantoor	3.256	104	2.927
EMAS groep 1	3.462*	108*	4.017

Tabel 3: Referentiecijfers gas en elektriciteit (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

Tussen 2013 en 2018 daalde het elektriciteitsverbruik per VTE met 12%. Hierbij haalt VMM reeds de vooropgestelde doelstelling.

Van de in totaal 3 242 982 verbruikte kWh werd 86 339 kWh zelf opgewekt met zonnepanelen, dit komt neer op 2,7% van het totale verbruik. Het aandeel zelf opgewekte elektriciteit varieert tussen de verschillende locaties: Aalst 7,4%; Gent 3,3%; Leuven GBG 6,6%; Leuven – VAC 3,8%.

Figuur 3: Elektriciteit: overzicht van het verbruik voor de hele VMM (2013-2018), per kWh/VTE

Tabel 4: Elektriciteitsverbruik per locatie in kWh/VTE⁶

Locatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Aalst	4650,6	4941,5	1178,5	1363,8	1154,8	1114,1	-76%	-4%
Antwerpen - PIH	4009	3902	3210	3158	3274	2878	-28%	-12%
Antwerpen - VAC			2711	2587	2194	1700		-23%
Brussel - Ferraris					2758	2795		1%
Gent - LAK	13999	14058	13054	14196	14369	15067	8%	5%
Hasselt	1423	1320	1170	1235	1311	1290	-9%	-2%
Herentals	1333	1231	1336	1199	1425	935	-30%	-34%
Leuven - CBG			4796	4169	5625	4448		-21%
Leuven - VAC			3510	3117	3246	2465		-21%
Mechelen - OVAM	1866	2103	2109	2033	4919	5184	178%	5%
Merelbeke						640		
Nieuwpoort						7152		
Oostende - Administratie	1039	996	1019	1136	1183	965	-7%	-18%
Oostende - Onderhoudsdienst	150	96	97	116	113	121	-19%	7%
Datacenter - VMM			863	904	693	621		-10%
Erembodegem	1414	1379	1171	1274				
Oostende - Labo	3948	4273	3996	4043				
VMM - Totaal	5113	5262	5317	5040	4692	4522	-12%	-4%

Knelpunten

Aalst:

- De elektrische verwarmingsmat onder de oprit van de garage zorgt voor een verdubbeling van het elektrisch dagverbruik bij vriestemperaturen. Hier is de veiligheidsfunctie prioritair en is er weinig verbetermarge.

Gent:

- Het verbruik van de labovleugel voor volledige verluchting moet voldoen aan toenemende eisen, met een stijgend verbruik als gevolg. De verluchting is toegenomen om gezondheids- en corrosierisico's te verminderen.
- Het datacenter in Gent wordt sinds medio 2018 bijkomend gebruikt in samenwerking met het datacenter Aalst. Het verbruik is hierdoor toegenomen.

Leuven CBG:

- Er wordt nog te veel elektriciteit verspild aan de verwarming van het gebouw aangezien de HVAC installatie nog steeds ondermaats presteert.

Herentals:

- Eind december 2018 werden 4 laadpalen geplaatst voor het opladen van elektrische wagens, maar het gebruik van de laadpalen zorgt voor een stroomuitval in het gebouw.
- We moeten bewuster omspringen met het gebruik van elektrische keukentoestellen. Dit geldt voor alle locaties.

⁶ Mechelen OVAM = Mechelen – Van Benedenlaan 2012-2016; Vanaf 2017 Mechelen – OVAM. Sinds 2018 werden alle personeelsleden toegewezen aan een locatie, hierdoor kende de locatie Herentals en Brussel – Ferraris een stijging in het aantal personeelsleden. De daling in elektriciteitsverbruik in Aalst tussen 2014 en 2015 is te verklaren doordat het datacenter vanaf 2015 afzonderlijk wordt gerapporteerd. Voor de gebouwen die niet in eigen beheer zijn van VMM werd het aandeel bepaald aan de hand van het aandeel VMM-VTE's ten opzichte van het totaal aantal VTE's in het gebouw.

- Herentals is reeds enkele jaren vragende partij voor het plaatsen van zonnepanelen.

Acties in 2018

Aalst:

- In september 2018 werd een pv-installatie met een vermogen van 71,4 KWp in gebruik genomen.
- De derde verdieping van de Gasthuisstraat 42 werd ontruimd omwille van asbestsaneringswerken. Er was minder verwarming en verlichting nodig. Dit zorgde voor een daling van het elektrisch verbruik van dit kantoorgebouw.

Gent LAK:

- Het subsidiedossier "warmterecuperatie-eenheid" werd in 2018 voorbereid en in 2019 toegevoegd aan de HVAC van het labo, waardoor er energie (warmte/koude) gerecupereerd kan worden bij het ventileren van de labo's.

Oostende administratie:

- De studie voor de installatie voor zonnepanelen werd opgestart in 2018. De zonnepanelen werden geplaatst en in werking gesteld op 6 maart 2019.
- Stelselmatig worden lampen vervangen door LED- armaturen.

Oostende onderhoudsdienst:

- Een aannemer kwam meerdere keren langs om de verwarmingsinstallatie op punt te zetten.

Leuven CBG:

- Er zijn een aantal stappen ondernomen om de verwarming te optimaliseren zoals een rechtstreekse injectie van warme lucht in het lokaal in plaats van onder de vloer en het isoleren van warme luchtgeleiders. Er zullen bijkomende maatregelen nodig zijn om de werking van de warmtepomp te regelen. Eventueel zal de stuurkast vernieuwd moeten worden.

Antwerpen VAC:

- Er is minder verbruik door nieuwe LED noodverlichting.
- Per archiefzone werd een schakelaar geplaatst om een bepaalde tijd (30') te activeren, die daarna uitschakelt.
- De nieuwe koelkast A+++ is zuiniger in gebruik.

Mechelen OVAM:

- Stelselmatig worden lampen vervangen door LED

Herentals:

- Om de elektrische wagen te kunnen opladen met de laadpalen werd de stroomverdeling in het hoofdbord aangepast door de elektriciën.
- De energiezuinigste koelkast van de monsternemers wordt nu gebruikt en de andere staat uit zolang ze niet nodig is. De koffiezet wordt steeds uitgeschakeld en er worden thermossen gebruikt.
- Er werd een schakelklok geplaatst aan de boiler.
- Stelselmatig worden LED lampen geïntegreerd.

Dienst Lucht Antwerpen:

- Er werden bewegingssensoren in de parking geïnstalleerd.

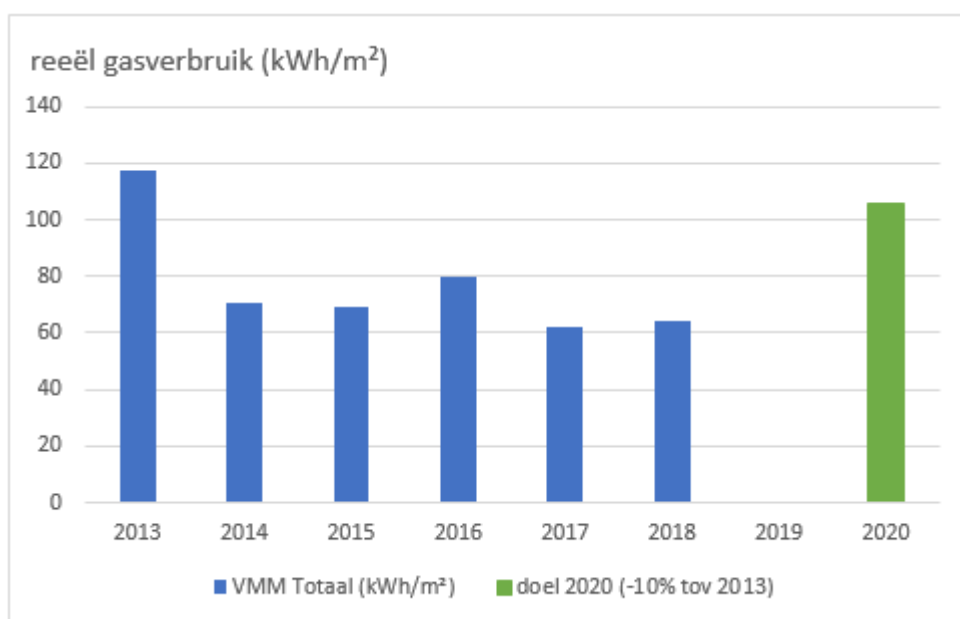

8.2.2 Gasverbruik

Milieudoelstelling gasverbruik

- De VMM verlaagt haar gasverbruik (kWh per m²) tegen 2020 met 10 %, ten opzichte van 2013.

In de periode 2013 tot 2018 daalde het gasverbruik per VTE met 44% tot 66 kWh/m². Hiermee voldoet de VMM reeds aan de doelstelling van 2020. In 2018 was er een stijging van 6 % ten opzichte van 2017.

Figuur 4 Gasverbruik: overzicht van het reële gasverbruik voor de hele VMM (2013-2018), per kWh/m².

Tabel 5: :Reëel gasverbruik in kWh/m²⁷

locatie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Aalst	86	97	75	86	76	68	69	-29%	2%
Antwerpen - PIH	358	345	261	266	307	282	314	-9%	11%
Antwerpen - VAC				49	51	38	20		-47%
Brussel - Ferraris						102	42		-59%
Erembodegem	172	114	112	89	103				
Gent - LAK	121	145	29	26	47	28	32	-78%	12%
Hasselt	75	79	58	68	78	86	86	9%	1%
Herentals	103	98	72	78	87	93	96	-3%	3%
Leuven - VAC				39	70	43	27		-39%
Mechelen - OVAM	69	85	75	79	79	81	109		35%
Oostende - Administratie	81	72	74	74	84	77	78	9%	1%
Oostende - Onderhoudsdienst		69	46	48	48	48	48	-32%	0%
Merelbeke						20	31		58%
VMM - Totaal	115	118	71	69	80	62	66,3	-44%	6%

Knelpunten

Aalst:

- De vloerverwarming op de tweede verdieping in het pastoriegebouw was ontregeld.
- Bij doorlichting van de werking HVAC in functie van de optimalisatie van het binnenklimaat van de tweede verdieping is opgemerkt dat er soms verwarmd werd in de vroege ochtend terwijl de nachtkoeling nog actief was.
- Er was ook een probleem met de instelling van de naverwarmingsbatterij van de luchtgroep van de kantoren.

Gent:

- Een doorlichting van het gebruik van de lokalen van de labo-vleugel dringt zich op zodat het aardgasverbruik voor de labolokalen kan worden verminderd.

Oostende administratie:

- De centrale temperatuurregeling werd aangepast omdat er comfortklachten waren, vooral op maandagochtend.
- Er is nog een deel ongeïsoleerd leidingwerk van de verwarming in het stooklokaal.

Hasselt:

- De isolatiewaarden van de gebouwschil zijn niet optimaal en er is onvoldoende zonwerende capaciteit voor de vensterramen.
- In de douches bestaat een Legionella risico.

Herentals:

- Er was nog een deel van het leidingwerk van de verwarming in het stooklokaal niet geïsoleerd.
- De stookcyclus van de ketel was niet optimaal ingesteld.

⁷ Mechelen OVAM = Mechelen – Van Benedenlaan 2012-2016; Vanaf 2017 Mechelen – OVAM. Voor de gebouwen die niet in eigen beheer zijn van VMM werd het aandeel bepaald aan de hand van het aandeel m² van VMM ten opzichte van het totaal aantal m² in het gebouw.

Acties in 2018

Aalst:

- De regeling van de vloerverwarming in het pastoriegebouw werd eind 2018 in orde gezet.
- De parameters van de instellingen in het GBS werden aangepast.
- De programmatie van het GBS werd aangepast door Siemens.

Gent:

- Het project leveren en plaatsen van een warmteterugwinning op de luchtgroep labo's werd opgestart. Het bestek werd gepubliceerd en de opdracht werd gegund.

Oostende administratie:

- De radiatoren worden voor het stookseizoen jaarlijks ontvlucht. (zie milieukalender)

Hasselt:

- De vervanging van de glaspartij aan de straatkant werd in 2018 voorbereid m.h.o. de plaatsing ervan in het voorjaar van 2019.
- De boilerregeling werd aangepast in 2019 teneinde te remediëren aan het legionairisico. Dit leidt wellicht tot hoger gasverbruik
- Ongeïsoleerd leidingwerk in het stooklokaal werd bijkomend geïsoleerd. Idem in Herentals.

Herentals:

- De stookcyclus werd eind 2018 energetischer ingesteld.

8.3 Mobiliteit

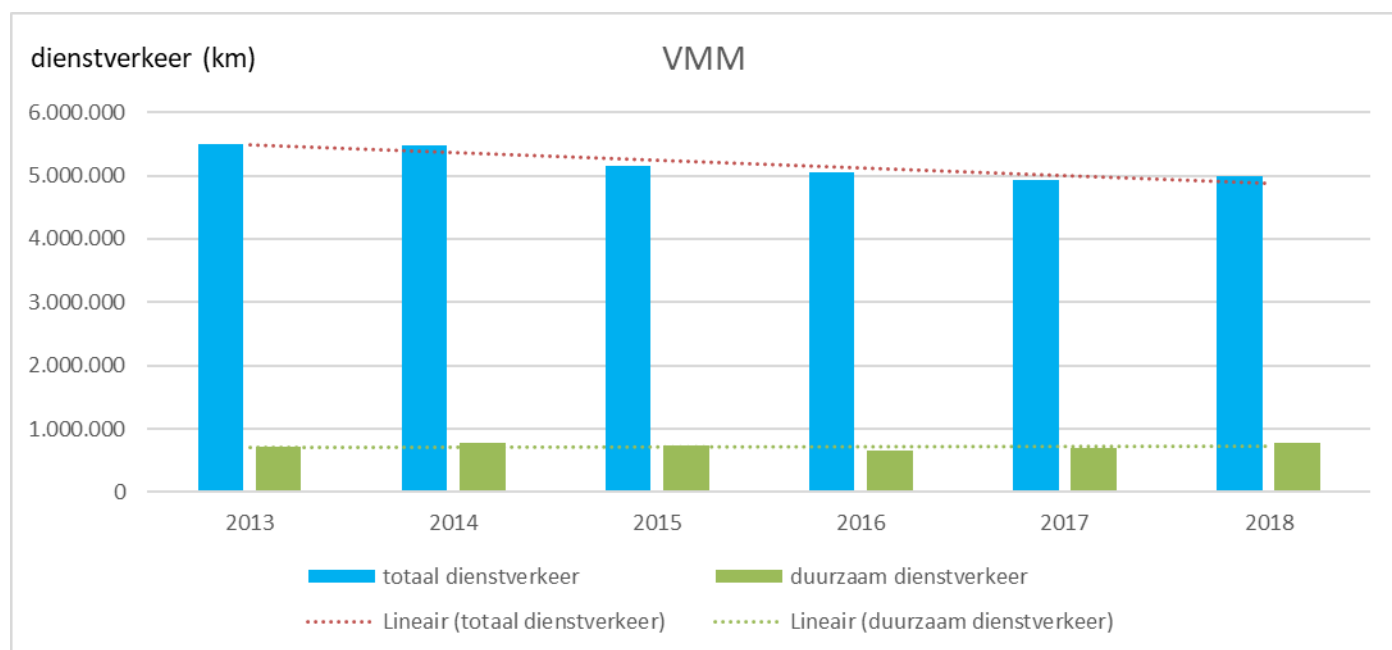
Milieudoelstellingen mobiliteit

- Zowel bij dienstverplaatsingen als bij woon-werkvervoer de modal split verbeteren ten opzichte van 2011. De modal split betekent de overschakeling van individueel vervoer naar gemeenschappelijke vervoerswijzen.
- De VMM verhoogt het aantal dagen telewerk tegen 2020 met 20 %, ten opzichte van 2012.

De VMM promoot duurzame mobiliteit bij haar personeelsleden, zowel voor dienstreizen als voor woon-werkverkeer. Duurzame mobiliteit betekent voorrang voor voetgangers (Stappers), fietsers (Trappers) en collectief vervoer (Openbaar vervoer, carpooling). Pas daarna komt Privévervoer. Dat is het zogenaamde STOP-principe. Uiteraard heeft de ligging van een locatie een grote impact op het mobiliteitsgedrag.

8.3.1 Dienstreizen bij de VMM

Onderstaande figuur geeft de mobiliteit tijdens diensturen of dienstverplaatsingen weer voor de hele VMM, uitgedrukt in personenkilometers.

Figuur 5 Dienstverplaatsingen: personenkilometers dienstverkeer (km) voor de hele VMM (2013-2018)

Het totaal aantal personenkilometers kent een dalende trend, het afgelopen jaar was er opnieuw een lichte stijging. Er kan een daling bij de dienstwagens in 2018 worden waargenomen, maar ook een stijging in het gebruik van de privé-wagens. Verplaatsingen met de trein (nationaal als internationaal) stegen in 2018. Het aantal gevlogen kilometers is fors toegenomen. Het aandeel van duurzame verplaatsingen is gestegen.

Tabel 6: Totaal aantal kilometers dienstverkeer naar modus

Type	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Dienstwagens	4508025	4316226	4123010	4044019	3955007	3852754	-15%	-3%
Ferry						40		
Fiets	4910							
Privé-wagens	131368	148218	104428	104428	104428	122937	-6%	18%
trein	626327	674907	672688	611451	660362	728358	16%	10%
Trein Internationaal	82002	95102	65249	49682	44591	52251	-36%	17%
Vliegtuig	154044	236376	179326	237830	170668	228924	49%	34%
VMM totaal	5506676	5470829	5144701	5047410	4935056	4985264	-9%	1%
Aandeel duurzaam	13%	14%	14%	13%	14%	16%		

Tabel 7: Totaal aantal kilometers dienstverkeer per locatie⁸

Locatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Aalst	567835	554987	599287	650428	632203	710036	25%	12%
Antwerpen - PIH	219047,8	242381	228241	183766	183485	229309	5%	25%
Antwerpen - VAC	163836	202815	159778	153881	153968	156744	-4%	2%
AOW rattenvangers			1347837	1221370	1290478	1238939		-4%
Brussel - Ferraris	1817892,5	1820346	375217	311377	218543	174542	-90%	-20%
Brussel - IRCEL	60317	63052	63919	50474	37017	42449	-30%	15%
Erembodegem	89217,34	77798	58872	46582	52944			
Gent - LAK	662443	653079	633046	650025	618309	597087	-10%	-3%
Hasselt	405476	350376	345273	290900	295433	288123	-29%	-2%
Herentals	267962	244193	216017	284013	287035	266185	-1%	-7%
Kwaadmechelen/Schulen						35426		
Leuven - CBG	165212	251906	186059	193383	185748	223614	35%	20%
Leuven - VAC	289460	253191	291451	313034	293954	301095	4%	2%
Mechelen - OVAM	85871	74511	65410	67561	58502	60724	-29%	4%
Merelbeke						8871		
Nieuwpoort						7832		
Oostende - Administratie	642514	618996	516217	586208	578046	594107	-8%	3%
Oostende - Onderhoudsdienst	69593	63198	58077	44408	49391	45859	-34%	-7%
Thuis						4322		
VMM totaal	5506676	5470829	5144701	5047410	4935056	4985264	-9%	1%

⁸ Brussel Ferraris 2013 en 2014: Brussel – Ferraris incl AOW rattenvangers. De activiteiten van Kwaadmechelen verhuizen naar Schulen, voor de milieuvrklaring worden alle dienstreizen meegenomen ook van de locaties die niet EMAS-geregistreerd zijn, in het verleden werden ook telkens alle dienstverplaatsingen opgenomen, ongeacht de EMAS geregistreerde locaties.

Sinds 2014 beschikt de VMM over Bluebike-passen, het eerste jaar werden deze 160 keer ontleend en dit aantal nam jaar na jaar toe.

Tabel 8: Aantal Bluebike ritten per locatie

Locatie	2016	2017	2018	2017-18
Aalst	98	65	118	82%
Antwerpen - PIH	5		6	
Antwerpen - VAC	6	9	22	144%
Brussel - Ferraris	29	48	49	2%
Brussel - IRCEL	16	25	69	176%
Erembodegem		1		
Gent - LAK	10	8	14	75%
Hasselt	1	9	4	-56%
Herentals	67	69	54	-22%
Leuven - CBG			1	
Leuven - VAC	89	81	94	16%
Mechelen - OVAM	3	2	1	-50%
Oostende - Administratie	40	68	50	-26%
Totaal	364	385	482	25%

Verbetermaatregelen

- Richtlijnen opvolgen voor het gebruik van het vliegtuig bij dienstreizen.
- Blue-bikegebruik verder promoten bij het personeel.
- Graduele uitbreiding Cambio binnen de VMM.
- Het aantal elektrische fietsen binnen de VMM verhogen.

Knelpunten

Algemeen:

- Steeds meer collega's gebruiken de eigen wagen voor dienstverplaatsingen. Door Plaats- en tijdsonafhankelijk werken (PTOW) vertrekt men vaker van thuis uit naar vergaderingen. Deze wagens zijn in sommige gevallen minder milieuvriendelijk dan de VMM wagens doch in totaal worden er minder kilometers gereden gezien het gebruik van een persoonlijke wagen alleen toegelaten is wanneer hierdoor de afstand korter is (cf. Omzendbrief VO). Dit is het gevolg van het beleid van de VMM en de Vlaamse overheid om i.k.v. de balans werk/privé thuiswerk te stimuleren.
- Er zou nog meer kunnen gecarpoold worden naar vergaderingen. De outlookagenda wordt nog te weinig geraadpleegd.

Oostende administratie:

- De elektrische fiets mag nog meer gepromoot worden voor dienstreizen dichtbij.
- De ligging van de buitendienst is niet ideaal om het openbaar vervoer te gebruiken.

Hasselt:

- De poolwagen wordt weinig gebruikt.

Herentals:

- Het wagenpark telt nog veel dieselwagens.
- Er wordt geen Cambio-systeem aangeboden in Herentals.

Acties in 2018

Deze acties zijn van toepassing voor heel de VMM:

- Bij de uitvoering van het aankoopplan is er een systematische overschakeling van diesel naar benzine, CNG, hybride en elektrisch in functie van de behoeften en de wagens beschikbaar op de markt. Laadpalen werden geïnstalleerd.
- Er is een verdere inkrimping van het wagenpark.
- Het gebruik van Cambio-autodelen⁹ werd uitgebreid van twee naar vier poolkaarten.

Aalst:

- Er is een Cambio poolkaart beschikbaar in Aalst.

Gent:

- In 2018 werd de uitbreiding van de fietsenstalling onderzocht en er werd een prijsvraag opgestart voor het plaatsen van een nieuw dubbellaags fietsparkeersysteem. Dit is intussen gerealiseerd in 2019.

Oostende administratie:

- Voortaan zijn er in Oostende slechts drie poolwagens waaronder één Hybride Plug-in.

Oostende onderhoudsdienst:

- De verplaatsingen van Aalst naar Oostende zijn met 4 ritten per maand verminderd.

Leuven CBG:

- Er zijn twee Blue Bike-kaarten in gebruik en er is een elektrische fiets.

Hasselt:

- De poolwagen werd ingetrokken en vervangen door een Cambio poolkaart.
- We huren minder parkeerplaatsen aan het gebouw.
- Er is een elektrische dienstfiets ter beschikking.

Antwerpen VAC:

- Er is een plooi-fiets aanwezig en er is een blue bike-kaart in gebruik.

Mechelen OVAM:

- Er is een plooi-fiets aanwezig

Herentals:

- Er werd 1 elektrische wagen in gebruik genomen en er is 1 benzinewagen. De overige dienstwagens zijn diesels.
- Er zijn 2 Blue Bike kaarten in gebruik. We beschikken over een elektrische dienstfiets en een plooi-fiets.

Antwerpen Dienst Lucht:

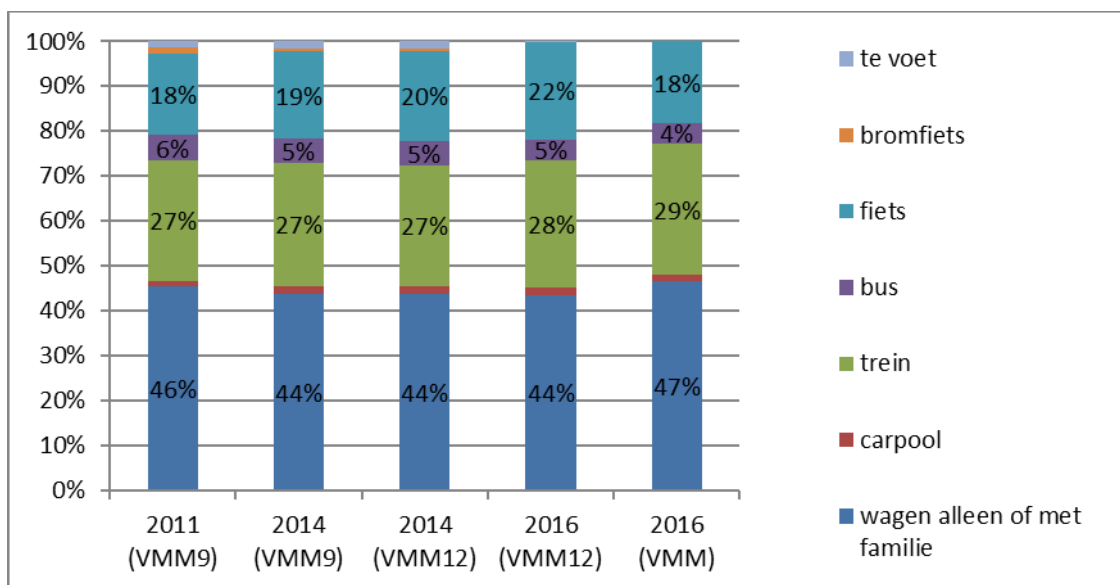
- Door het nieuwe onderhoudscontract voor de meetnetten Lucht zijn er meer verplaatsingen die ten laste vallen van VMM in plaats van de onderhoudsfirma. Hierdoor zijn onze dienstkilometers licht gestegen, maar deze worden nu niet meer afgelegd door de onderhoudsfirma.

⁹ -Momenteel beschikt de VMM over vier poolkaarten waarmee je een Cambiowagen kunt reserveren in Aalst, Hasselt, Leuven VAC en Antwerpen Dienst Lucht.

8.3.2 Woon-werkverkeer bij de VMM

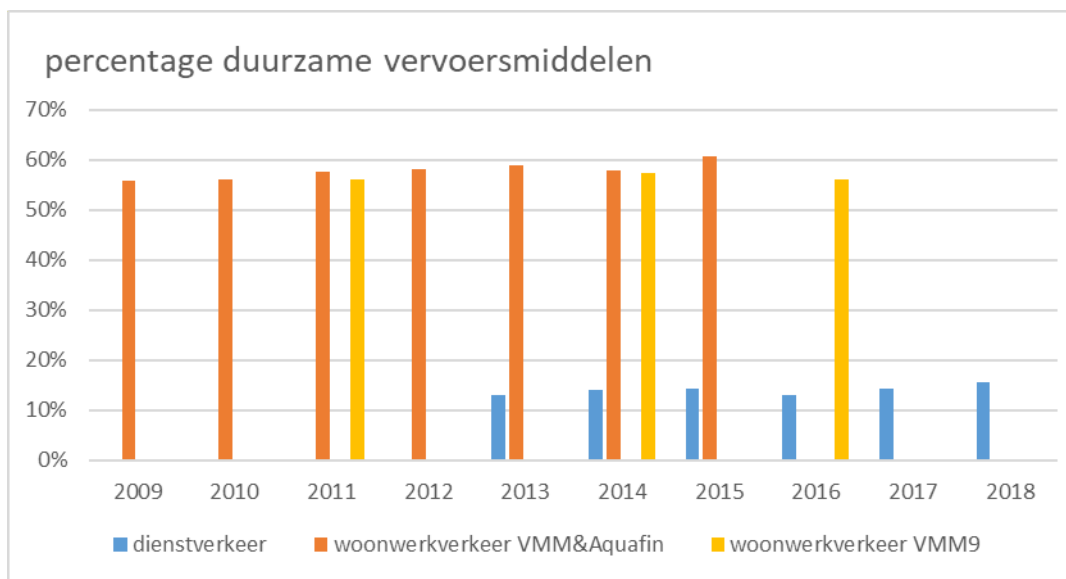
De VMM moedigt milieuvriendelijk woon-werkverkeer aan. De personeelsleden krijgen abonnementen voor trein, metro en/of bus volledig terugbetaald. Wie met de fiets naar het werk komt, ontvangt een fietsvergoeding. In al de locaties staan douches ter beschikking. De EMAS-benchmark voor het aandeel duurzaam woon-werkverkeer bedraagt 91 %. De EMAS-benchmarkgroep is samengesteld uit overheidsbedrijven met locatie in Brussel, die allemaal dicht bij het netwerk openbaar vervoer gelegen zijn. VMM9¹⁰ omvat 9 vestigingen, VMM12¹¹ omvat 12 vestigingen. (Bron: enquête woon-werkverkeer 2011-2014-2016)

Figuur 6 Aandeel vervoerswijzen in het woon-werkverkeer voor de hele VMM (2011-2016).

¹⁰ -VMM9: Aalst; Antwerpen – PIH; Erembodegem; Gent – LAK; Hasselt; Herentals; Mechelen; Oostende – administratie en Oostende Onderhoudsdienst

¹¹ VMM12: VMM9 + Antwerpen – VAC; Leuven – VAC; Oostende Labo

Figuur 7 Percentage duurzame vervoersmiddelen voor de hele VMM (2009-2018).

Verbeterprogramma

- De Werkgroep Intern leefmilieu organiseert jaarlijks een mobiliteitsontbijt.
- In 2018 organiseerde de VMM een autovrije dag tijdens de week van de mobiliteit.
- Voortzetten van het duurzaam aankoopbeleid inzake mobiliteit, d.w.z. in kader van de vergroening van het wagenpark, de aankoop van dienstfietsen...

Knelpunten

Gent LAK:

- Videoconferentie wordt al iets meer gebruikt maar is door velen nog niet genoeg gekend om effectief en vlot te gebruiken.

Oostende administratie:

- De ligging van de buitendienst is niet ideaal om het openbaar vervoer te gebruiken.

Acties in 2018

Deze acties zijn geldig voor alle VMM-personeelsleden.

- Het aantal personeelsleden dat gebruikt maakt van plaatsonafhankelijk werken blijft stijgen.
- Vanaf 1 april 2019 krijgen VMM-personeelsleden een vergoeding voor het gebruik van internet in hun woning. Hiervoor werd het arbeidsreglement aangepast na een pilootproject en goedkeuring door het Entiteitsoverlegcomité.
- De uitrol van de digiwerkplek is in voorbereiding. Dit wil zeggen één device (laptop) met 1 extra scherm (om ergonomische redenen) per personeelslid.
- Vanaf 1 april 2019 kun je ook een fietsvergoeding aanvragen als je een speed pedelec gebruikt voor je woon-werkverkeer. 'Snelle e-bikes' (speed pedelec) zijn fiscaal gelijkgesteld met de klassieke fiets.

Aalst en Gent:

- In juni 2019 namen de locaties Aalst en Gent deel aan de Testkaravaan, een campagne van het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen om duurzaam woon-werkverkeer te promoten.
- In Gent LAK werd de fietsenstalling uitgebreid en was er een verkennend overleg met Spits, het mobiliteitscoördinatiecentrum Zuid-Westelijke rand van Gent.

Oostende administratie:

- De elektrische fiets kan langer getest worden voor woon-werkverkeer.
- Steeds meer collega's kopen een elektrische fiets om naar het werk te komen.
- Drie collega's hebben een speed pedelec.
- Een mobiscan werd uitgevoerd.
- De Groene 62, een voormalige spoorlijn tussen Oostende en Torhout, werd heringericht en verlengd als fiets- en wandelpad tot in het centrum van Oostende.

Leuven CBG, Hasselt, Antwerpen VAC, Herentals en Antwerpen dienst Lucht :

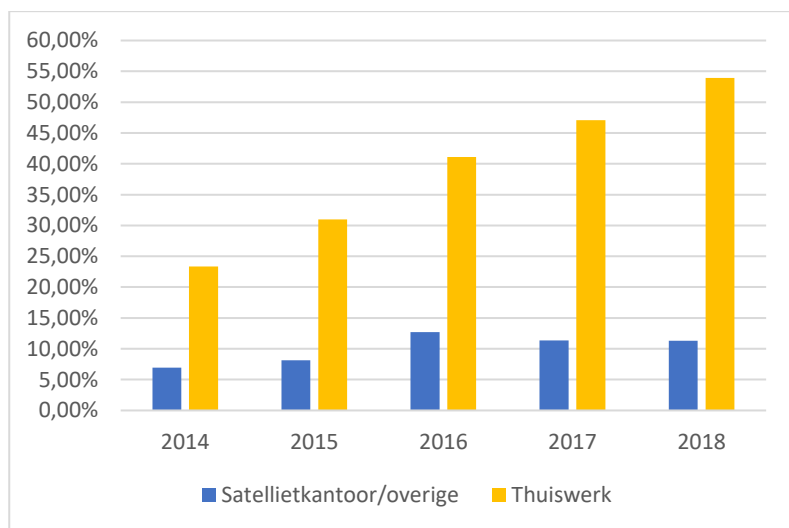
- Verschillende locaties merken een duidelijke toename van het fietsgebruik.
- De dienst Lucht in Antwerpen zorgt voor een constante sensibilisatie bij het personeel.

8.3.3 Telewerken bij de VMM

Deze gegevens zijn gebaseerd op de in de personeelstoepassing (Vlimpers) geregistreerde plaatsonafhankelijk werken (POW)-dagen¹².

In totaal werd er in 2018 13.204 dagen thuis gewerkt: dit is 30,89% meer tegenover vorig jaar (10.088 dagen) en 83,64% meer ten opzichte van 2016 (7.190 dagen). In 2012 maakte 126 personeelsleden gebruik van de (beperkte) mogelijkheid om 1 of meerdere dagen thuis te werken voor een totaal van 412 dagen.

Deze cijfers zijn een onderschatting aangezien ze niet altijd worden geregistreerd. Toch is er een duidelijke stijgende trend vast te stellen en werd de vooropgestelde doelstelling (een stijging van het aantal telewerkdagen met 20 %) ruimschoots behaald. Onderstaande figuur geeft de evolutie van het aandeel personeelsleden dat gebruik maakt van telewerk.

Figuur 8: Evolutie telewerk VMM werkjaar 2014-2018

¹² Jaarrapport Personeel 2015 en 2018

8.4 Emissies

Emissies naar de lucht omvatten de directe emissies van CO₂, NO_x en fijn stof (PM_{2,5}) door gebouwenverwarming (verbranding aardgas) en het gebruik van dienstwagens toegewezen aan de locatie. Gebouwenverwarming veroorzaakt in vergelijking met het gebruik van dienstwagens een beperkte emissie van NO_x en fijn stof (PM_{2,5}). De gebouwgebonden emissies zijn berekend op basis van het gasverbruik vermenigvuldigd met emissiefactoren zoals toegepast door de Emissie-Inventaris Lucht van de VMM. De stookinstallaties in de vestigingen worden regelmatig onderhouden en beantwoorden aan de wettelijke normen.

In het rapport¹³ 'Benchmarking EMAS-Netwerk 2011-2012' ligt de gemiddelde gebouwgebonden CO₂-emissie op 2,15 ton CO₂/vte. Er is een vrij groot verschil in score, afhankelijk van de hoeveelheid groene stroom die de bedrijven afnemen. Aangezien de VMM 100 % groene stroom verbruikt, hebben wij ter vergelijking de cijfers van de bedrijven uit de benchmark genomen die ook 100 % groene stroom afnemen. Zo komen we tot een EMAS-benchmark van 1,98 ton CO₂/vte.

	CO ₂ -emissie gebouwen (ton CO ₂ /vte)
EMAS groep 1	1,98

Tabel 9: Referentiecijfers CO₂-emissie gebouwen (EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

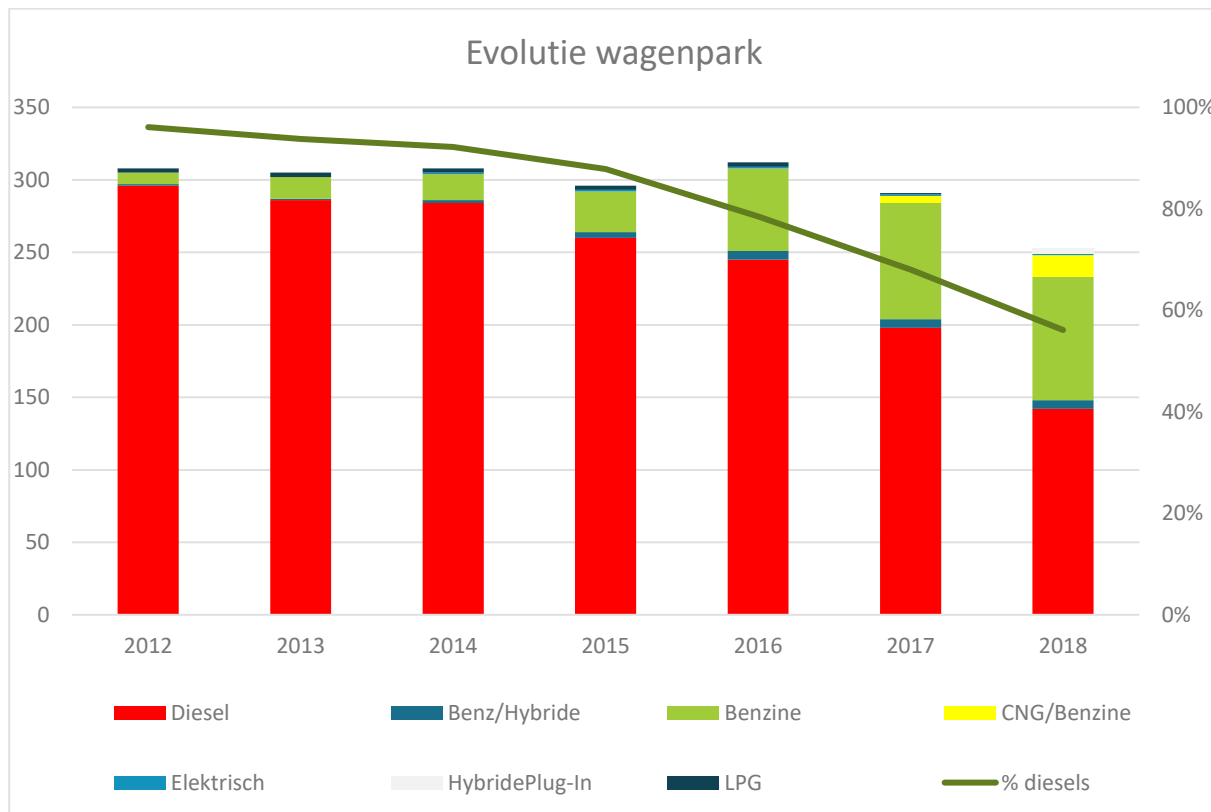
VMM overkoepelende Milieudoelstelling emissies

- De VMM zal tegen 2020 slechts 60 % dieselwagens hebben, zoals voorgeschreven in het Vlaams Actieplan Lucht.
- Het aantal gereden kilometers met dienstwagens in 2020 met 20 % reduceren ten opzichte van 2012, door het rationaliseren van de dienstverplaatsingen en de aankoop van wagens aangedreven met schone technologie.
- De VMM verlaagt haar broeikasgasemissie (ton CO₂-equivalenten) tegen 2020 met 30 % ten opzichte van 2013, door directe emissiereductie.

¹³ Benchmarking EMAS-netwerk 2011-2012, Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, november 2013.

8.4.1 Dieselwagens

Het aantal wagens in gebruik kent een dalend verloop. De dieselwagens worden vervangen door voornamelijk benzinewagens. Het doel om tegen 2020 nog maximaal 60% dieselwagens te hebben is reeds bereikt. In 2018 beschikken we over 56% dieselwagens.

Figuur 9: Aantal wagens en percentage dieselwagens

Tabel 10: Aantal wagens naar modus

Type wagen	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Benz/Hybride	1	1	2	4	6	6	6
Benzine	8	15	18	28	57	80	85
CNG/Benzine	0	0	0	0	0	5	15
Diesel	296	286	284	260	245	198	142
Elektrisch	0	0	1	1	1	1	1
HybridePlug-In	0	0	0	0	0	0	4
LPG	3	3	3	3	3	1	0
VMM - Totaal	308	305	308	296	312	291	253
% diesels	96%	94%	92%	88%	79%	68%	56%

8.4.2 Gereden kilometers met dienstwagens

Het aantal verreden kilometers met dienstwagens daalt jaar na jaar. In 2018 werd een reductie vastgesteld van 18% ten opzichte van 2017, tegen 2020 moet er een reductie zijn van 20%.

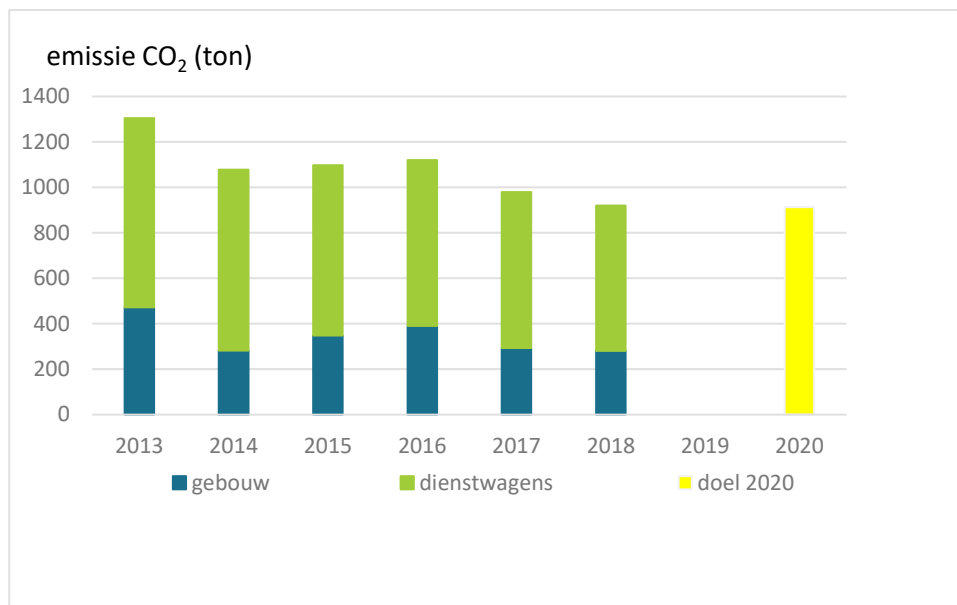
Tabel 11: Totaal aantal gereden kilometers van dienstwagens per locatie¹⁴

Locatie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2012-18	2017-18
Aalst	326519	286067	273433	316056	364291	310654	319410	-2%	3%
Antwerpen - PIH	183938	163807	175064	166654	142959	148743	181470	-1%	22%
Antwerpen - VAC	147604	131068	158886	124487	123947	126604	106754	-28%	-16%
AOW rattenvangers				1347837	1221370	1290478	1238939		-4%
Brussel - Ferraris	1623267	1641661	1551664	178926	96699	48620	35963	-98%	-26%
Brussel - IRCEL	8236	8155	8829	5859	5948	6334			
Erembodegem	78964	73162	26294	21918	25988	35002			
Gent - LAK	572792	592623	574867	572516	578410	542890	477257	-17%	-12%
Hasselt	353792	352549	289601	297182	276770	277599	246326	-30%	-11%
Herentals	244186	228201	216191	184585	217341	219272	220615	-10%	1%
Kwaadmechelen/Schulen							29482		
Leuven - CBG	161876	156557	172368	175607	187956	178881	213032	32%	19%
Leuven - VAC	184787	207135	235220	202060	217669	196173	209297	13%	7%
Mechelen - OVAM	35637	32855	28722	24543	22975	17709	18615	-48%	5%
Merelbeke							7531		
Oostende - Administratie	586059	564592	541889	446711	517296	507371	502971	-14%	-1%
Oostende - Onderhoudsdienst	174749	69593	63198	58069	44400	48677	45092	-74%	-7%
VMM - totaal	4682406	4508025	4316226	4123010	4044019	3955007	3852754	-18%	-3%

¹⁴ Brussel Ferraris 2012 - 2014: Brussel – Ferraris incl AOW rattenvangers. De activiteiten van Kwaadmechelen verhuizen naar Schulen, voor de milieuvklaring worden alle dienstreizen meegenomen ook van de locaties die niet EMAS-geregistreerd zijn, in het verleden werden ook telkens alle dienstverplaatsingen opgenomen, ongeacht de EMAS geregistreeerde locaties.

8.4.3 Broeikasgasemissie

De emissies van de gebouwen en wagens samen daalden ook in 2018. In 2013 stootte de VMM nog 1305 ton CO₂ uit, in 2018 was dit nog 945, een reductie van 28%. De doelstelling van een reductie van 30% ton CO₂ tegen 2020 is dan ook waarschijnlijk.

Figuur 10 Emissies: overzicht van de directe emissie CO₂ (ton) voor de hele VMM (2013-2018).

Tabel 12 Emissies: overzicht van de directe emissie CO₂ (ton) voor de hele VMM (2013-2018)

Emissies	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Gebouw	472	282	349	391	290	279	-41%	-4%
	36%	26%	32%	35%	31%	30%		
Dienstwagens	834	795	750	729	686	666	-20%	-3%
	64%	74%	68%	65%	69%	70%		
VMM - totaal	1305	1077	1098	1120	979	945	-28%	-4%

Tabel 13: Emissies gebouwen naar locatie in ton CO₂ naar locatie¹⁵

Locatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Aalst	92	71	82	72	65	66	-28%	3%
Antwerpen - PIH	64	48	49	57	53	59	-9%	11%
Antwerpen - VAC			3	3	3	1		-47%
Brussel - Ferraris					20	8		-59%
Erembodegem	34	34	27	31	9			
Gent - LAK	173	34	31	56	34	38	-78%	11%
Hasselt	13	9	11	12	14	14	10%	14%
Herentals	21	15	17	19	20	21	-2%	5%
Leuven - VAC			12	21	13	8		-39%
Mechelen - OVAM	22	20	21	21	6	8	-65%	35%
Merelbeke					2	4		
Oostende - Administratie	42	43	44	49	45	46	9%	-2%
Oostende - Labo			45	42				
Oostende - Onderhoudsdienst	11	7	8	8	8	8	-31%	
VMM - Totaal	472	282	349	391	290	279	-40%	-4%

Tabel 14: Emissies van de dienstwagens in ton CO₂ per locatie¹⁶

Locatie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013-18	2017-18
Aalst	48	47	57	67	44	44	-7%	1%
Antwerpen - PIH	28	30	29	27	29	35	26%	20%
Antwerpen - VAC	21	25	20	20	20	18	-16%	-14%
AOW rattenvangers			261	227	227	215		-6%
Brussel - Ferraris	333	308	31	20	8	5	-98%	-33%
Brussel - IRCEL	1	1	1	1	1			
Erembodegem	12	4	4	4	6			
Gent - LAK	106	105	105	105	97	84	-21%	-13%
Hasselt	62	52	51	48	49	42	-32%	-13%
Herentals	42	39	34	39	39	40	-5%	2%
Kwaadmechelen						5		
Leuven - CBG	27	30	30	31	30	35	31%	18%
Leuven - VAC	36	41	35	37	35	38	3%	8%
Mechelen - OVAM	5	5	4	4	3	3	-42%	5%
Merelbeke						1		
Oostende - Administratie	100	96	79	91	91	92	-7%	2%
Oostende - Onderhoudsdienst	12	11	10	7	8	8	-32%	-1%
VMM - Totaal	834	795	750	729	686	666	-20%	-3%

¹⁵ Mechelen – Van Benedenlaan 2012-2016; Vanaf 2017 Mechelen – OVAM.¹⁶ De activiteiten van Kwaadmechelen verhuizen naar Schulen, voor de milieuverklaring worden alle dienstreizen meegenomen ook van de locaties die niet EMAS-geregistreerd zijn, in het verleden werden ook telkens alle dienstverplaatsingen opgenomen, ongeacht de EMAS geregelde locaties.

Verbeterprogramma VMM-breed

- Het duurzaam aankoopbeleid inzake dienstwagens voortzetten/versterken.
- Verder rationaliseren van dienstverplaatsingen, bijvoorbeeld in het kader van de meetstrategie of vergaderplanning.
- Intensiever gebruik van teleconferenties.
- Het aantal dagen telewerk (thuiswerk inbegrepen) verhogen.
- Een jaarlijkse Carbon Footprint berekenen voor de organisatie op basis van de Bilan Carbon-methode.
- Het personeel blijven aanzetten tot milieuvriendelijker mobiliteitsgedrag, zowel voor het dienstverkeer als het woon-werkverkeer, zodat we de modal split kunnen verbeteren.

Knelpunten

Verschillende locaties zoals Gent LAK, Oostende administratie en Herentals vermelden dat videoconferentie nog niet genoeg gekend is om effectief en vlot te gebruiken. Ook skype voor bedrijven wordt te weinig gebruikt wegens niet goed gekend.

Het minieme budget vormt voor de onderhoudsdienst de grootste beperking voor een snellere vernieuwing van het wagenpark. Bij Leuven CBG zijn nog steeds drie dieselwagens in omloop. Ook In Herentals zijn nog overwegend dieselwagens in omloop.

Acties in 2018

Aalst:

- Alle vergaderzalen werden uitgerust met videoconferentie.
Stijging gebruik: 5.776 min Q1-2 2018, 9.075 min Q3-42018, 25.262 min Q1-2 2019

Gent:

- Deelname aan de testkaravaan (allerlei testfietsen) om duurzaam woon-werkverkeer te promoten. Dit werd aangeboden door het provinciebestuur Oost-Vlaanderen (idem in Aalst)
- De fietsenstalling werd aangepast om meer fietsen te kunnen stallen.
- Verkennend overleg met Spits (mobiliteitscoördinatiecentrum Zuid Westelijke rand van Gent)

Oostende administratie:

- Het aantal dienstwagens is verminderd. Er zijn slechts 3 poolwagens meer waaronder 2 benzine en 1 Plug-In Hybride.

Leuven VAC:

- De dieselwagens werden vervangen door benzinewagens.

Leuven CBG:

- Een aantal dieselwagens zijn vervangen door benzinewagens en CNG wagens. Er zijn nog drie dieselwagens in omloop.

Hasselt:

- De dieselwagens worden vervangen door benzine.

Antwerpen VAC:

- De meeste wagens zijn voorzien van een ecoscore.
- Er is 1 CNG wagen, die bij voorkeur gebruikt wordt.

Herentals:

- Er is één elektrische dienstwagen in gebruik genomen (die preferentieel gebruikt wordt waar mogelijk). Er is één benzinewagen en één CNG wagen. De overige dienstwagens zijn diesels.
- Het systeem van videoconferentie werd uitgelegd op de jaarlijkse personeelsvergadering. De mogelijkheid bestaat om een vergaderlokaal in te richten als videoconferentiezaal.

Antwerpen dienst Lucht:

- Het gebruik van elke wagen wordt opgevolgd en geëvalueerd of deze nog verder in dienst moet blijven. Op deze manier is ons wagenpark de laatste jaren wat geslonken, vooral de dieselwagens verdwenen.

8.5 Biodiversiteit: bodemgebruik en verontreiniging

Milieudoelstellingen biodiversiteit (bodemgebruik- en verontreiniging)

- De gronden in beheer van de VMM worden beheerd volgens de principes van ecologisch groenbeheer.
- Bijdragen aan de UN-doelstellingen inzake het tegengaan van het verlies aan biodiversiteit tegen 2020.
- De VMM voldoet steeds aan het nulgebruik van pesticiden, zoals voorzien in het Pesticidendecreet.

Een indicator van de biodiversiteit per locatie is opgenomen in **bijlage 3**.

Knelpunten

Oostende onderhoudsdienst:

- De mogelijkheden rondom het gebouw zijn beperkt aangezien het geen eigendom is van de VMM. Begin september 2019 werd het grootste deel van de bomen rond het gebouw gerooid. Het actieplan om nestkasten te bouwen en op te hangen kan helaas momenteel niet uitgevoerd worden.

Hasselt:

- De locatie in Hasselt is gelegen in een stenige stadsomgeving.

Algemene acties in 2018:

- Er werden verschillende luxueuze **insectenhôtels** geplaatst in Gent LAK, Oostende administratie, Oostende onderhoudsdienst en in Leuven CBG. Ook op plaatsen waar er zeer weinig ruimte is, plaatsen we een insectenhotel. Antwerpen VAC zorgde voor een mini insectenhotel op het VMM-pompgemaal Keetberg in Kallo. De kleine binnenplaats van Herentals werd ook van een mini-insectenhotel voorzien.
- Er wordt al vele jaren **geen gebruik gemaakt van pesticiden**. Dit geldt voor alle locaties.
- Er is veel aandacht voor **bloemenweides**:
 - o In Aalst werd de binnentuin in het voorjaar van 2019 heraangelegd met een nieuwe kruidentuin en een bloemenweide.
 - o Bij Oostende administratie werd in 2018 de bloemenweide opnieuw ingezaaid en werden enkele fruitbomen geplant. De ecologische tuin is heraangelegd met bijenvriendelijke planten en bomen naar aanleiding van de aanleg van de Groene 62
 - o Bij de onderhoudsdienst van Oostende wordt in 2019 een bloemenperk bij het insectenhotel ingezaaid.
 - o In Leuven CBG is nog steeds een bloemenweide aanwezig en de bermen worden slechts 2x per jaar gemaaid.
 - o Tot slot werd in Gent een Green Deal project aangevraagd voor de inrichting van een meer biodiverse buitenruimte.

Specifieke acties in 2018:

Oostende administratie:

- Regelmatig houden de collega's een werkuurtje om de reuzenbereklaauw te bestrijden.
- In 2018 werden zwaluwkasten opgehangen.

Leuven VAC:

- De mogelijkheid voor de aanleg van een daktuin werd aangevraagd bij het Agentschap voor Facilitair Management.

Leuven CBG:

- Er zijn vogelkastjes aanwezig. Zwaluwkastjes zijn aangevraagd.

Hasselt:

- De daktuin werd uitgebreid.
- De vraag van VMM aan de gebouwbeheerder om niet meer te sproeien op door VMM gebruikte terreinen wordt sedert 2019 ook toegepast op alle terreinen van de gebouwbeheerder.

Mechelen OVAM:

- De collega's van de VMM in Mechelen deden mee aan 'Mooimakers', het Vlaamse initiatief tegen zwerfvuil en sluikstort van de OVAM, Fost Plus en de VVSG.

Herentals:

- Een gierzwaluwkast wordt aangevraagd.

8.6 Grondstoffen: papierverbruik

Milieudoelstelling papier

- Het papierverbruik (kg/vte) tegen 2020 met 50 % reduceren ten opzichte van 2011.

	Papierverbruik (kg/vte)
VMM-kantoor	19,8
EMAS groep 1	33,4

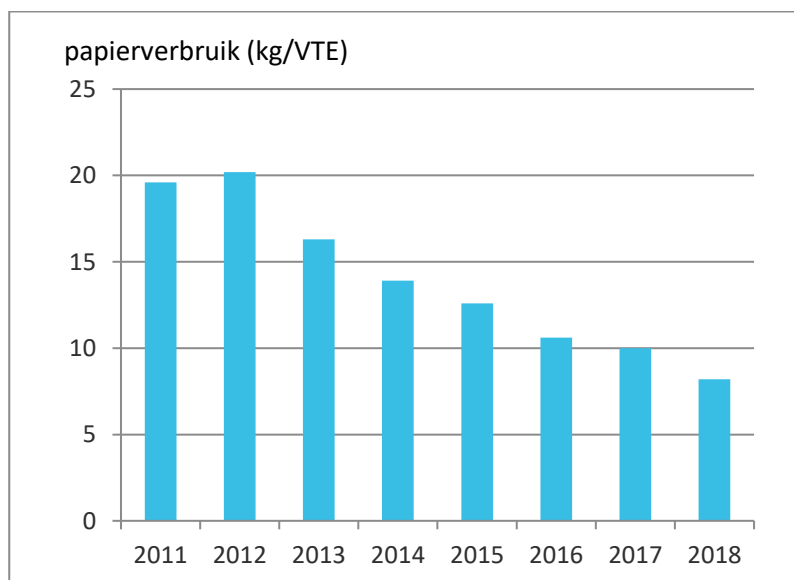
Tabel 15: Referentiecijfers papierverbruik (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

Resultaten 2018

Het papierverbruik werd in de hele VMM gemeten op basis van het printen en kopiëren op multifunctionele printers in alle VMM-locaties.

Van 2011 tot 2018 evolueerde het papierverbruik per vte voor heel de VMM van 19,6 naar 8,3 kg/vte. De EMAS-benchmark ligt op 33,4 kg/vte. Daarmee scoorde de VMM zeer goed - en ver onder onze eigen VMM-benchmark van 2013 (19,8 kg/vte). Mogelijk is het papierverbruik in de EMAS-benchmark anders bepaald dan bij de VMM.

Het papierverbruik daalde dankzij de vele digitaliseringsprojecten. In 2018 hebben we het doel voor 2020 bereikt en door het digitaliseren van een aantal processen verwachten we nog een bijkomende daling.

Figuur 11 Papierverbruik voor printen en kopiëren bij VMM (2011-2018)

Locaties	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2011-18	2017-18
Aalst	25,4	29,2	17,1	16,6	14,6	11,6	10,9	10,0	-61%	-8%
Antwerpen - PIH	11,5	11,3	11,9	7,4	6,3	4,8	5,1	4,2	-63%	-17%
Antwerpen - VAC	12,2	10,3	12,1	15,5	12,7	11,1	11,0	6,8	-45%	-38%
AOW Rattenvangers					1,6	1,2	1,1			
Brussel - Ferraris	17,7	20,6	17,8	13,2	11,0	8,4	7,6	4,9	-72%	-35%
Brussel - IRCEL					12,8	2,4				
Erembodegem	38,0	36,4	36,8	23,1	21,9	18,0				
Gent - LAK	17,5	16,7	12,4	10,6	12,0	10,7	9,7	9,2	-47%	-5%
Hasselt	21,8	19,7	20,9	14,1	10,2	8,4	8,0	4,9	-78%	-39%
Herentals	15,9	19,7	17,1	21,8	10,9	10,7	10,1	6,2	-61%	-38%
Leuven - CBG	13,8	12,5	11,6	10,7	7,9	6,6	6,8	2,7	-81%	-61%
Leuven - VAC	24,1	24,1	21,3	21,3	20,9	22,0	23,9	12,5	-48%	-48%
Mechelen - OVAM	28,6	27,5	29,2	20,9	16,9	16,7	15,9	12,0	-58%	-24%
Merelbeke								3,0		
Nieuwpoort								3,2		
Oostende - Administratie	28,2	25,2	23,2	19,1	17,3	14,5	13,3	9,8	-65%	-26%
Oostende - Labo	8,3	10,8	12,0	7,0	11,0	4,6				
Oostende - Onderhoudsdienst	17,2	17,9	13,5	6,6	5,6	6,8	6,8	6,3	-63%	-7%
Totaal VMM	19,6	20,2	16,3	13,9	12,6	10,6	10,0	8,3	-58%	-17%

Tabel 16: Papierverbruik per locatie in kg/VTE

De VMM sensibiliseert het personeel om zoveel mogelijk op het scherm te lezen en om nutteloze afdrucken te vermijden. Sinds begin 2011 gebruikt de VMM een nieuw boekhoudpakket, waardoor het hele proces van facturatiebehandeling, dossieropvolging en rapportering grotendeels elektronisch gebeurt. Sinds 2011 zijn ook de loonfiches op papier vervangen door een elektronisch bericht. Verder introduceerde de VMM in 2012 een elektronische toepassing voor het aanvragen van verlof en vorming, waardoor opnieuw een aantal papieren formulieren konden verdwijnen. In 2013 werden de maaltijdcheques op papier vervangen door een elektronische kaart. In 2014 werd de Service Catalogus ICT gerealiseerd op kennisnet. Het project digitale handtekening werd opgestart en werd in 2014 ingezet bij de labs, Kwaliteitszorg en EMAS. In 2015 werd dit systeem van digitaal tekenen binnen de volledige organisatie uitgerold. Bij de VMM zijn nauwelijks individuele printers te vinden. Er werd eind 2014 een nieuw printbeleid ingevoerd, met de vervanging van de oude printers en het plaatsen van minder toestellen. Vanaf 2015 lopen er heel wat digitaliseringsprojecten via e-gouvernement en wordt er ook een digitalisering verwacht bij onze stakeholders (e-invoicing, omgevingsvergunningenloket, subsidiebesluit rioleringen,...) en werd de aangifte van de heffingen op waterverontreiniging gedigitaliseerd.

Als milieumaatschappij maakt de VMM heel wat rapporten en publicaties voor externen. Om het papierverbruik te verminderen, worden die hoofdzakelijk elektronisch via de website ter beschikking gesteld.

Verbeterprogramma

- Personeelsleden verder sensibiliseren voor rationeel papierverbruik en het vermijden van onnodige afdrucken.
- Het project digitale handtekening is opgezet en wordt gradueel uitgebreid naar al de verschillende domeinen.

- Invoeren van een document managementsysteem (DMS).

Acties in 2018

- In alle locaties werd WIFI geïnstalleerd.
- De aangiftes van de heffingen gebeuren voortaan online en dat is een enorme papierbesparing.
- Er zijn minder papieren dossiers door allerlei deelplatformen.
- Er wordt zo weinig mogelijk afgedrukt en er wordt gebruik gemaakt van kladpapier.
- In Leuven VAC en Antwerpen VAC is er gescheiden opvang van wit papier (= circulair papier) en gekleurd papier/karton.
- In Leuven CBG kan je printen op kladpapier.
- In Herentals wordt elk vergaderlokaal voorzien van kladpapier.

See

8.7 Afval

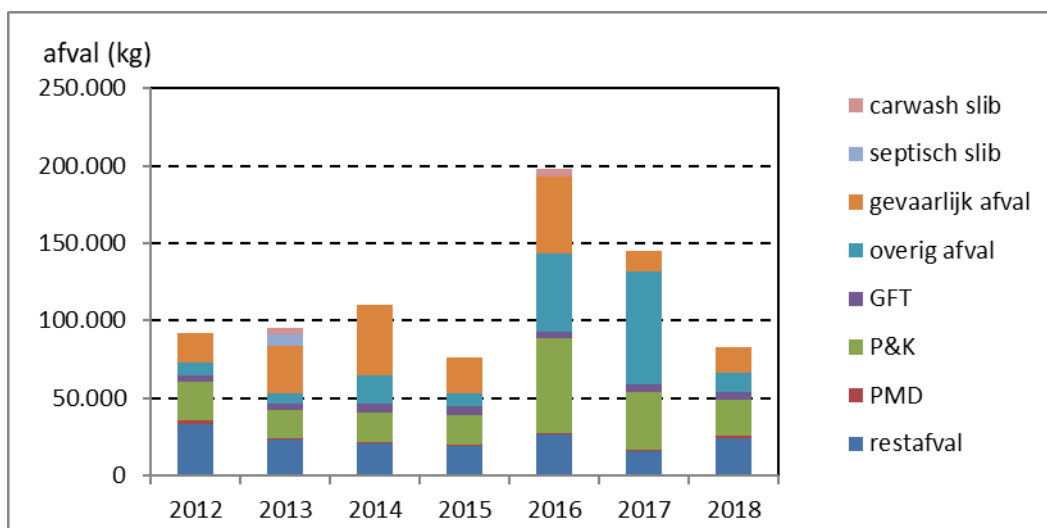
Milieudoelstellingen afval

- Het afvalbeheer VMM-breed optimaliseren.
- De hoeveelheid van de restfractie met 50 % terugdringen tegen 2020 (ten opzichte van 2012), en de hoeveelheid van pmd met 10 % terugdringen tegen 2020 (ten opzichte van 2013).

Referentiecijfer (Benchmark)	Afval Restafval (kg/vte)	Afval Papier&karton (kg/vte)	Afval Pmd (kg/vte)
VMM-kantoor	48,4	26,2	1,6
VMM-lab	69,2	48,9	0,4
EMAS groep 1	30,4	51	3,7

Tabel 17: Referentiecijfers afval (VMM-benchmark en EMAS-benchmark) voor milieumetingen op jaarbasis

Het restafval daalde sinds 2012 met 39%. Het PMD-afval daarentegen steeg met 29% ten opzichte van 2013. VMM-breed kan een daling worden waargenomen van 24%.

Figuur 12 Afvalproductie voor VMM

Tabel 18: Soort afval totaal VMM in kg/VTE

Soort afval	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2012-18	2017-18
gevaarlijk afval	32,0	58,2	76,0	38,6	81,4	23,1	23,2	-27%	1%
GFT	6,4	6,7	9,2	9,0	6,3	7,9	6,5	2%	-18%
overig afval	13,5	11,5	31,9	14,0	91,1	121,8	16,9	25%	-86%
P&K	41,6	30,8	31,6	32,7	89,2	63,3	34,4	-17%	-46%
PMD	4,1	1,3	2,1	2,1	1,6	1,7	1,7	26%	-4%
Rest	53,9	52,6	34,6	32,1	37,7	25,8	33,0	-39%	28%
totaal afval	151,5	161,2	185,5	128,4	307,3	243,8	115,7	-24%	-53%

Tabel 19: Totaal afval per locatie in kg/VTE

locatie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2012-18	2017-18
Aalst	86	149	102	97	373	155	131	52%	-15%
Antwerpen - PIH	85	72	69	56	47	58	42	-50%	-27%
Antwerpen - VAC					11	11	125		1040%
Antwerpen - Vuurkruisen						263			
Brussel - Ferraris							119		
Erembodegem	174	132	310	116	207				
Gent - LAK	284	296	426	215	569	181	218	-23%	21%
Hasselt	31	31	53	62	61	63	68	116%	8%
Herentals	78	62	84	101	137	81	79	2%	-2%
Leuven - CBG	34	32	106	66		71	40	17%	-43%
Leuven - VAC						29	83		192%
Mechelen - OVAM	137	44	59	68	105	95	105	-23%	11%
Merelbeke							96		
Nieuwpoort							8		
Oostende - administratie	91	75	130	80	488	251	73	-20%	-71%
Oostende - labo	1218	1160	774	1027	1093				
Oostende - onderhoudsdienst	187	187	335	324	1154	9531	291	55%	-97%
VMM - totaal	151	161	185	128	307	244	116	-24%	-53%

Verbeterprogramma

- Voortzetten van het duurzaam aankoopbeleid, gericht op het vermijden van afval.
- Verdere sensibilisering van personeelsleden om afval te vermijden, bijvoorbeeld door het gebruik van brooddoos en drinkfles, en/of om correct te sorteren.

Knelpunten

Aalst:

- Het gevaarlijk afval bestaat vooral uit 3120kg oliehoudend water en de asbestverwijdering aan het dak van de Gasthuisstraat (2480kg asbest en 600kg gemengd ijzer).

Oostende administratie:

- De kwaliteit (smaak, kleur) van het leidingwater blijft een probleem waardoor velen flessenwater van thuis meebrengen. Hierdoor is er meer PMD-afval.
- Blijven sensibiliseren rond het correct sorteren is noodzakelijk.

Leuven VAC en Antwerpen VAC:

- Er is nog steeds geen roze zak ingevoerd. Ook GFT wordt niet apart opgehaald

Leuven CBG:

- Het aantal personeelsleden in Leuven CBG is sterk gestegen. Het team rattenbestrijding is hier ook regelmatig aanwezig.

Herentals:

- De levering van recipiënten gebeurt in kartonnen dozen waardoor er veel papier/karton afval is.
- De leveringen gebeuren op transpaletten die op de locatie achtergelaten worden en zich opstapelen in het afvallokaal. Er zou in het bestek opgenomen kunnen worden om te leveren op europaletten die door de leverancier terug meegenomen dienen te worden.

Acties in 2018

Aalst:

- In november 2018 werden de restvuilbakjes verwijderd uit de bureaus. We vermijden zo heel wat plastic zakjes en er is een betere recyclage.
- Sinds 1 juni 2019 mogen er in Aalst meer soorten plastic bij de PMD. Meer afval wordt gerecycleerd en het restafval vermindert. Via een gerichte mailing communiceren we welk afval waar bij mag. We zorgen ook dat nieuwe sorteerwijzers PMD in de keuken extra duidelijkheid verschaffen.
- Besparing afval: Alle collega's van Aalst kunnen een persoonlijke waterkaraf bestellen indien zij dat wensen.
- We sporen aan tot het gebruik van herbruikbare fruit- en groentenzakjes.
- Het technisch personeel van het team Facilitair Beheer heeft een persoonlijke drinkbus om te vullen met kraantjeswater.

Oostende administratie:

- De persoonlijke restvuilbakjes werden afgeschaft. Het afval kan enkel nog gedeponneerd worden in de afvalbakjes in de panners en de keuken. In de bureaus wordt enkel nog papier opgehaald.
- Het afval wordt beter gesorteerd. Er is minder restafval maar meer PMD afval.

Leuven VAC:

- Er is een circulaire koffiebar in het VAC. Mensen zijn verplicht een brooddoos mee te nemen.

Herentals:

- We sensibiliseren de personeelsleden voortdurend om correct te sorteren.

Antwerpen dienst Lucht:

- Er is een constante sensibilisatie.
- We zorgen voor het apart ophalen van enkele bedrijfsafvalstromen volgens de nieuwe wetgeving van 1/06/2018.

8.8 Duurzame overheidsopdrachten

Milieudoelstelling Duurzame overheidsopdrachten

- Streven naar 100 % duurzame overheidsopdrachten tegen 2020. Dit betekent dat tegen 2020 de afgesloten overheidsopdrachten voor 100% in elke VMM-afdeling duurzaam moeten verlopen, en dit minstens voor de productgroepen waarvoor criteria bestaan.

Hoewel op Europees niveau de Europese Commissie vooralsnog enkel een (vrijwillig) Green Public Procurement-beleid (GPP, groene overheidsopdrachten) voert, verkiest de Vlaamse overheid te gaan voor duurzame overheidsopdrachten. Op die manier worden naast economische en milieucriteria ook sociale criteria opgenomen in overheidsopdrachten. Hierdoor kadert het beleid van duurzame overheidsopdrachten in het bredere beleid van duurzame ontwikkeling. (Bron: 'Vlaams actieplan overheidsopdrachten 2014-2016'.)

Resultaten in 2018

Aankopen vereisen bijzondere aandacht omdat zij een reeks processen op gang brengen, van het verbruik van grondstoffen tot het produceren van afval.

In 2013 maakte de VMM een 'Procedure Milieu- en veiligheidsrichtlijnen bij aankoop' op. Hierbij wordt systematisch nagedacht over de integratie van milieuclausules of duurzame ontwikkeling bij de opmaak van een bestek. De aankoopverantwoordelijke bestudeert steeds de alternatieve mogelijkheden. Voor de productgroepen waarvoor er Europese Green Public Procurement-criteria bestaan, neemt de VMM die criteria op in haar bestekken. Voor de aankoop van producten of diensten waarvoor nog geen GPP-criteria beschikbaar zijn, moet de aankoper zelf nagaan of en hoe de opdracht kan worden verduurzaamd. Op het intranet vinden de personeelsleden een groot aantal tips. Wij verwijzen ook naar de website van het departement Bestuurszaken, waar een aantal interessante handleidingen, productfiches en steekkaarten te vinden zijn, die hen kunnen ondersteunen bij het uitschrijven van duurzame overheidsopdrachten.

Sinds begin 2014 is een uitbreiding van het boekhoudpakket beschikbaar waarin aankopers kunnen aangeven in hoeverre milieucriteria in aanmerking werden genomen. Sinds medio 2016 is het veld verplicht aan te vinken in het boekhoudprogramma, aangezien er te weinig vooruitgang werd geboekt.

Bij de 256 geschreven overheidsopdrachten in 2014 werd slechts 22 keer het criterium aangevinkt. Dit was slechts 12 % van de bestekken. In 2015 was dit 14 %, 2016 sloot af op 55 %.

In 2017 werden van de 240 opdrachten bij 43% van de bestekken aangevinkt dat er duurzaamheidscriteria werden gehanteerd, 48% gaf aan dat het criterium niet van toepassing is op de werken.

Het is een kwestie van criteria op te nemen, ook in dienstenopdrachten of opdrachten die niet klassiek milieugerelateerd zijn. Vaak staan er criteria in bestekken maar wordt dit niet gerapporteerd.

Verdere sensibilisering van de aankopers blijft nodig.

In de loop van 2018 werd overgeschakeld op een nieuwe methode om duurzame overheidsopdrachten te registeren. Met drie verschillende criteria 'certificatie milieubeheersysteem', 'ecologische duurzaamheidscriteria' en 'essentiële duurzaamheidscriteria'. De twee verschillende systemen liepen in

2018 en in het nieuwe systeem werden niet steeds de drie criteria ingevuld. Hier wordt aandacht aan besteed zodat dit in de toekomst accurater wordt ingevuld. Over 42% van het aantal overheidsopdrachten kon niet worden geoordeeld of ze effectief duurzaam waren. Bij 25% waren deze criteria niet van toepassing. Voor 33% van de overheidsopdrachten werd een van de drie duurzaamheidscriteria aangevinkt, dit komt overeen met 44% van de besteedde middelen.

Verbeterprogramma

- VMM-brede opvolging van de monitoring duurzame overheidsopdrachten via het boekhoudpakket VMM, zodat we kunnen nagaan of duurzaamheidscriteria in rekening zijn gebracht bij gunning.
- Verdere sensibilisering en ondersteuning van de aankopers inzake duurzame overheidsopdrachten, bijvoorbeeld door het aanleveren van typebestekken en het aanbieden van een opleiding.
- Verbeteren van de intranetpagina Duurzame overheidsopdrachten.
- Uitvoeren van detectieaudit overheidsopdrachten.
- Voor onderzoeks- en studie-opdrachten een sjabloonbestek voorzien met o.a. duurzame specificaties rond tegengaan van papierverspilling. Dit werd opgenomen in risicoregister.

Knelpunten

Oostende administratie, Leuven CBG en Herentals:

- Leveringen zitten vaak in kartonnen dozen waardoor er veel extra karton afval is. Aangezien de materialen in de buitendienst meestal door een koerierdienst geleverd worden is dit moeilijk te vermijden.

Herentals:

- Leveringen gebeuren op transpaletten die op de locatie achtergelaten worden en zich opstapelen in het afvallokaal. Er zou in het bestek opgenomen kunnen worden om te leveren op europaletten die door de leverancier terug meegenomen dienen te worden.

Acties in 2018

Oostende administratie:

- De recipiënten van DMO en DMA worden samen besteld.
- Duurzaamheidscriteria worden opgenomen in de bestekken.

Leuven CBG:

- Er is een afspraak dat bij elk nieuw bestek waar mogelijk paragrafen opgenomen worden in verband met duurzaamheid. Bij levering nieuwe filters HVAC CBG worden de oude door de leverancier terug meegenomen.

Antwerpen VAC:

- De verantwoordelijke van de bestekken volgde een opleiding voor duurzame overheidsopdrachten om deze zo milieuvriendelijk te laten verlopen.

Dienst Lucht Antwerpen:

- Via workshops en infomomenten wordt er een constante bijscholing voorzien voor de verantwoordelijke voor overheidsopdrachten binnen de dienst. Op die manier worden er steeds nieuwe duurzame toetsen gegeven aan een bestek.

9 WETTELIJKE ASPECTEN

Wij volgen voortdurend de wijzigingen in de milieuwetgeving op via het wettelijk register. We gaan na of de op de site uitgevoerde activiteiten in overeenstemming zijn met de bestaande milieuvergunning.

De voor de VMM meest relevante wijziging in de milieuwetgeving tijdens de periode juli 2014-juni 2015 was het gevolg van de VLAREM-trein 2013. De vertaling van de BBT-studie 'Laboratoria' had de vervanging van rubriek 24 van de indelingslijst van VLAREM I tot gevolg. Hierdoor werden vanaf 4 oktober 2014 alle biologische labs een inrichting klasse 2. De impact van de daaropvolgende VLAREM-treinen was veel beperkter.

Wat de vestiging Herentals betreft, werd bij akte van 11 juni 2015 door de deputatie van de provincie Antwerpen een milieuvergunning voor een termijn van vijf jaar verleend voor de rubriek 3.4.1.b (lozen van bedrijfsafvalwater van laboactiviteiten aan 0,2 m³/uur) en de rubriek 24.3 (biologisch lab). Een vergunning voor rubriek 15.1.1 en rubriek 17.4 was al eerder aangevraagd.

Voor de vestiging Hasselt werd bij akte van 16 juli 2015 door de deputatie van de provincie Limburg een milieuvergunning voor een termijn van vijf jaar verleend voor de rubrieken 3.4.1.b (lozen van bedrijfsafvalwater met gevaarlijke stoffen aan 0,15 m³/uur), 15.1.1, 17.4 en 24.3.

Voor de vestiging dienst Lucht (Kronenburgstraat) en Aalst had de bovenvermelde VLAREM-wijziging geen gevolg.

Op 30 april 2015 werd door het college kennisgenomen van de melding klasse 3 i.v.m. de VMM-activiteiten op het Vuurkruisenplein in Antwerpen (de vestiging van dienst Lucht). Concreet ging het om rubriek 15.1.1, 16.7.1 en rubriek 17.4.

Alle milieuvergunningplichtige activiteiten die deels of volledig door Dienst Lucht (Kronenburgstraat in Antwerpen) worden uitgeoefend, zijn opgenomen in de milieuvergunning van het Provinciebestuur Antwerpen dat exploitant is van deze site.

Op 28 september 2006 kreeg de VMM een milieuvergunning voor 20 jaar voor de exploitatie van een kantoorgebouw met ondergrondse garage en technisch gebouw in de Dr. De Moorstraat 24-26 en in de Gasthuisstraat 40-42 in Aalst (ref. 082/41002/550/1/a/1). Op 31 oktober 2009 werd deze milieuvergunning uitgebreid met de exploitatie van het nieuwe server- en stookgebouw in de Gasthuisstraat 38, en dit tot 28 september 2026 (ref. MO3/41002/550/1/A/2). De milieuvergunning werd via een mededeling kleine verandering aangepast op 19 september 2013 (ref. MO3/41002/550/1/M/1/MR). Wegens een materiële tekortkoming werd vervolgens een correctiebesluit afgeleverd. Tot slot werd op 17 maart 2016 akte genomen van de mededeling kleine verandering voor de uitbreiding van de koelinstallatie. In 2017 werd een stedenbouwkundige vergunning bekomen voor de plaatsing van een borstwering en metalen kooiladder dit had geen impact op de MV.

Met het besluit van de deputatie van 28 oktober 2010 werd voor de vestiging Gent een vergunning tot 2030 verleend voor de exploitatie van een administratief centrum en onderzoekslaboratorium. Deze vergunning werd later gewijzigd en uitgebreid, en ook de bijzondere voorwaarden met betrekking tot de lozing van bedrijfsafvalwater en de opvang en gebruik van hemelwater werden gewijzigd. In 2016 nam de deputatie ook twee keer akte van een mededeling kleine verandering.

Voor de site in Oostende (Zandvoordestraat 375) werd op 8 oktober 2015 een vergunning verleend voor de duur van 20 jaar i.v.m. het exploiteren van een administratief gebouw met lab.

Wat betreft VAC Antwerpen: deze vergunning klasse 2 werd door de Stad Antwerpen aan de exploitant verleend op 20 februari 2004 en eindigt op 24 december 2024. De VMM beoefent zelf geen milieuvergunningplichtige activiteiten op deze locatie.

Wat betreft VAC Leuven: deze vergunning klasse 2 werd door de Stad Leuven aan het Facilitair bedrijf verleend op 19 september 2008 voor 20 jaar. De VMM is enkel bevoegd voor de exploitatie van het lab op deze site. Op 1 juni 2017 werd door de deputatie aan de VMM als exploitant van het lab een lozingsnorm van 5mg/l voor glutaraldehyde toegekend voor een periode van 5 jaar.

Voor het CBG in Leuven werd op 9 september 2016 een melding kleine verandering gedaan voor toevoeging rubrieken 15.1.1. en 17.4.

Voor Oostende (onderhoudsdienst) werd op 7 februari 2017 een melding klasse 3 gedaan door de Stad Oostende, en dit voor het exploiteren van een garagewerkplaats. De vergunning werd op 16 oktober 2017 bekomen.

Op de sites OVAM (Mechelen) en Ferraris (Brussel) beoefent VMM zelf geen vergunningsplichtige activiteiten. De exploitanten beschikken echter wel over de nodige milieuvergunningen voor de door hen uitgeoefende activiteiten.

Het pompgebouw Veurne Ambacht te Nieuwpoort (toevluchtweg 6, Nieuwpoort) kreeg op 16 juli 2019 een omgevingsvergunning voor de uitgeoefende activiteiten van klasse 3 van de gemeente Nieuwpoort. De enige klasse 2 activiteit op deze locatie is de aanwezigheid van transformatoren (>1.000KVA) en werd eveneens opgenomen in de vergunning van 16 juli 2019.

De bestaande omgevingsvergunning voor Merelbeke (Burg. Van Gansberghelaan 92, Merelbeke) werd op 12 augustus 2019 geactualiseerd zodat alle klasse 3 activiteiten op deze locatie ook opgenomen zijn in de door de gemeente Merelbeke verleende vergunning.

Voor de technische locatie (pompgebouw) in Schulen (Begijnenbroekstraat 1, Lummen) verleende het Vlaams Gewest op een omgevingsvergunning voor de gehuisveste klasse 3 activiteiten en bijkomend voor de winning van grondwater (klasse 2).

De bouwvergunningen van alle vestigingen van de VMM zijn geldig en actueel.

9.1 Verbetering van de milieuprestaties

Zoals uit het milieubeleid en de algemene milieudoelstelling blijkt, verbindt de VMM zich tot een continue verbetering van haar milieuprestaties. De VMM streeft naar het globaal verbeteren als organisatie, met het oog op de voorbeeldfunctie van de VMM.

9.2 Verklaring van de milieuverificateur over de verificatie en valideringswerkzaamheden

Vinçotte NV, EMAS-milieuverificateur met registratienummer BE-V-0016 geaccrediteerd met als reikwijdte 1, 10, 11, 13, 16, 18, 19, 20 (excl. 20.51), 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.2, 30.9, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 70, 72, 71, 73, 74, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 93, 94, 95, 96, 99 (NACE-code) verklaart dat hij heeft geverifieerd of de vestigingen te Aalst, Antwerpen, Hasselt, Herentals, Oostende administratie, Oostende onderhoudsdienst, Gent, VAC Antwerpen, VAC Leuven, CBG Leuven, Mechelen OVAM, het Ferrarisgebouw in Brussel en de technische locaties in Nieuwpoort, Merelbeke en Schulen zoals vermeld in de bijgewerkte milieuverklaring 2019 van de organisatie VMM met registratienummer BE-VL021 voldoen aan alle eisen van Verordening (EG) nr. 1221/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 inzake de vrijwillige deelneming van organisaties aan een communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS).

Met de ondertekening van deze verklaring verklaar ik dat:

- de verificatie en validering volledig overeenkomstig de voorschriften van Verordening (EG) nr. 1221/2009 zijn uitgevoerd;
- uit het resultaat van de verificatie en validering blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat niet aan de toepasselijke wettelijke milieuvoorschriften is voldaan;
- de gegevens en informatie van de Milieuverklaring 2019 - gegevens 2018 van de VMM voor de vestigingen te Aalst, Antwerpen, Hasselt, Herentals, Oostende administratie, Oostende onderhoudsdienst, Gent, VAC Antwerpen, VAC Leuven, CBG Leuven, Brussel Ferraris, Mechelen OVAM en de drie technische locaties in Nieuwpoort, Merelbeke en Schulen een betrouwbaar, geloofwaardig en juist beeld geven van alle activiteiten van de vestigingen binnen de in de milieuverklaring vermelde reikwijdte.

Dit document is niet gelijk aan een EMAS-registratie. EMAS-registratie kan alleen worden gedaan door een bevoegde instantie in de zin van Verordening (EG) 1221/2009. Dit document wordt niet gebruikt als een zelfstandig stuk openbare communicatie.

Gedaan te Brussel op 19/12/2019

Handtekening

¶

Voorzitter van de Certificatiecommissie

Validatieverklaring

Communautair Milieubeheer- en Milieuauditsysteem (EMAS)

VINÇOTTE nv

Jan Olieslagerslaan 35, 1800 Vilvoorde, België

Op basis van de audit van de organisatie, bezoeken aan zijn site, interviews met zijn medewerkers, en het onderzoek van de documentatie, de gegevens en de informatie, gedocumenteerd in het verificatierapport nr. **60796426**, verklaart VINÇOTTE NV, in zijn hoedanigheid van EMAS-milieuverificateur met registratienummer BE-V-0016 geaccrediteerd met als reikwijdte 1, 10, 11, 13, 16, 18, 19, 20 (excl. 20.51), 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.2, 30.9, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 70, 72, 71, 73, 74, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 93, 94, 95, 96, 99 (NACE-code) dat hij heeft geverifieerd of de vestigingen, zoals vermeld in de milieuverklaring 2019 – gegevens 2018 van de organisatie

Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) met
registratienummer **BE-VL-000021**

gelegen te

**Dr. de Moorstraat 24-26 en
Gasthuisstraat 42 & 38 A
9300 Aalst (België)**

en gebruikt voor:

De activiteiten op de VMM-vestigingen te Aalst (Dr. de Moorstraat 24-26 en Gasthuisstraat 42 & 38 A), Herentals, Hasselt, Antwerpen (Dienst Lucht), Oostende (administratie), Gent, VAC Leuven, VAC Antwerpen, CBG Leuven, onderhoudsdienst Oostende, Mechelen en Ferrarisgebouw te Brussel.

Voldoet aan alle eisen van de Verordening (EG) Nr. 1221/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 inzake vrijwillige deelneming van organisaties aan een communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS), zoals gewijzigd door de Verordening (EU) 2017/1505.

Met ondertekening van deze verklaring verklaar ik dat:

- de verificatie en validering volledig overeenkomstig de voorschriften van Verordening (EG) nr. 1221/2009, gewijzigd door de Verordening (EU) 2017/1505, zijn uitgevoerd;
- uit het resultaat van de verificatie en validering blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat niet aan de toepasselijke wettelijke milieuvoorschriften is voldaan;
- de gegevens en informatie van de milieuverklaring 2019 – gegevens 2018 van de vestigingen een betrouwbaar, geloofwaardig en juist beeld geven van alle activiteiten van de vestigingen binnen de in de milieuverklaring vermelde reikwijdte.

Dit document geldt niet als EMAS-registratie. In overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1221/2009, gewijzigd door de Verordening (EU) 2017/1505, mag alleen een bevoegde instelling een EMAS-registratie toekennen. Dit document wordt niet gebruikt als een voor het publiek bestemd onafhankelijk informatie-element.

Nummer van de verklaring: **13 EA 080b**
Uitgereikt op: **19 december 2019**

Namens de milieuverificateur:

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Eric Louys".

Eric Louys
Voorzitter Certificatiecommissie

CERTIFICAAT

EN ISO 14001 : 2015

Milieumanagementsysteem

VINÇOTTE nv

Jan Olieslagerslaan 35, 1800 Vilvoorde, België

Wij certificeren dat
gevestigd te

***Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
Dr. de Moorstraat 24-26
9300 Aalst (België)***

met sites

*Dr. De Moorstraat 24-26, 9300 Aalst (België)
Gasthuisstraat 42 & 38A, 9300 Aalst (België)
De Schiervellaan 7, 3500 Hasselt (België)
Belgiëlaan 6, 2200 Herentals (België)
Kronenburgstraat 45 bus 83, 2000 Antwerpen (België)
Vuurkruisenplein 20, 2020 Antwerpen (België)
Raymonde de Larochelaan 1, 9051 Sint-Denijs-Westerm (België)
Zandvoordestraat 375, 8400 Oostende (België)
VAC Antwerpen, Anna Bijnsgebouw, Lange Kievitstraat 111-113, 2018 Antwerpen (België)
CBG Leuven, Terbankstraat 22, 3300 Leuven (België)
VAC Leuven, Dirk Boutsgebouw Diestsepoort 6 bus 73, 3000 Leuven (België)
Stationstraat 110, 2800 Mechelen (België)
Ferrarisgebouw, Koning Albert II-laan 20, bus 16, 1000 Brussel (België)
Pompgemaal Schulen, Begijnenbroekstraat, 3560 Lummen (België)
Burgemeester van Gansberghelaan 92, 9820 Merelbeke (België)
Pompgemaal Veurne-Ambacht, Toevluchtweg 6, 8620 Nieuwpoort (België)*

een milieusysteem heeft ingevoerd en op peil houdt, dat conform is met de eisen van de norm
EN ISO 14001 : 2015 "Milieumanagementsystemen" voor:

De activiteiten op de VMM-vestigingen te Aalst (Dr. de Moorstraat 24-26 en Gasthuisstraat 42 & 38 A), Herentals, Hasselt, Antwerpen (Dienst Lucht), Oostende (administratie), Gent, VAC Leuven, VAC Antwerpen, CBG Leuven, onderhoudsdienst Oostende, Mechelen en Ferrarisgebouw te Brussel.

Dit certificaat is gebaseerd op het resultaat van een milieuaudit, gedocumenteerd in het auditverslag
60796426.

Certificaatnummer: **13 EMS 657b**

Voor de eerste maal uitgereikt op: **25 november 2013**

Geldig van **19 december 2019** tot **24 november 2022**

Aanvullende informatie m.b.t. de certificatiescope en de toepassing van de EN ISO 14001 : 2015 kan bij de
titularis van dit certificaat worden bekomen.

Het certificaat werd tijdens de Certificatiecommissie van 19 december 2019 toegekend met inachtneming
van het Algemeen Reglement van Vinçotte nv.

Namens de certificatie-instelling:

Eric Louys
Voorzitter Certificatiecommissie

10 SOCIAAL ENGAGEMENT

Het afgedankte computermateriaal (zoals desktops, laptops, servers, schermen, klavieren, muizen, ...) gaat naar scholen, instellingen, vzw's etc. Zij kunnen hun interesse kenbaar maken en onze verantwoordelijke helpdesk maakt hiervan een wachtlijst aan. Bij recuperatie van materiaal van bij onze gebruikers wordt de bedeling klaar gezet. De verantwoordelijken van deze scholen etc. komen het materiaal bij VMM afhalen. Sinds de invoering van thin clients zijn er geen desktops meer. Bij de opstart van de digitale werkplek zullen er meer laptops zijn, maar VMM zal die via een PCAAS (PC as a service) afnemen waardoor er geen afgedankt materiaal meer zal verzameld worden.

In uitvoering van het actief diversiteitsbeleid verspreidt de VMM vacatures onder de organisaties die zich inzetten voor kansengroepen. In 2018 werden 4 functies ingevuld door personeelsleden met een arbeidshandicap (voorbehouden betrekking).

De VMM staat ook altijd open voor initiatieven van scholen, o.a. Zuiddagen (YOUCA-action day) etc. In 2018 kwamen 8 scholieren i.k.v. de Youca Action Day een dag bij de VMM werken. Er waren 20 stagiairs waarvan 4 schoolstagiairs en 1 werkstagiair uit de kansengroepen.

11 BESLUIT

De gebruikte meetgegevens van de milieumonitor worden elk jaar correcter en beter. Voor water, gas, elektriciteit en afval worden voor alle locaties in eigen beheer de data ingegeven in het online platform e-sight. Voor de meeste indicatoren konden we opnieuw een daling waarnemen. Enkel voor het gasverbruik en het totaal kilometer dienstverplaatsingen kon dit jaar een stijging worden waargenomen. Het ziet er naar uit dat we de meeste operationele doelstellingen tegen 2020 zullen halen, voor een aantal verbruiken zoals papier kunnen we vaststellen dat deze dit jaar reeds bereikt zijn.

In elk geval heeft de EMAS-registratie gezorgd voor een gerichte milieuaanpak, en vooral ook voor een uniforme benadering van bepaalde milieuproblemen of van monitoring in de verschillende vestigingen. De procedures en werkinstructies bewijzen hun nut, maar er is nog meer sensibilisering nodig om ze tot de 'dagelijkse praktijk van iedereen' te maken, zeker bij de uitrol van EMAS in de verschillende vestigingen.

Verder moet het bij onze personeelsleden nog meer doordringen dat ieder van ons een verantwoordelijkheid draagt in het behalen van onze milieudoelstellingen.

De gefaseerde uitbreiding van het milieuzorgsysteem conform de EMAS-verordening naar andere locaties van de VMM versterkt de interne dynamiek rond EMAS. Door elkaar te ondersteunen en te stimuleren kunnen we onze milieuprestaties alleen maar verder verbeteren.

12 BIJLAGEN

BIJLAGEN

Bijlage 1: Personeelsleden en VTE

Personeelsgegevens per standplaats												
	31/12/2013		31/12/2014		31/12/2015		31/12/2016		31/12/2017		31/12/2018	
	Aantal personeel	Aantal VTE	Aantal personeel	Aantal VTE	Aantal personeel	Aantal VTE	Aantal personeel	Aantal VTE	Aantal personeel	Aantal VTE	Aantal personeel	Aantal VTE ¹⁷
Aalst Dr. De Moor	122	109,0	114	97,9	117	101,2	115	103,3	134	116,3	263	225.6
Aalst Gasthuis	98	90,1	100,5	89,9	102	89,8	94	86	122	106,9		
Antwerpen Kronenburg + Vuurkruisenplein	44	36,1	46	38,6	46	39,6	44	39,4	43	39,2	47	40.5
Hasselt	34	30,3	36	31,6	35	30,2	32	29,5	34	29,2	35	30.7
Herentals	37	34,5	38	30,8	36	31,9	33	29,3	32	27,5	46	42.1
Oostende (administratie)	88	78,9	83	74	80	71,5	77	70	81	72,7	77	72.2
Gent	124	109,5	126	109,4	123	108,9	118	104,7	119	107,8	125	110.3
VAC Antwerpen	32	27,5	24	20,5	23	19,2	21	18,6	21	18,2	22	19.9
Oostende (onderhoudsdienst)	7	6,8	7	6,8	7	6,6	5	4,8	5	4,8	3	4.4
VAC Leuven	56	49,5	56	45,1	54	45,9	51	43,6	49	40,2	54	42.8
Leuven CBG	14	11,6	14	12,4	15	13,4	15	13,9	15	12,1	15	13.9
Brussel Ferraris	73	64,8	77	---	65	57,6	67	63,1	69	58,4	73	63.9
Mechelen	32	26,9	31	26,4	28	23,6	25	21,6	23	20,8	25	22.4
Merelbeke											6	5.7
Nieuwpoort											19	15.4
Locatie rattenbestrijding**	99	92,7	89	---	92	84,5	85	78,3	82	77,6	(**76) ¹⁸	(**71,8)
VMM (incl. Aquafin)	1011	904,0	987	864,1	966	850,9	905	819,9	---	---	---	---
VMM* ¹⁹ (excl. Aquafin)	933	831,5	912	794,9	891	782,2	865	762,1	837	739,25	831	730.5

¹⁷ Vanaf 2018 worden de VTE's berekend aan de hand van de beschikbaarheid doorheen het jaar. Voor 2018 werden de VTE's weergegeven op 31/12 van het betreffende jaar.

¹⁸ De rattenvangers zijn dit jaar meegerekend bij de standplaats waar ze administratief aan zijn toegewezen. Het **cijfer zijn de rattenvangers nog eens apart vermeld omdat de historische lijn dan kan doorgetrokken worden

¹⁹ Het VMM* totaal bevat alle medewerkers ook deze in de niet-geregistreerde locaties, 13.3 VTE – 14 personen in Kwwadmechelen en 6,2 VTE - 6 personen in IRCEI – Brussel en 1 VTE – 1 persoon die permanent thuis werkt.

Sea

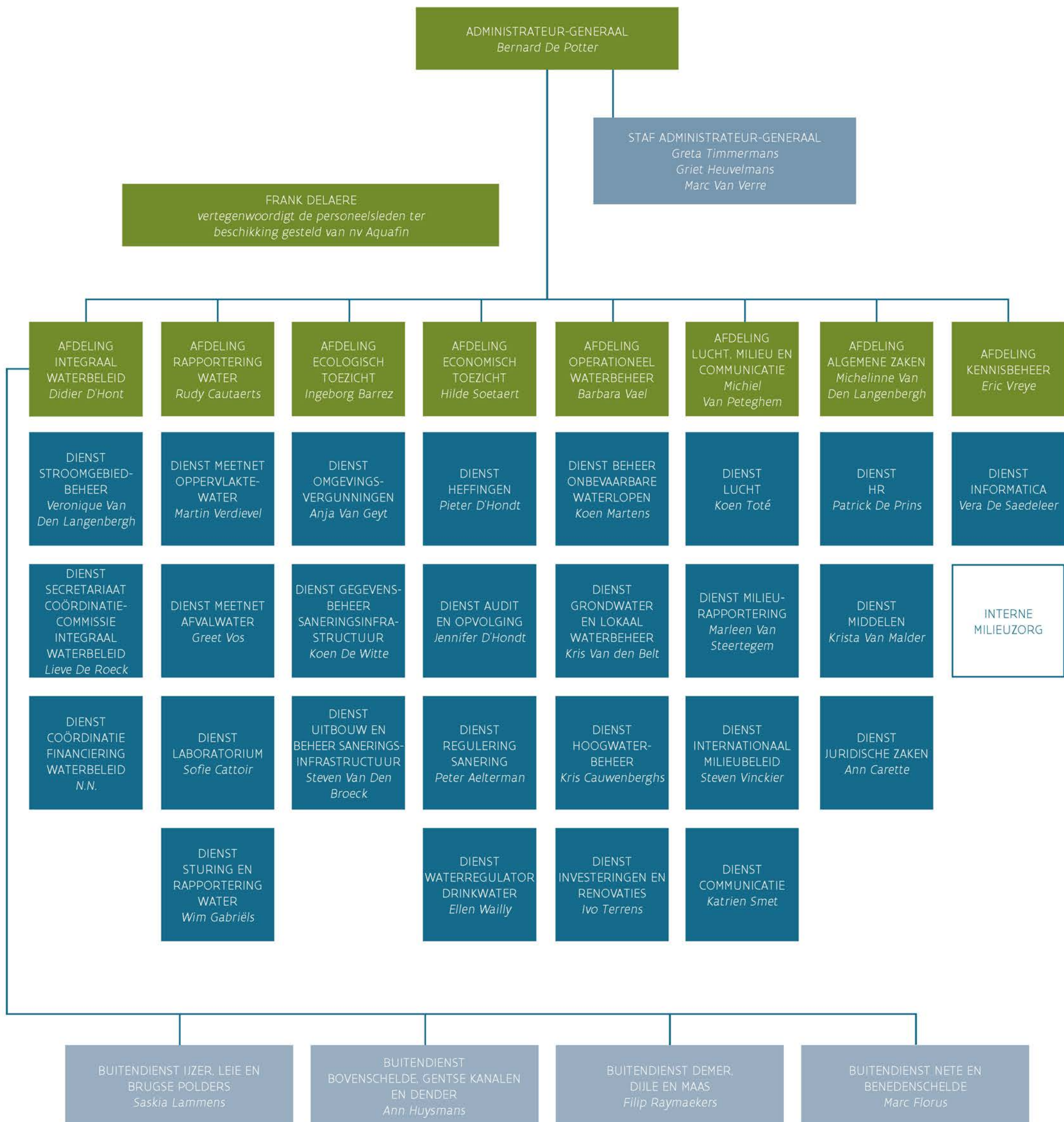
Bijlage 2: VMM Organogram

Organogram

Vlaanderen
is milieu

Bijlage 3 Indicator biodiversiteit

VMM Locaties	(verwarmde) bebouwde opp.	Totale Onbebouwde opp. (buitenruimte)	Onbebouwde/verharde opp.	Onbebouwde/onverharde opp.	Gebruik Onbebouwde opp.	extra info
Aalst	4711	2988	2265	723	648 m2 groendak/ kruidentuin / bloemenweide / insectenhotel / kikkervijver	DDM = 2392; GH = 2319
Antwerpen - PIH	922					
Antwerpen - VAC	335					335 m2 Totale bruikbare vloeroppervlakte is 19.445m2 een verdieping zoals het 6de is bij benadering 1000m2
Gent - LAK	5915	3100	320	2780		
Hasselt	787	276	276			
Herentals	1073	95	95			
Leuven - CBG	578,22	2327	891	1436	verharding rond gebouw (400m2) = 50% grasdallen / 50% kiezel infiltratiebekken, rietveld, boomgaard (6 fruit- bomen) en bloemenweide, 2 wijn- druifstruiken tegen zuidoostelijke gevel + insecten(bijen)hotel helft dakopp. (200m2) als groendak	578,22m² wordt rechtstreeks verwarmd 326,78m² wordt niet of onrechtstreeks verwarmd
Leuven - VAC	1472					1.472 m2 dat is wel inclusief labo, dienstlokalen, sanitair, liften, vides, loopruimten e.d.
Mechelen - OVAM	350					350 + 42 (niet verwarmde archiefkelder)

[illegible]

Sea

Oostende - Administratie	2917	23360	3200	20160	ecologische tuin met bloemenweide, fruitbomen, insectenhotel en vijver (achterkant), schapenweide (voorzijde), parking (verhard)	
Oostende - Onderhoudsdienst	803					
Brussel - Ferraris	950					950,00
Brussel - IRCEL	96,83					96,83 (= 60.9% van 159m ² voor VMM)
Merelbeke	600	3840				totaal 1260 waarvan 600 verwarmd
Nieuwpoort	238	6430				totaal 1560 waarvan 238 verwarmd
Linkhout	192,6					192,6 de pomphal, berging en transformatoren- ruimte – niet verwarmd zit hier dus niet in
Kwaadmechelen	920	3530				920 Alleen kantoorruimte en toilet is verwarmd (tegen vorst in de winter). GEEN EMAS traject lopende

Uitgedrukt in oppervlakte (m²) aan onbebouwde opp.
vergeleken met de bebouwde oppervlakte

Buitendienst IJzer, Leie en Brugse polders: Oostende administratie en Oostende onderhoudsdienst

Oostende administratie 2017-2019

1. De substitutie van het gebruik van leidingwater door regenwater en grondwater is gemaximaliseerd.
2. Het waterverbruik (m³/VTE) blijft status quo ten opzichte van 2015.
3. De VMM behandelt zijn afvalwater volgens de opgelegde wettelijke normen en is een trendsetter inzake de behandeling van afvalwater naar de bedrijven en de huishoudens die ze controleert en adviseert.
4. Het elektriciteitsverbruik (kWh/VTE) daalt met 2% per jaar t.o.v. 2015.
5. Het gasverbruik (kWh/m²) daalt met 10% t.o.v. 2014.
6. Het papierverbruik (kg/VTE) vermindert met 20% t.o.v. 2014.
7. Het aandeel duurzame verplaatsingen in het woonwerkverkeer verbetert met 5 procentpunten tegen 2017 (ten opzichte mobiliteitsbevraging 2014).
8. Het aantal verreden dienstkilometers met wagens daalt met 20% t.o.v. 2012 tegen 2019.
9. 80% van de jaarlijkse aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel.
10. De duurzame dienstverplaatsingen nemen jaarlijks toe met 5% t.o.v. 2016.
11. VMM beschikt over een klimaatactieplan in 2017 waarin een road map voor emissiereductie tot 2020 wordt geformuleerd.
12. De directe emissie van broeikasgassen (ton CO₂-equivalenten/VTE) daalt met 20% tegen 2019 t.o.v. 2013.
13. VMM neemt jaarlijks gerichte acties ter versterking van de biodiversiteit.
14. VMM is voortrekker inzake het gebruik van alternatieven voor pesticiden.
15. De hoeveelheid restafval (kg/VTE) neemt af met 20% t.o.v. 2014.
16. De hoeveelheid PMD blijft status quo t.o.v. 2015.
17. 80% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019.

Oostende Onderhoudsdienst (2017-2020)

1. Het verbruik van leidingwater (m³) met 5% verminderen tegen 2020 t.o.v. 2015;
2. Sensibilisering van het personeel in verband met lozing van afvalwater;
3. CO₂ emissie (ton CO₂/VTE) verminderen met 15% t.o.v. 2013 tegen 2020;
4. 80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel in 2019;
5. 10% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2020 t.o.v. 2012;
6. Energieverbruik elektriciteit (kWh) terugschroeven met 10% tegen 2020 t.o.v. 2013;
7. Energieverbruik gas (kWh/m²) terugschroeven met 5% tegen 2020 t.o.v. 2013;

8. Het papierverbruik printen en kopiëren (kg papier) minderen met 20% tegen 2020 t.o.v. 2014;
9. Het Blue-bike gebruik (aantal ontleningen/jaar) met 100% laten toenemen in 2019 t.o.v. 2014;
10. 40% van de werknemers verplaatst zich duurzaam in het woon-werkverkeer in 2020;
11. Tegen einde 2020 neemt VMM gerichte acties tot het behoud van biodiversiteit;
12. Nulgebruik van pesticiden handhaven in en om het huurgebouw;
13. De restfractie met 50% verminderen tegen 2020, PMD met 10% terugdringen tegen 2020 met 2016 als referentiejaar;
14. 80% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

Buitendienst Demer, Dijle en Maas: Leuven VAC, Leuven CBG en Hasselt

Leuven VAC (2017-2020)

1. Het verbruik van leidingwater minimaliseren;
2. De behandeling van het afvalwater verloopt volgens de wettelijke normen – de VMM geeft het voorbeeld aan externen;
3. CO₂ emissies (ton CO₂/VTE) minderen met 15% in 2020 tov 2013;
4. 80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel;
5. Het aantal verreden kilometers met dienstwagens reduceren tot 10% in 2019 ten opzichte van 2012;
6. Beschikbaar stellen van de operationele maatregelen van de energieaudit;
7. Het gasverbruik (kWh/m²) met 2% per jaar verlagen met 2015 als referentiejaar;
8. Het elektriciteitsverbruik (kWh) met 2% per jaar verlagen met 2015 als referentiejaar;
9. Het papierverbruik minderen met 20% tegen 2020 t.o.v. 2014;
10. 87% van de werknemers verplaatst zich duurzaam in het woon-werkverkeer in 2020;
11. Tegen 2020 aantal duurzame dienstverplaatsingen laten toenemen met 20% t.o.v. 2012;
12. Het Blue-bike gebruik (aantal ontleningen/jaar) met 30% laten toenemen in 2020 t.o.v. 2014;
13. Tegen einde 2020 neemt de VMM een aantal gerichte acties tot behoud van biodiversiteit;
14. Nulgebruik van pesticiden handhaven in en om het huurgebouw;
15. Restafval vermijden en het PMD gebruik reduceren;
16. 80% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

Leuven CBG (2017-2020)

1. Het verbruik van leidingwater (m³) met 5% verminderen tegen 2020 t.o.v. 2015;
2. De substitutie van het gebruik van leidingwater door regenwater is gemaximaliseerd;

- 3.Sensibilisering van het personeel in verband met lozing van afvalwater;
- 4.CO2 emissie (ton CO2/VTE) verminderen met 15% t.o.v. 2013 tegen 2020;
- 5.80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel in 2019;
- 6.10% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2020 t.o.v. 2012;
- 7.Energieverbruik elektriciteit (kWh) terugschroeven met 10 % tegen 2020 t.o.v. 2013;
- 8.Het papierverbruik voor printen en kopiëren (kg papier) minderen met 20% tegen 2020 t.o.v. 2014;
- 9.Het Blue-bike gebruik (aantal ontleningen/jaar) met 100% laten toenemen in 2019 t.o.v. 2014;
- 10.70% van de werknemers verplaatst zich duurzaam in het woon-werkverkeer in 2020;
- 11.Tegen einde 2020 neemt VMM gerichte acties tot het behoud van biodiversiteit;
- 12.Nulgebruik van pesticiden handhaven in en om het gebouw;
- 13.De restfractie met 50% verminderen tegen 2020, PMD met 10% terugdringen tegen 2020 met 2016 als referentiejaar;
- 14.80% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

Hasselt (2015-2019)

- 1.Het verbruik van leidingwater mindert met 5% tegen 2019 t.o.v 2012;
- 2.Het personeel sensibiliseren in verband met lozing afvalwater;
- 3.CO2 emissie reduceren met 12% tegen 2019 t.o.v 2013;
- 4.80% nieuwe aankopen geen diesel tot 2019;
- 5.15% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2019 t.o.v. 2012;
- 6.10% minder elektriciteit in 2019 t.o.v. 2012;
- 7.5% mindergasverbruik in 2019 t.o.v. 2012;
- 8.Papierverbruik reduceert met 20% tegen 2019 t.o.v 2014;
- 9.5% meer werknemers via duurzaam woon-werkverkeer tegen 2019 t.o.v 2011;
- 10.100% meer Blue-bike gebruik in 2019 tov 2014;
- 11.Tegen einde 2016 neemt de VMM gerichte acties tot het behoud van biodiversiteit;
- 12.Vanaf 2014 is er 100% nulgebruik van pesticiden;
- 13.Afvalbeheer optimaliseren tegen begin 2015;
- 14.Ten opzichte van 2014 is er geen toename van de restfractie, PMD met 10% reduceren in 2019;
- 15.70% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

**Buitendienst Nete en Benedenschelde: Antwerpen VAC,
Mechelen en Herentals**

Antwerpen VAC (2017-2020)

1.Het verbruik van leidingwater minimaliseren;

2. De behandeling van het afvalwater verloopt volgens de wettelijke normen – de VMM geeft het voorbeeld aan externen;
3. CO₂ emissies (ton CO₂/VTE) minderen met 15% in 2020 tov 2013;
4. 80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel;
5. Het aantal verreden kilometers met dienstwagens reduceren tot 10% in 2019 ten opzichte van 2012;
6. Beschikbaar stellen van de operationele maatregelen van de energieaudit;
7. Het gasverbruik (kWh/m²) met 2% per jaar verlagen met 2015 als referentiejaar;
8. Het elektriciteitsverbruik (kWh) met 2% per jaar verlagen met 2015 als referentiejaar;
9. Het papierverbruik uit printen en kopiëren (kg papier) minderen met 20% tegen 2020 t.o.v. 2014;
10. 75% van de werknemers verplaatst zich duurzaam in het woon-werkverkeer in 2020;
11. Tegen 2020 duurzame dienstverplaatsingen (afgelegde km) laten toenemen met 20% t.o.v. 2012.
12. Het Blue-bike gebruik (aantal ontleningen) met 30% laten toenemen in 2020 t.o.v. 2014;
13. Tegen einde 2020 neemt de VMM een aantal gerichte acties tot behoud van biodiversiteit;
14. Nulgebruik van pesticiden handhaven in en om het huurgebouw;
15. Restafval vermijden en het PMD gebruik reduceren;
16. 80% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

Mechelen 2018-2020

1. Het verbruik van leidingwater minimaliseren;
2. Tegen 2020 het gasverbruik (kWh/m²) verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks t.o.v. 2015.;
3. Tegen 2020 het primair elektriciteitsverbruik verlagen met een totaal van 2 % jaarlijks t.ov. 2015;
4. Nieuwe wagens voor de vestiging 100% niet-diesel tegen 2019;
5. Het aantal dienstkilometers met wagens daalt tegen 2020 met 10 % t.o.v. 2012;
6. De duurzame dienstverplaatsingen (afgelegde km) nemen toe met 10 % t.o.v. 2012;
7. Het Blue-bikegebruik (aantal ontleningen) in 2020 laten toenemen t.o.v. 2014;
8. Het aandeel duurzame verplaatsingen in het woon-werkverkeer verbetert;
9. Co2 emissies minderen met 30% tegen 2020 t.o.v. 2013;
10. Papierverbruik reduceert met 5% tegen 2020 t.o.v. 2017;
11. Tegen 2020 worden er een aantal gerichte acties rond biodiversiteit in de stad genomen;
12. De VMM is voortrekker inzake het gebruik van alternatieven voor pesticiden;
13. Restafval (kg/vte) vermijden en het pmd-gebruik reduceren;
14. 100% van de overheidsopdrachten uitgeschreven in deze vestiging bevatten duurzaamheidscriteria.

See

Herentals (2015-2019)

1. Het verbruik van leidingwater met 5% verminderen tegen 2019 t.o.v. 2012;
2. Sensibilisering van het personeel in verband met lozing van afvalwater;
3. CO₂ emissie verminderen met 15% t.o.v. 2013 tegen 2019;
4. 80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel in 2019;
5. 15% minder verreden kilometers met dienstwagens in 2019 t.o.v. 2012;
6. Vanaf 2015 beschikken we over een ritregistratiesysteem in elke dienstwagen;
7. Energieverbruik (gas en elektriciteit) terugschroeven met 5 % tegen 2019 t.o.v. 2013;
8. Het papierverbruik minderen met 14% tegen 2019 t.o.v. 2014;
9. Tegen 2019 afvalberg verminderen met 50 % t.o.v. 2013;
10. Tegen 2015 beschikken we over een ritregistratiesysteem van de vervoerswijzen dienstverplaatsingen;
11. Implementatie van plaatsonafhankelijk werk met 5 % t.o.v. 2011 tegen 2019;
12. 5% meer werknemers via duurzaam woonwerkverkeer tegen 2019 t.o.v. 2011;
13. Tegen einde 2016 neemt VMM gerichte acties tot het behoud van biodiversiteit;
14. Vanaf 2014 is er 100% nulgebruik van pesticiden;
15. Het afvalbeheer optimaliseren tegen einde 2016 in functie van de afvalregistratie;
16. De restfractie met 50% verminderen tegen 2019, PMD met 20% terugdringen tegen 2020 met 2013 als referentiejaar;
17. 70% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

De dienst Lucht in Antwerpen: Antwerpen PIH (Kronenburgstraat) en Vuurkruisenplein

Dienst Lucht (2015-2019)

1. Het verbruik van leidingwater minimaliseren. Geen mogelijkheid om gebruik te maken van grondwater en/of regenwater;
2. De behandeling van het afvalwater verloopt volgens de wettelijke normen – de VMM geeft het voorbeeld aan externen;
3. Beschikken over een klimaatactieplan waarin de road map voor emissiereductie tot 2020 geformuleerd wordt;
4. 80% van de aankopen van nieuwe wagens is niet-diesel;
5. Het aantal verreden kilometers met dienstwagens reduceren tot 15% in 2019 ten opzichte van 2012;
6. Beschikbaar stellen van de operationele maatregelen van de energieaudit;
7. Tegen eind 2014 zal het primair energieverbruik verlagen met 10% en beschikt de locatie over tellers op al haar installaties;
8. Het papierverbruik minderen met 20% tegen 2019 t.o.v. 2012;
9. 40% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2016 en worden geregistreerd via indicatoren;
10. De modal split verbetert zodat 87% van de werknemers zich duurzaam verplaatst tegen 2019;
11. Tegen 2019 aantal duurzame dienstverplaatsingen laten toenemen met 20% t.o.v. 2012 .
12. Het Blue-bike gebruik met 100% laten toenemen in 2019 t.o.v. 2014;
13. Tegen 2016 beschikken over een ritregistratiesysteem van al de vervoerswijzen dienstverplaatsingen;
14. Tegen einde 2016 neemt de VMM een aantal gerichte acties tot behoud van biodiversiteit;
15. Nulgebruik van pesticiden handhaven in en om het huurgebouw;
16. De hoeveelheid restafval behouden ten opzichte van 2014; PMD reduceert met 10% tegen 2019 met 2012 als referentiejaar;
17. 80% van de overheidsopdrachten verlopen duurzaam tegen 2019 en worden geregistreerd via indicatoren.

Er zijn geen operationele doelstellingen voor de technische locaties: Lummen, Merelbeke en Nieuwpoort.

Bijlage 5: Enkele cijfers

		BEHAALD RESULTAAT IN 2018 TEN OPZICHTE VAN 2013	DOELSTELLING 2020 TEN OPZICHTE VAN 2013
	Elektriciteitsverbruik kWh/VTE	-12%	-10%
	Gasverbruik kWh/m ²	-44%	-10%
	Papierverbruik kg/VTE	-58%	-50% ten opzichte van 2011
	Totaal waterverbruik m ³ /VTE	-35% waterverbruik Van 11% naar 23% regenwatergebruik	Minimaliseren gebruik leidingwater, Maximaliseren substitutie ervan door regenwater.
	Afval: restfractie en PMD kg/VTE	-39% restfractie +26% PMD	-50% restfractie ten opzichte van 2012 -10% PMD ten opzichte van 2013
	Broeikasgasemissie gebouw+dienstwagens ton CO ₂ -equivalenten	-28%	-30%
	Aantal gereden kilometers met dienstwagen	-18%	-20% ten opzichte van 2012

**Beschikken over
slechts 60 %
dieselwagens**

In 2013: 94%
In 2018: 56%

60%

Bijlage 6: Omrekeningsfactoren milieumonitor

Locatie	categorie	eenheid	omzettingsfactor naar gewicht
Aalst	GFT	Ccontainer 140l	0,9585
Aalst	GFT	kg/m ³	684,64
Aalst	papier & karton	Container 1100l	1,0332
Aalst	papier & karton	kg/m ³	93,92
Aalst	restafval	Container 1100l	0,8545
Aalst	restafval	kg/m ³	77,69
Alle locaties	Emissiefactor gas CO2	ton/kwh	2,02E-04
Alle locaties	Emissiefactor gas CO2	ton/TJ	56,10
Alle locaties	Emissiefactor gas NOx	kg/kwh	1,04E-04
Alle locaties	Emissiefactor gas NOx	kg/TJ	28,92
Alle locaties	Emissiefactor gas PM10	kg/kwh	1,62E-06
Alle locaties	Emissiefactor gas PM10	kg/TJ	0,45
Alle locaties	groenafval	kg/m ³	150
Alle locaties	isomo	kg/m ³	10
Alle locaties	rookmelder	kg/stuk	0,12
Alle locaties	septisch afval	kg/m ³	1000
Alle locaties	Spaarlampen	kg/stuk	0,3
Alle locaties	Spuitsbussen leeg	kg/stuk	0,113
Alle locaties	TL-lampen	kg/stuk	0,333
Gent - LAK	papier & karton	Container 1000l	0,9392
Gent - LAK	papier & karton	Container 240l	0,2254
Gent - LAK	PMD	Container 660l	0,1546
Gent - LAK	PMD	kg/m ³	23,43
Gent - LAK	PMD	kg/zak	1,41
Gent - LAK	restafval	Container 1000l	0,875
Gent - LAK	restafval	kg/m ³	87,5
Gent - LAK	Zacht plastic en Folie aantal	kg/zak	1,9
Herentals	plasticfolie	kg/zak	1
Oostende	papier & karton	Container 1100l	1,0332
Oostende	papier & karton	Container 660l	0,6199
Oostende	papier & karton	kg/m ³	93,92
Oostende	PMD	Container 660l	0,1546
Oostende	PMD	kg/m ³	23,43
Oostende	PMD	kg/zak	1,41
Oostende	restafval	Container 1100l	0,80663
Oostende	restafval	Container 660l	0,484
Oostende	restafval	kg/m ³	73,33
Oostende	zacht plastic	kg/zak	3

